

පරිච්ඡසමුප්පාදය

සහ

පරිච්ඡසමුප්පන්නය

පූජ්‍යපාද මාන්කඩවල සුදස්සන ස්වාමීන් වහන්සේ

පරිච්ඡසමුප්පාදය

සහ

පරිච්ඡසමුප්පන්නය

පූජ්‍යපාද මාන්කඩවල සුදස්සන ස්වාමීන් වහන්සේ

පළමුවන මුද්‍රණය - 2017 ජූනි
(පිටපත් 5000)

ධර්ම දානය පිණිසයි.

සෝදාපත් බැලීම:
රාජකීය පණ්ඩිත, ශාස්ත්‍රපති පූජ්‍යපාද කොත්මලේ කුමාරකස්සප
හිමිපාණෝ

සංස්කරණය:
එච්. ඒ අමරතුංග
දිල්ලැකි වීරරත්න

පිටපත් ලබා ගැනීම:
හෝමාගම - 011 2752352
මහනුවර - කේ. දයානන්ද මහතා - 077 7665198
මාතලේ බෝගහකොටුව විහාරය - 071 4466838
මාතර - කේ. ජී. මුණිදස මහතා - 071 4438747 - 077 3295174

මුද්‍රණය:
ආර්. ආර්. ඉන්ඩස්ට්‍රිස්
331, වේල්ල වීදිය, කොළඹ 12
දු.ක. 011 243 8817

2017-04-10 බක් පොහොය දින පෙරවරුවේ පැවැත් වූ
ධර්ම දේශනය

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස.

*පටිච්චසමුප්පාදං වො භික්ඛවෙ ධම්මං දෙසිස්සාමි, පටිච්ච
සමුප්පන්නං ච, නං සුඤ්ඤාථ, සාධුකං මනසිකරොථ. භාසිස්සාමි'ති.*

ශ්‍රද්ධා සම්පන්න කාරුණික පින්වතුනි, මේ පින්වත් සියලු දෙනාම අද දවසේ ගෙවල් දෙරවල්වල නොයෙක් කටයුතු කාරණා තිබුණත්, ඒ සෑම දෙයක් ම පැත්තකින් තබලා, තුණුරුවන් හැගවෙන තැන්, තුණුරුවන් පිහිට තැන්, තුණුරුවන් ආරක්‍ෂාසහිත තැන් කරගෙන මෙම ස්ථානයට පැමිණියේ, මේ අනන්ත අපරිමාණ දුක් විඳින සංසාරයෙන් එතෙර වෙත සද්ධම්මය අහලා, ඒ සද්ධම්මය අවබෝධ කර ගන්නට යි. අද බක් මස පුර පසළොස්වක් පොහොය යි. අද දවස පුරාවට ම හැම දෙනා ම ඉතාමත් ඕනෑකමින්, වෙනදට වඩා කායික, වාචසික සංවරයක් ඇතිකර ගෙන, හිත හද ගැනීම සඳහා, ධම්මය තේරුම්කර ගැනීම සඳහා, ධම්මය අවබෝධ කර ගැනීම සඳහා කටයුතු කටයුතු යි.

මම බොහෝම වටිනා, ඒ වාගේ ම ගැඹුරු, අර්ථයක් පැහැදිලි කර දීම සඳහා අවශ්‍ය දහම් පාඨයක් තමයි මාතෘකා කළේ.

ඒ ටික පැහැදිලි කරන්නට ඉස්සර වෙලා, කෙටියෙන් මතක් කටයුතුයි මේ පෙහෙවස් සමාදන් වෙච්චි පින්වතුන්ට, පෙහෙවස් සමාදන් වෙනවා කියලා කියන්නේ මොකක් ද කියන එක.

පින්වතුනි, මේ පෙහෙවස් සමාදන්වීමත්, එක්තරා ආකාරයක උපායශීලී ධර්මයක්. එහෙම නැතිනම්, එක්තරා ආකාරයක ප්‍රයෝගයක්. ගෙවල් දෙරවල්වල හිටියා ම ඒ ගිහි ගෙදරට අදල වූ සංයෝජන ධර්මයන් කෙරෙහි, බැඳීම් කෙරෙහි ඊට අනුගතව කටයුතු කරන්නට අපට වෙනවා.

ඉතින් අද දවසේ දී අපි මේ වාගේ විහාරස්ථානයකට, සේනාසනයකට, පන්සලකට පෙනෙවස් සමාදන් වෙන්න ගියහම අපට කාය විවේකය ප්‍රථමයෙන් ම ලබාගන්න පුළුවන්. ඒ වාගේ ම අපි පන්සලට, විහාරස්ථානයට, සේනාසනයට ගිහිල්ලා සිල් ගන්නවා කියලා කියන්නේ, සිල් සමාදන් වෙනවා කියලා කියන්නේ අපි අපව ම හික්මවාගන්න උපායක යෙදෙව්වා වෙනවා. එතකොට අද දවසේ අපි සිල් රකිනවා කියලා පොරොන්දු වෙලා සිල් සමාදන් වුනේ. මේ සිල්පද ටික සමාදන්වෙව්වි පමණකින්, අපේ ශීලය පිළිබඳ සියලු වැඩසටහන් සම්පූර්ණ වුනා වෙන්නේ නැහැ. සිල් රකින්න පොරොන්දු වෙලා, සිල් රකින්න ආරම්භ කළා විතරයි. හැබැයි ඉතින් සිල් රකිනවා කියලා මේ පද ටික අද දවසේදී රකිනවා කියලා පොරොන්දු වුනා. ඒ පොරොන්දු වෙව්වි විදියට අද දවස පුරාවට ම මේ සිල්පද ටික රකින්න අපි උත්සාහවත් වෙන්න ඕන.

සිල් රකිනවා කියන කාරණාව මුලින් ම අපි ටිකක් තේරුම් කර ගත යුතුයි. සිල් රකින්නේ කොහොම ද කියන එක. කොහොම ද අපි සිල් රකින්නේ? අපි මතක් කළොත්: මේ පැති වල බොහෝම හේන් හෙම තියෙනවා නේ. එතකොට හේන් රකින්න යන එකට ජන ව්‍යවහාරයක් අපේ තියෙනවා, 'පැල් රකිනවා' කියලා. පැල් රකිනවා කියන එකෙන් අදහස් කරන්නේ පැල ආරක්ෂා කරනවා කියන එක නෙවෙයි. හේනේ වගා කරලා තියෙන හෝග රකින එකට යි. අපි නොයෙක් විදියේ හෝග වගා කරලා තියෙනවා අපේ ජීවිතයට, ජීවිතයේ පැවැත්මට, උපකාර වෙන විදියට ආහාර පාන සපයා ගන්නට, ජීවිතය ජීවත් කරන්නට. ඉතින් මේ වගාකරපු හෝග, නොයෙක් විදියේ කෘමි සතුන්, වල් සතුන් ඇවිල්ලා විනාශ කරන්නට පුළුවන්. ඉතින් අපි පැල් රකිනවා කියලා හේනට යන්නේ, ගිහිල්ලා පැලේ තනියට නිදගන්න එක නම් නෙවෙයි. අපට ගියහම වැඩක් තියෙනවා. මොකක් ද? හෝග පාලු කරන්න පැමිණි සතුන් ඉන්නවා නම් එළවන්නත්, හෝග පාලු කරන්න නො පැමිණි සතුන් ඉන්නවා නම් නො එන විදියටත් - නො පැමිණි සතුන් නො එන්නත්, ආපු සතුන්

එළවන්නත්, නිතරම ප්‍රයෝග කරමින් ඉන්න වෙනවා. එක්කෝ ගින්දර පත්තු කරනවා, ශබ්ද කරනවා, කෑ ගහනවා ඔය මොනවා මොනවා හරි කරනවා නේ ද? එහෙම නැතුව අපි පොරවාගෙන නිදාගන්නොත්? පැල නම් රැකෙයි නමුත් හේන රැකෙන්නේ නැතිවෙයි. එතකොට පැල් රකින්න කියලා ගිය කෙනා, හේන රකින්න කියලා ගියාම ගෙදරින් එයාට කරන්න වැඩක් තිබුණා ද නැද්ද? තිබ්බා නේ ද?

ඒ වගේ ගෙදර දෙරේ කටයුතු කාරනා පැත්තකින් කියලා අද අපි ආවේ කොහෙ ද මේ? සිල් රකින්න. දෑත් මේ සීලය කියන එක මේ බාහිර අපේ ජීවිත පැවැත්මට වගා කළ හෝග වගේ මයි. මෙලොව පරලොව දෙක ම යහපත් කරන, මෙලොව පරලොව දෙකට ම සැනසිල්ලක්, අස්වැසිල්ලක් ලැබෙන, ඉතාමත් ම වටිනා හෝගයක්.

අපේ ජීවිතයේ, දෑත් අපි මේ හෝගයක් වගා කරපු එක තමයි කළේ මොකක් ද? අපි මේ සිල් සමාදන් වෙනවා කියලා. දෑත් හිටවාපු හෝගය රකින්න වෙනවා. දෑත් සිල් සමාදන් වුනා. දෑත් මේක රකින්න ඕන.

එතකොට කොහොම ද අපි මේ සීලය රකින්නේ? බෞද්ධයින් හැටියට අපි සිල් රකින ආකාරයත්, සිල් නො රැකෙන ආකාරයත් දෙක ඉස්සෙල්ලා දැනගෙන තියෙන්නට ඕන. එතකොට සිල් රකින ආකාරයත්, සිල් නො රැකෙන ආකාරයත් දෙක දන්නා කොට, අපට පුළුවන් සිල් නො රැකෙන ආකාරය අතහැරලා, සිල් රැකෙන ආකාරයට ජීවත් වෙලා, හැමදම බැරි නම් පොරොන්දු වෙච්චි අද දවසේදී හරි සිල් රකින්න පුළුවන්.

පින්වතුනි, කයෙන් කෙරෙන වැරැදිවලට, වචනයෙන් කෙරෙන වැරැදිවලට, කය වචන දෙකම උදව්වෙන් කෙරෙන වැරැදිවලට කියනවා, 'දුශ්ශීල බව' කියලා. මේ දුශ්ශීල බවට හේතුවක් තියෙනවා. දුස්සිල් බව කෙනෙක්ගේ නෙවෙයි. මේ ශාසනයෙන් බැහැර තමයි සත්ත්ව-පුද්ගල ධර්මතාවයක් තියෙන්නේ. නමුත්

බුදුරජාණන් වහන්සේ ලෝකයේ යථාර්ථය අවබෝධ කරගත්තා, මේ හැම තැනක ම තියෙන්නේ හේතු-ඵල දහමක්, පටිච්චසමුප්පන්න ධර්මතාවයක්.

එතකොට මේ දුශ්ශීල බව හේතු ප්‍රත්‍යයි. මොකක් ද දුශ්ශීල බවට තියෙන හේතුව? මේ සද්ධර්මය දන්න තුණුරුවන් ඇසුරු කරන එකේ වාසිය තමයි එයා දුසිල් බවට හේතුව අහගෙන තියෙනවා. ඉගෙනගෙන තියෙනවා, දුසිල් බවට හේතුව තමයි, ලෝභ සහගත සිත, ද්වේෂ සහගත සිත, මෝහ සහගත සිත. අකුසල සිතෙන් යුක්තව ම යි, කයෙන් හෝ වචනයෙන් හෝ අකුසල කමීයක් කරන්නේ. කය වචනය දෙකේ අසංවරයට, වැරද්දට හේතුවෙන්නේ සිත යි. මොන සිත ද? ලෝභ-ද්වේශ-මෝහ සිත කියලා දන්නවා. එතකොට එයා දන්නවා කය වචනය දෙක අසංවර වෙන, දුසිල් බව ඇතිකරන, ලෝභ-ද්වේශ-මෝහ සහගත සිතකින් වාසය කළොත් අනිවාය්‍යයෙන් ම දුශ්ශීල බව ඇතිවෙනවා කියන එක දන්නවා. පුද්ගලයෙක් නවත්තන්න පුළුවන්කමක් නෑ, පුද්ගලභාවයෙන් නවත්තන්න පුළුවන් කමක් නෑ, මේ ධර්මය අනාත්ම යි කියලා කියන්නෙත් ඒකයි. ලෝභ, ද්වේශ, මෝහ අකුසල සිත උපන්නොත් දුසිල්බව ඇතිවෙනවා කියලා එයා දන්නවා.

ඊට පස්සේ කායිකව කෙරෙන යහපත් ක්‍රියාවත්, වාචසිකව කෙරෙන යහපත් ක්‍රියාවත්, කය වචනයෙන් කෙරෙන යහපත් ක්‍රියාව හඳුන්වනවා සිල්වත් බව කියලා.

මේ ශීලයත් මගේ නෙවෙයි. තව කෙනෙකුගෙන් නෙවෙයි. මේ ශීලයත් හේතු ප්‍රත්‍ය යි. මොකක් ද ශීලයට හේතුව? සිත යි. මොන සිත ද? අලෝභ-අද්වේශ-අමෝහ කියන කුසල සිත යි. එයා අහලා තියෙනවා, කුසල් සිතක් නිතරම තමන්ගේ සන්තානය තුළ පවතිනවා නම් කායික, වාචසික සංවරය ඇතිවෙන්නේ ඉබේ ම යි. සිල්වත් බව ඇතිවෙන්නේ ඉබේ ම යි කියලා දන්නවා දැන්. ශ්‍රැතවත් ආය්‍ය ශ්‍රාවකයා, මේ ශාසනයෙන් යුක්ත කෙනා, කය වචනය දෙකේ සංවරය හා අසංවරය ඇතිවෙන්නේ කුමක් නිසා

ද කියන එක කල ම දන්නවා. සිත රැක්කොත්, කුසල් සිත රැක්කොත්, කය-වචන දෙක රැකෙනවා. කුසල් සිත නො රැක්කොත්, අකුසල් සිත උපන්නොත් කය-වචන දෙකේ සංවරය රැකෙන්නේ නෑ කියලා දන්නවා.

ඒ නිසා දැන් සිල් රකින්න කියලා ආවහම එයාට වැඩක් තියෙනවා. ශීලය නමැති මේ කුසල සහගත භෝග ධර්මයන් විනාශ කරන්න පැමිණෙන, අර හේනේ භෝග විනාශ කරන්න පැමිණෙන වල් සතුන්, නො පැමිණි සතුන් කියලා දෙකක් තියෙනවා නේ. ඒ වාගේ මේ කුසල ධර්මයන් විනාශ කරන්න පැමිණි, උපන් අකුසලය කියලා එකක් තියෙනවා. නූපන් අකුසල ධර්මයන්ගේ ඉපදීම කියලා එකක් තියෙනවා. මෙයා දවස පුරාවට ම මේ කුසල් නමැති භෝග විනාශ කරන්නට එන වල් සතුන්, පැමිණි සතුන් එලවන්නටත්, නො පැමිණි සතුන් නො එන විදියටත් ප්‍රයෝග කර කර ඉන්නට ඕන. උත්සාහවත් වෙවි ඉන්නට ඕන.

අන්න එතකොට යි සිල් රකිනවා කියලා කියන්නේ.

ඒ කියන්නේ වෙනද වගේ සිතට එන එන, අරමුණු ඇත්ත කරගෙන ඒවාත් එක්ක හිතේ හිතේ කතා කරන්න, හිතේ හිතේ ක්‍රියා කරන්න යන්නේ නැතුව, හිතේ හිතේ කතා කළොත් හිතේ ඒවා ඇත්ත වෙලා හිතෙන් ක්‍රියා කරන්න ගියොත් තමයි, මේ කායික වාචසික ක්‍රියාවට නැමෙන්නේ. ඊට කලින් උපදින සිත පැත්තට නැඹුරු වෙලා උපන් අකුසල ධර්ම දුරුකරන්නට, නූපන් අකුසල ධර්ම නූපදවන්නට, දවස පුරාවට ම හිත දිහා බලාගෙන වෙහෙසෙන කෙනාට යි සිල් රකිනවා කියලා කියන්නේ. සිල් රැකෙන්නේ එහෙම යි.

එහෙම නැතුව පන්සලේ විහාරස්ථානයේ සේනාසනයට ඇවිල්ලා, ඒ ස්වාමීන් වහන්සේලා සිල් පද ටික කිව්වා, අපිත් ඒක සමාදන් වුනා, අපි සිල් ගත්තා කියලා පැත්තකට වෙලා මොනවා හරි හිත

හිතා, කිය කියා හිටියාට සිල් රැකෙන්නේ නැහැ. ඉතින් ඒ ටික ඒ විදියට කරනවා නම් ගෙදර ඉඳන් වුනත් පුළුවන් නේ අපට.

නමුත් සිල් රකිනවා කියන එක ටිකක් අමාරුයි. හේන රකිනවා කියන එක ලේසි නෑ. නිදගෙන ඉන්නවා තරම් ලේහෙසි ද? නෑ. අමාරුයි. රකින්න නම් එයාට වැඩක් තියෙනවා. එයාට අවදියෙන් ඉන්න වෙනවා. ඇහැ ඇරලා ඉන්න වෙනවා. උත්සාහවත් වෙන්න වෙනවා.

ඒ වාගේ සිල් රකින කෙනාටත් අවදියෙන් ඉන්න වෙනවා. මෙතැන කියනවා, *කනි සුන්නෙ කනි ජාගරෙ, කනි ජාගරෙ කනි සුන්නෙ*. කී දෙනෙක් නිදි කල්හි කී දෙනෙක් අවදියෙන් ද? 'කී දෙනෙක් අවදියෙන් ඉන්න කොට කී දෙනෙක් නිදි ද' කියලා එක්තරා දෙවියෙක් බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් අහනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ උත්තර දෙනවා, *පඤ්ච සුන්නෙ පඤ්ච ජාගරෙ, පඤ්ච ජාගරෙ පඤ්ච සුන්නෙ*. පහක් නිදි කල්හි පහක් අවදියෙන්, පහක් අවදියෙන් කල්හි පහක් නිදි කියලා. එතකොට අවදියෙන් ඉන්නේ, නිදගෙන ඉන්නේ කොහොම ද කියලා සොයාගත හැකියි.

- කාමච්ඡඤ, ව්‍යාපාද, ටීනමිද්ධ, උද්ධච්චකුක්කුච්ච, විචිකිච්ඡා කියන ධර්මයා පහ කෙනෙකුගේ සන්තානයේ අවදියෙන් නම් ඉන්නේ, සද්ධා, සති, විරිය, සමාධි, පඤ්ඤා කියන මේ පඤ්ච ඉන්ද්‍රිය ධර්මයෝ නිදි. නිතරම ගෙවල් ගැන, දරුවන් ගැන, ඔය කළ කී දේවල් ගැන ඔය ඇත්තන් හිත හිතා ඉන්නවා නම් දෑත් තමන්ගේ මනසේ අවදියෙන් ඉන්නේ කවුද? නිවරණ ධර්ම යි. එතකොට නිදි කවුද? සද්ධා, සති, විරිය, සමාධි, පඤ්ඤා කියන පඤ්ච ඉන්ද්‍රිය ධර්ම යි. ඒ කියන්නේ දුශ්ශීල බව ඇතිකරණ කෙනා අවදියෙන්, සිල්වත් බව ඇතිකරණ කෙනා නිදි. එතකොට සිල් රැකිය හැකි ද? බෑ. *පඤ්ච ජාගරෙ පඤ්ච සුන්නෙ*.

- යම් කලක සද්ධා, සති, විරිය, සමාධි, පඤ්ඤා කියන ධර්මා පහ අවදියෙන් නම් එකල්හි කාමච්ඡදා, ව්‍යාපාදා, ටීනථිද්ධා, උද්ධච්චකුක්කුච්චා, විචිකිච්ඡා කියන නිවරණ ධර්මා පහ නිදි. ඒ කියන්නේ සිල්වත් බව ඇතිකරණ ධර්මා පහ අවදියෙන් නම් දුශ්ශීලකම ඇතිකරණ ධර්මා පහ නිදි.

එහෙනම් දැන් අපි සිල් ගන්න ආවහම නිදගෙන හරියනවා ද? නැ. නිදගෙන හරියන්නේ නෑ කියලා කිව්වේ, ශ්‍රද්ධා, විරිය, සති, සමාධි, පඤ්ඤා කියන පැත්ත නිදි කරවලා හරියන්නේ නැහැ. එහෙනම් අපට වෙනවා අද දවසේ නිදිකරවන්න, කාම ද? නිවරණ ධර්ම. ඒ කියන්නේ දුශ්ශීල බව ඇතිකරන පැත්ත නිදි කරවන්න වෙනවා. ඒ පැත්ත නිදිකරවන්න නම් අවදි කරන්න වෙනවා, කාම ද? කුසල සහගත පඤ්ච ඉන්ද්‍රිය ධර්මයන්. සද්ධා, සති, විරිය, සමාධි, පඤ්ඤා. නිතරම සද්ධාව ඇතිවෙන විදියට, කුසල ධර්මයන්ගේ අරතිය දුරුවෙන විදියට, විරියට හිත හිතා, ඒ වාගේ ම චිත්ත ඒකාගතාවයක් ඇතිවෙන විදියට සති නිමිත්තේ සිත පිහිටුවාගෙන, චිත්ත සමාධිය ඇතිකරගන්න වෙහෙසෙමින් නොයෙක් පරියායයන්ගෙන් ටික ටික හරි දහම් ක්‍රම, දහම් කරුණු හිතේ හිතේ මෙනෙහි කරනවා නම්, ඔය ධර්මා පහ අතරේ අද දවසේ මනස මෙහෙයවනවා නම් ඔය ඇත්තත්, එ කල්හි හේන රැක්කා වගේ සිල් රැක්කා වෙනවා. ඒ කියන්නේ සිල් රකින කෙනා අවදියෙන් ඉන්න හින්දා සිල් රකෙනවා. ඔය නිදගෙන හිටියාට සිල් රකෙන්නේ නැහැ.

- ඔය විදියට කරන්න පුළුවන් නම්, කාම වස්තූන් කෙරෙහි සිතේ සිහිවෙව්, සිහිවෙව් තල මරණ ගතිය හිටින්නේ නැහැ. කාම වස්තූන්, පුද්ගලයින් කෙරෙහි අප්‍රිය අමනාපකාරී ආකාරයට විස්තර හිතේ හිතේ ඉදිරිපත් කෙරෙන්නේ නැහැ. ඉදිරිපත් කරන්නේ නැහැ. (කාමච්ඡදා)
- ව්‍යාපාදය හිටින්නේ නැහැ. (ව්‍යාපාද)

- කම්මැලිකම, හිතේ කයේ තියෙන නිදිබරකම හිටින්නේ නැහැ. මොකද එහෙම ගතියක් දූනෙන කොට ම, අරයා අවදියෙන් ඉන්න හින්දා මෙයාට නැගිටින්න දෙන්නේ නැහැ. නිදිමත ගතියක් එන කොට ම ඒකට ඤාණිකව ප්‍රයෝග කරනවා. ඒක ලියලන්න දෙන්නේ නැහැ. (වීනම්ද්ධ)
- ඒවගේම හිතේ හිතේ නිතරම කතා කෙරෙන ගතියක් තියෙනවා අපේ. ඒකට වෙනදා වගේ ඉඩ තියන්නේ නැහැ. හොඳට සති නිමිත්තේ හිත තබාගන්න වෙහෙසෙනවා. බැරිවෙන්න පුළුවන්. නමුත් රකිනවා නේ. උත්සාහවත් වෙනවා. (උද්ධවිචක්කුවිච)
- ඒ වගේ ම විවිකිච්ඡා, සැකය අනුව කෙසේ ද කෙසේ ද යන විමති ඉතුරු කරන්නේ නැතුව දහම් පැත්තකට හිත යොමු කරලා, දහම් කරුණු මෙනෙහි කරනවා. තමන් අහගන්න දේ ටික ටික දන්න විදියකට මෙනෙහි කරනවා. (විවිකිච්ඡා)

මෙන්න මේ විදියටයි මේ 'සිල් රකිනවා' කියන කාරණාව විද්‍යාමාන වෙන්නේ. සිල් රකින්න යනවා කියන කොට, සිල්ගන්න යනවා කියන කොට, ඔය කාරණා දෙක එකට බැඳිලා. සිල් ගත්තොත් සිල් රැක්ක යුතු යි. එතකොට සිල් රකින්නේ කොහොමද කියන එකත් එයා අහලා තියෙනවා, දන්නවා.

ඒ නිසා අද දවස පුරාවට ම නිවරණ ධර්මා පහ නිදි කරවලා, නැත්නම් දුශ්ශීල බව ඇතිකරන ධර්මා ටික නිදි කරවලා, සිල්වත් බව ඇතිකරණ ධර්මා අවදියෙන් තියාගන්න. අවදියෙන් තියාගෙන කටයුතු කරන එකට සිල් රකිනවා කියලා කියනවා.

ඒකත් මුලින් ම මතක තබා ගන්නට ඕනේ.

මම දැන් බොහෝ ම වටිනා දහම් කරුණු ටිකක් පෙන්නනවා. මේක ඇත්තට ම ගැඹුරු යි. ගැඹුරු හින්දා ම සමහර විට

ඔරොත්තු දෙන්නේත් නැතිවෙන්න පුළුවන්. පුළුවන් තරම් අපට ග්‍රහණය කරගන්න පුළුවන් මට්ටමට අරගෙන පෙන්නන්න අද මම උත්සාහවත් වෙන්නම්.

පින්වතුනි, ඉතා දීඝ සංසාරයක අපි හැම කෙනෙක් ම ජීවිතයට සැප සතුට භාග්‍යමින්, සැනසිල්ල භාග්‍යමින්, නිද්‍රාවේ භාග්‍යමින් එන අයයි. අනන්ත අපරිමාණ සංසාරයක වගේ ම, මේ ජීවිතය පුරාවටමත් මේ කරන්නේ අපි හැම කෙනෙක් ම ජීවිතයට රැකවරණයක් භාග්‍යයන එක යි. නමුත් මේ ලෝකය තුළ ජීවිතයට රැකවරණයක් තිබුණා නම්, තියෙනවා නම්, ආරක්‍ෂාවක් තිබුණා නම්, තියෙනවා නම්, මේ සසර තුළ ජීවිතයට රැකවරණයක්, ආරක්‍ෂාවක් තිබුණා නම්, තියෙනවා නම්, ලොවුතුරා බුදුරජාණන් වහන්සේලා ලෝකයේ පහළවෙන්නේ නැහැ. නමුත් මේ ලෝක ධාතුව තුළ දුකෙන් නො මිදුණ තැනක් ඇත්තේ ම නැති නිසයි දුකෙන් මිදෙන මාවතක් පෙන්නන්න බුදුරජාණන් වහන්සේලා ලෝකයේ පහළවුණේ.

ඉතින් මේ ජීවිතයේ තියෙන වටපිටාව පින්වතුනි, මේ අවුරුදු පණහට හැටට විතරයි අපට ඇත්ත. මේ නැදැයිත්ගේ නැදැකම් ටික මේ ජීවිතයට විතරයි. මේ බාහිර භෞතික වස්තූන්ගේ අයිතිය මේ ජීවිතයට විතරයි. මේ ජීවිතය කිව්වත් මහා විශාල එකක් නෙවෙයි. වැඩියෙන් ම ගත්තොත් දවස් තිස්හයදහක් විතර. ඒ කියන්නේ අවුරුදු සියක් ජීවත් වෙනවා කිව්වොත් දවස් තිස්හයදහ යි. එහෙම නැතිනම් මාසවලින් ගත්තොත් මාස එක්දහස් දෙසියක් විතර. මේ තරම් මේ වටිනවා කියලා හිතන දරුමුණුපුරන්ගේ පැවැත්ම, අයිතිය මේ තරම් වටිනවා කියන හව හෝග සම්පත්වල කෝටි ප්‍රකෝටි ගණන් වටිනවා කියන භෞතික සම්පත්වල අයිතිය ඔබෙන් මගෙන් තියෙන්නේ මාස එක්දහස් දෙසිය යි. එතැනින් පස්සේ ඒවා පරසන්නක වෙනවා. ආපහු ගන්න ආවත් හම්බවෙන්නේ නැහැ. ඒත් ගන්න පුළුවන් තැනක උපන්නොත්, උපදිපි ද දන්නේ නැහැ.

ඉතින් මේ සසර ස්වභාවය අනුමානයට තේරුම් ගන්න. මේක ඇත්තට ම මිථ්‍යාවක්. මේක මායාවක්. අපි ටිකෙන් ටික, ටිකෙන් ටික හරි උත්සාහවත් වෙන්න ඕනේ. අපි කා අතින් අඩු පාඩු වෙන්නට පුළුවන්. නමුත් අඩුපාඩු වීම නොවෙයි දෝෂය. අඩුපාඩුව ජීවිතය වෙන එක යි. ඒ තුළ කිඳු බැහැලා, ඒක ඇත්ත වෙලා ඒ පැවැත්ම තුළම වාසය කරන එක යි දෝෂය. යම් කිසි අඩුපාඩුවක් වැරද්දක් වුණොත්, ඒ අඩුපාඩුව, වැරද්ද ටිකෙන් ටික හැදෙන විදියට ප්‍රයෝග කරනවා නම්, උත්සාහවත් වෙනවා නම්, ඒ වැරද්ද කවදා හරි දවසක නැතිවෙනවා. වැරද්දෙන් අත මිඳෙනවා.

ඒ නිසා මේ ජීවිතයේ කොහොම හරි මේ බාහිර භෞතික දේ ඇත්ත කර නො ගෙන, මේ උතුම් බුද්ධ ශාසනය හම්බවෙව්වි වෙලාවේ මේ ධර්මයෙන් ප්‍රයෝජනයක් අරගෙන, සංසාර දුකෙන් අතමිඳෙන්න හැම දෙනාම කටයුතු කරන්න කියලා මතක් කරනවා. මේ අවුරුදු සීය, දවස් තිස්හයදහ, මාස එක්දහස් දෙසීයකින් පස්සේ මේ ඉන්න කිසි ම කෙනෙක් මේ තියෙන කිසි ම දෙයක්, අපි කැවද බිච්චාද කියලාවත් බලන්න එන්නේ නැහැ. අපි මේවා මෙව්වර ආදරයෙන් රැක්කට ඒවා අපට ආදරේ නැහැ. මේ අනිත් අයට අපි මෙව්වර ආදරේ වුණාට ඒ අය අපට එව්වර ආදරේ නැහැ.

අර කතාවක් තියෙන්නේ : බොහෝ ම ආදරයෙන් එක ගෙදරක හිටියා අම්ම යි, තාත්ත යි, පුත්තු දෙන්න යි, දුව යි. (මට මතක කාශ්‍යප බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශාසනයේ වගේ) ලොකු පුතාකොහෝම හරි දෙමව්පියන්ගෙන් එපා කියද්දී අහලා අහලා, අහලා අහලා ගිහිල්ලා මහණවුණා. මහණවෙලා රහත්වුණා. අම්ම යි අනිත් පුත යි දුව යි තාත්ත යි ගෙදර හිටියා. හොඳ සරුසාරට අස්වැන්න ලැබෙන ලොකු කුඹුරු යායක් තියෙනවා. ඔය කුඹුරු යායට තාත්තා හරි ආසයි. උදේ ම කුඹුරට යන්නේ. ගිහිල්ලා චතුර බැඳලා, නියරවල් රැහැලා ඕවා කරලා, කුඹුර එක්කම වෙහෙසෙනවා. හරි කැමැතියි. විශාල ගෙවත්තක්,

වත්තක් තියෙනවා. වත්තට, වත්තේ තියෙන ගඩාගෙඩිවලට මේ අම්මා හරි කැමැති යි. ආස යි. විශාල පොකුණක් තියෙනවා. ඔය පොකුණේ ලස්සනට මල් හැඳිලා තිබුණා. මේ නංගි දුව ඔවාට කැමැති යි.

ඉතින් ඔහොම කාලයක් යන කොට තාත්තා මැරිලා ගිහිල්ලා, දෑන් මේ එක පවුල, එකට ම. තාත්තා තමයි මේ අනිත් දරුවන්වයි බිරිඳයි ජීවත් කරවන්නේ. ඉතින් ඔවුනොවුන් මොන තරම් සෙනෙහසින් ආදරයෙන් ද ඉන්නේ එක පවුලක් වුනහම. තාත්තා මැරිලා හේනේ, අර කුඹුරේ ලොකු ඌරෙක් වෙලා උපන්නා. අනේ ටික කලකින් අම්මා මැරිලා වත්තේ ගෙදරටයි වත්තටයි තියෙන තණ්හාවෙන් ගැරඬියෙක් වෙලා උපන්නා. දුව මැරිලා අර විලේ ගෙම්බෙක් වෙලා උපන්නා. දෑන් අර මල්ලි විතරයි, පුතා විතරයි ඉතුරු වුනේ. ඒවා ඔක්කෝම අයිති වුනේ ඒ පුතාට යි.

කුඹුර පාලු කරන්න දෑන් ඌරෝ එනවා. පුතා මොකක් ද කරන්නේ? වෙලේ උගුල් ඇටෙවුවා. කුඹුරට එන ඌරව අල්ලන්න. අල්ලලා මරාගෙන එන කොට, අර අයියා ස්වාමීන් වහන්සේ පිණිසපානේ වඩිනවා. ආරාධනා කරනවා, 'ස්වාමීනි, අද අපේ ගෙදර දුනෙට වඩින්න. මේ මස් ටිකක් හම්බවුනා'. ඌරා දකලා කියනවා 'මම එනකම් ඔය ඌරා කපන්නේ නැතුව තියන්න' කියලා. නැත්නම් කලින් කිව්වොත් විශ්වාස කරන්නේ නැහැ නේ. කැපුවාට පස්සේ විශ්වාස කරන්නේ නැහැ නේ.

ඊට පස්සේ දෑන් කියාපු වචනය අහක දන්න බැරි හින්දා හාමුදුරුවෝ එනකම් හිටියා. හාමුදුරුවෝ ගෙදර ආවහම ඌරා කපන්න ඉස්සෙල්ලා කිව්වා, 'මේ ඌරා වෙන කවුරුවත් ම නෙවෙයි උඹව මේ ලෝකයට ජාතක කරපු උඹේ තාත්තා කිව්වා. විශ්වාස කළේ නැහැ. දෑන් උඹ විශ්වාස කරන්නේ නැතිනම් ඔය ඌරාගේ බඩ පලලා බලාපන්, ඔකේ ඇති ගැරඬියෙක්. ඌරා ගැරඬියාව ගිලලා. ඒ තමයි උඹේ අම්මා කිව්වා. බඩ පලලා බලනකොට ඔන්න ගැරඬියා. දෑන් ඔය ගැරඬියාගේ බඩ පලලා

බලාපත්, ඖය ගැරඬියාගේ බඩේ ඇති ගෙම්බෙක් කිව්වා. ඒ තමයි උඹේ නංගි' කිව්වා.

මම මේ නිකම් මතක් කළේ පින්වතුනි, සසර මේ. අපි මේ මෙතරම් ආදරෙයි සෙනෙහසයි කියලා හිටියාට, මේ මාස එක්දහස් දෙසියයන් පස්සේ ඒවා මොකුත් මතක නැහැ. ඊට පස්සෙ වෙන වෙන පැවැත්මවල්. මේ ලෝකයේ ඇත්ත කරන ගතිය තියෙන්නේ හිතේ යි. **නනු නනනුහිනඤ්ඤි.** ඒ ඒ තැන සතුටින් ඇලෙන ගතියේ ලක්ෂණ යි මේ. ඒකට ඒ වෙලාවට වෙලාවට අනුවෙන හැම දෙයක් ම අල්ලාගන්නවා. ඒ රූප ජීවිතිඤ්ඤියත්ගේ ආයුෂ ඉවරවුණහම ඒක අතහැරෙනවා. නමුත් ඒ හිතේ ගතිය ආයෙත් වෙන තැනක ඒ විදියට ම අල්ලාගන්නවා.

ඉතින් ඒ බව තේරුම් අරගෙන, මේ ජීවිතයේ තමන්ට අනුවෙව්වි මේ වටපිටාව ඇත්ත ම කරගන්නේ නැතුව මේ වටපිටාව ඇත්තම කරලා දුන්න හිතේ තියෙන මේ කෙලෙස් ගතිය ගැන කලකිරිලා, මෙන්න මේක ගෙවාගන්න හැම දෙනාම විරිය කරන්න කියලාත් මතක් කරනවා.

පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා මහණෙනි, නුඹලාට මම පටිච්චසමුප්පාද ධර්මයෝ ද, පටිච්චසමුප්පන්න ධර්මයෝ ද දේශනා කරනවා. ඒක හොඳට අහන්න. හොඳට අහලා හිතේ හිතේ හොඳට හිතන්න. හිතලා මේ ධර්මය අවබෝධ කරගන්න කියලා.

එතකොට මේ පටිච්චසමුප්පාද, පටිච්චසමුප්පන්න ධර්මයෝ හැටියට බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, මහණෙනි,

- අවිද්‍යාව පටිච්ච සමුප්පාද ද වෙනවා, පටිච්චසමුප්පන්න ද වෙනවා.
- අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් උපදින සංස්කාරයෝ පටිච්චසමුප්පන්න ද වෙනවා, පටිච්චසමුප්පාද ද වෙනවා.

- සංඛාර ප්‍රත්‍යයෙන් උපදින විඤ්ඤාණය පටිච්චසමුප්පන්න ද වෙනවා, පටිච්චසමුප්පාද ද වෙනවා කියලා.

මේ විදියට මේ අංග දෙළහ ගැන ම එක අංගයක් සමුප්පන්න ද, සමුප්පාද ද වෙනවා කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නුවා. මෙන්න මේ ටික තේරුම් ගත්තොත් සමුප්පන්න සහ සමුප්පාද කියන ධර්මයෝ තේරුම් ගත්තොත් තමයි අපට මේ සංසාර ගමන නතර කරන්න පුළුවන් එහෙනම් මෙන්න මෙහෙම මෙතැනින්, කියන උත්තරය එනවා.

පටිච්චසමුප්පාද, පටිච්චසමුප්පන්න දෙකේ තේරුම මොකක් ද?

- පටිච්චසමුප්පාද කියන්නේ හේතු උපදවන ධර්මයෝ. සමුප්පාද කියන්නේ උපදවන. පටිච්චසමුප්පාද - හේතු උපදවන ධර්මයෝ.
- පටිච්චසමුප්පන්න කියන්නේ හේතූන්ගෙන් උපන් ධර්මයෝ.

හේතු හදන ධර්මයෝත්, හේතූන්ගෙන් උපන්න, හටගත්ත ධර්මයෝත් කියලයි පෙන්නුවේ.

අපි ඒකට සරල නිදසුනක් ගනිමු: මේ මුලු ලෝකයම පටිච්චසමුප්පන්න ද, සමුප්පාද ද වෙන ධර්ම යි. හේතු-එල දහමක්. පටිච්චසමුප්පාදය කියලා කියන්නේ තව පැත්තකින් මේ හේතු-එල දහම කියන එකයි. ඒ පටිච්චසමුප්පාදය, සමුප්පාද, සමුප්පන්න කියන අර්ථ දෙකෙන් දත යුතුයි. මම ඒක පැහැදිලිකරලා දෙන්නම්.

අපි කියමු අපට මොනවා හරි එකක මේකේ මුල් කෙළවරක් හොයාගන්න බැහැ. එක තැනකින් ගන්න වෙනවා. දැන් අපි කියමු 'පොල' කියලා ගත්තොත්, ප්‍රශ්ණයක් ඇහුවොත් ගහ ද ඉස්සරවුනේ, ගෙඩියද කියලා. කෙළවරක් නැහැ. ගෙඩියක් නැතුව ගහක් හැදෙන්නේ නැහැ. ආයෙ ගහ හැදෙනවා ද ගෙඩියක් නැතුව? ඒ හින්දා මේක හොයාගෙන හොයාගෙන හොයාගෙන

කෙළවරට ගියොත් කෙළවරක් වෙයි ද? නෑ. මේ ගහ හැඳුනේ ගෙඩියෙන්. අර ගෙඩිය හැඳුනේ අර ගහෙන්. ඒ ගහ හැඳුනේ ඔය ගෙඩියෙන්. කෙළවරක් නෑ. ඒ හින්දා අපට අවශ්‍ය වෙනවා එක නවාතැනක්, නේ ද?

ඒ වගේ අවිද්‍යාව ගත්තහම මේ අවිද්‍යාව ඇතිවුනේ මේ විපාක ටිකේ ඇත්ත නො දන්නාකම නිසා. ඒ විපාක ටික ඇතිවුනේ ඒක ඇතිකරපු අවිද්‍යාව නිසා කියලා. ඒ අවිද්‍යාව ඇතිවුනේ අර විපාක ටික නිසා. ඔය වගේ කෙළවරකට යනවා. නමුත් ගියාට ගියාට උත්තරයක් හොයන්න බැහැ නේ. ඒ හින්දා අපට වෙනවා එක තැනක නවාතැනක් ගන්න.

අපි ගනිමු පොල් ගෙඩිය කියන තැනකින්. දැන් ඔකේ කෙළවරට උඩට උඩට ගියොත් මේකේ කෙළවරක් නැහැ. විසඳන්න බැහැ. මුල් කෙළවරක් පෙනෙන්නේ නැහැ. පොල් ගෙඩියකට ගහක් හොයන්න ඔහොම ඔහොම ගියොත්. ඒ නිසා අපි බීජ හැටියට තබාගත්ත, ගහක් පැල කරන්න උදවු වෙන, පොලොවේ හිටවාපු පොල් ගෙඩියකට කියනවා 'හේතු' කියලා. මේ පොල් ගෙඩියට කියනවා පටිච්චසමුප්පාද කියලා. මේ පොල් ගෙඩිය නිසා පොල් ගහක් හටගත්තොත්, මේ පොල් ගහට කියනවා පටිච්චසමුප්පන්න කියලා. (අපට මේක නතර කරන්න තැනක් ඕනෑ නිසයි අපි එක තැනකින් ගත්තේ නැතිනම් මේක කෙළවරක් නෑ. හැම තැනක ම සිද්ධිය එකයි. අපේ දූකටත් එහෙමයි.)

එතකොට පොල් ගෙඩියට කිව්වා පටිච්චසමුප්පාද කියලා; පොල් ගහට කියනවා පටිච්චසමුප්පන්න කියලා. ඊට පස්සේ, මේ පොල්ගහතව ගෙඩියක් හැඳුවොත්, පොල්ගහට කියනවා පටිච්චසමුප්පාද කියලා, ඒ ගෙඩියට කියනවා පටිච්චසමුප්පන්න කියලා. මේ පොල් ගහ පටිච්චසමුප්පන්න ද වෙනවා; පටිච්චසමුප්පාද ද වෙනවා. මේ පැලකරපු පොල්ගෙඩියට සාපේක්ෂව මේ ගහ පටිච්චසමුප්පන්නයි. තව ගෙඩියක් ඇතිකරන පැත්තට පටිච්චසමුප්පාද යි.

මේ පරිච්ඡෙදයේ පළමු කියන කොට හැම වෙලාවෙම නුවණ තියෙන්න ඕන හේතුව පැත්තට යි. එල උපදවන පැත්තට යි. සමුප්පන්නයි කියන කොට එලය පැත්තට යි. විපාකය පැත්තට යි. එක ම වස්තුවක් හේතුව ද, එලය ද කියන අර්ථ දෙකම දක්වනවා. ඒ නිසයි මේ පැවැත්ම තියෙන්නේ. පොල් ගෙඩියක් නිසා, පරිච්ඡෙදයේ පළමු කියන නිසා පරිච්ඡෙදයේ පන්නයක් වුණොත් ඒක, ඒ පරිච්ඡෙදයේ පන්නය පරිච්ඡෙදයේ පළමු කියන නිසා වුණොත් පැවැත්මක් වෙන්නේ නැහැ දිගට. පොල් ගෙඩිය නිසා පොල්ගහක් හැදුණොත් පරිච්ඡෙදය යි, පරිච්ඡෙදයේ පන්න යි. ගහේ ගෙඩි හැදුනේ නැතිනම් ගහ පැලවෙනවා ද තව තව තැන්වල? නැහැ. ඒ ගහ එතැනින් ඉවරවෙනවා නේ ද?

නමුත් පරිච්ඡෙදයේ පන්න පරිච්ඡෙදයේ පළමු කියන අර්ථ දෙක ම එක ධර්මයක් දරන නිසා යි මේ පැවැත්ම තියෙන්නේ. මේ පොල් ගෙඩියෙන් පරිච්ඡෙදයේ පළමු කියන යි. පොල්ගහක් හැදුනා, පරිච්ඡෙදයේ පන්න යි. ඒ ගහ පරිච්ඡෙදයේ පළමු කියන වෙලා, හේතුව උපදවන ධර්මයක් වෙලා, පොල් ගෙඩියක් හැදුණොත්, පොල් ගෙඩිය පරිච්ඡෙදයේ පන්න යි, පොල් ගහ පරිච්ඡෙදයේ පළමු කියන යි. ඒ පොල් ගෙඩිය ආපනු පරිච්ඡෙදයේ පළමු කියන යි, තව ගහක් හැදුණොත් පරිච්ඡෙදයේ පන්න යි.

මේ පරිච්ඡෙදයේ පළමු කියන පරිච්ඡෙදයේ පන්න කියන ධර්මය වුණොත් මේ ලෝකයේ පොල් කියලා දෙයක් තියෙයි, හිඳෙන්නේ නැ. කවදවත් නතරවෙන්නේ නැහැ. මේ පොල් කියන පැවැත්ම නතරවීමක් වෙන්නේ නැ. යම් වෙලාවක පොල් ගෙඩියකින්, මේ පොල් ගෙඩිය කියන තැනට එනකම් පෙර ආවේ කොහොමද කියන එකේ කෙළවරක් හොයන්න යන්න එපා. තේරුමක් නැහැ.

ඒ නිසා මේ පොල් ගෙඩියෙන් ගහක් හටගත්තොත් දැන් මේ බීජයක් නම්, හේතුවක් නම්, සමුප්පාදයක් නම්, සමුප්පන්නයක් වෙනවා ම යි. මේ නිසාම පොල් ගෙඩියකට නෙවෙයි අපි සමුප්පාද කියන්නේ, බිම හිටවලා මොටෙයියා අදින මේ පොල්ගෙඩියට යි. දැන් මේ සමුප්පාද. මේ නිසා

පටිච්චසමුප්පන්නය මොකක් ද? පොල් ගහ යි. පොල් ගහක් හැදුනා. පොල් බීජය, පොල් ගෙඩිය, පටිච්චසමුප්පාදයක්. හේතු උපදවන ධර්මයක්. පොල් ගහ හේතූන්ගෙන් උපන්න එකක්.

මේ ගහට අපි එන්නතක් එන්නත් කළොත් ගෙඩි හැදෙන්නේ නැතිවෙන්න, කරන්න බැරි ද? පුළුවන්. හැදෙන හැදෙන මල් කාලයේ දී ම එක්කෝ කපලා දනවා. එහෙමත් කර කර ඉන්න ඔන නැහැ, එන්නතක් ම විදලා තියෙනවා ගෙඩි හැදෙන්නේ නැහැ. පටිච්චසමුප්පාද යි, පටිච්චසමුප්පන්න යි. නමුත් මෙයා පටිච්චසමුප්පාදයක් වෙන්නේ නැහැ. එතකොට මොකක් වෙයි ද?

පුරාණ හේතුවට හටගත්තු මේ පොල් ගහ අවුරුදු පණහක් හරි, සියක් හරි, එකසිය පණහක් හරි තියෙන කම් ගහ තියෙයි. ඒ ගහේ ආයුෂ ඉවරවුණහම ඒකත් ඉවරයි. කලම තව ගස් හදන හේතුව නැති කළේ, මේ ගහ තියෙද්දී ම යි, තව ගස් හදන හේතුව නැති කළේ. එහෙම වුණහම මොක ද වෙන්නේ? පොල් කියලා පැවැත්මක් ලෝකයේ නැතිවෙයි නේ ද?

ඒ වගේ අවිද්‍යාව නිසා පඤ්චඋපාද්‍යාස්කන්ධ දූකත්, පඤ්චඋපාද්‍යාස්කන්ධ දූක නිසා අවිද්‍යාවත්, මේ මුල් කෙළවරක් භායානන්ත බැහැ. අර ගහට ගෙඩිත්, ගෙඩියට ගහත් මුලක් භායානන්ත බැහැ වගේ. ඒ නිසා අවිද්‍යාවේ මුල් කෙළවරක් පෙනෙන්නේ නැහැ. ඒ නිසා අපි එක තැනක නවාතැනක් ගන්නවා. එක ධර්මතාවයක් අල්ලාගන්නවා. පටිච්චසමුප්පාද වූ පොල් ගෙඩිය වගේ, පෙර ජීවිතයේ අවිද්‍යා-සංඛාර කියන ටික - ඒ කියන්නේ මේක එකින් එකට ගත්ත හැකි යි. - අවිද්‍යාව පටිච්චසමුප්පන්න ද වෙනවා, සමුප්පාද ද වෙනවා. සංඛාරය පටිච්චසමුප්පන්න ද වෙනවා, සමුප්පාද ද වෙනවා.

මේකෙන් ගැඹුරු අර්ථයක් කියනවා මේ ජීවිතය ඇතුළේ මේ පැවැත්ම වෙන්නේ මේ නිසා යි. මෙයා ඇතිකරනවා. එයා ඇත්ත වෙලා ඒ දේ පිහිටලා ඊගාව දේ ඇතිවෙනවා. ඇතිවෙව්වි දේ ඇත්ත වෙලා ඒ මත පිහිටලා ඊගාව දේ. මේ පඩිය හේතුවෙලා

අනිත් පඩියට නගින්නේ. ඒ පඩියේ පිහිටලා, ඒක ඇත්ත වෙලයි ඊගාව පඩියට නගින්නේ. පඩියෙන් පඩිය, පඩියෙන් පඩිය යනවා වගේ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මා ටිකක්.

නමුත් මම මේ ටික ටිකක් රචවෙන් කියන්නේ ඉතාම සියුම් සිද්ධියකින් අපට ග්‍රහණය කරගන්න බැරි නිසා, හව අතරකින්, ඒ කියන්නේ මේ පෙර ජීවිතයත්, මේ ජීවිතයත්, ඊගාව ජීවිතයත් කියන තැනකින් මේ කතා කරන්නේ මම දෑත්. මේක තේරුම්ගන්න. ඔය න්‍යාය අවබෝධ වුණහම මේ අරමුණෙන් අරමුණට, ආයතනයෙන් ආයතනයට මේ පටිච්චසමුප්පාද පටිච්චසමුප්පන්න සිද්ධියක් වෙනවා කියන එක තේරුම් ගන්න. ඒකට නුවණ එයි. ඒක ග්‍රහණය කරන්න මනස අපේ ඒ මට්ටමට එන්න ඕන.

දන් අපේ මනසට ඔරොත්තු දෙන්නේ පුද්ගලභාවය මත විද්‍යමාන වෙන පටිච්චසමුප්පාදයක්. පුද්ගලභාවය ඉක්මවා ගිය ධර්මතාවයක් වූ පටිච්චසමුප්පාදය මට්ටම අවබෝධ වෙන්න අපේ මනස මීට වඩා සියුම් වෙන්න ඕන. පුද්ගලභාවයෙන් යුක්ත මානසික මට්ටමක් ඇති අපි, ධර්මතාවයක් වූ පටිච්චසමුප්පාදයේ හිත තැබුවා කියලා ඒකෙන් කෙලෙස් ගෙවෙන්නේ නැහැ.

ඒ කියන්නේ අපි පන්සලේ සිල් අරගෙන ඉඳගෙන ගෙදර ගැන එක එක දේවල් හිතුවා කියලා ගෙදර වැඩ කෙරන්නේ නැහැ නේ. ඒ වගේ වෙන තැනක ඉඳගෙන වෙන තැනක දෙයක් හිතුවා කියලා වැඩේ කෙරෙන්නේ නැහැ. ඒ නිසා, ඒකයි මේ ධර්මය *අද්ධාන, සමය, ඛණ, මුහුත්ත* කියලාකාලය කොටස් හතරකට බෙදනවා. මේ කෙනා කෙනාට ග්‍රහණය කරගන්න පුළුවන් මට්ටම්. ඤාණ, මුහුත්ත කියන මට්ටම් අපට ඔරොත්තු දෙන්නේ නැහැ. මේ ඤාණයක් ගානේ, මේ මොහොතක් ගානේ කියන ටික ඔරොත්තු දෙන්නේ නෑ අපට.

අපේ සංයෝජන තියෙන්නේ අද්ධාන වශයෙන් අතීත අද්ධානය, අනාගත අද්ධානය, වර්තමාන අද්ධානය කියනමේ තුන් කාලයට යි. ධර්මතාවයක් වෙන කොට වර්තමානතුළ මේ ධර්මතා තුන හම්බවෙනවා. මුහුත්ත කියන කොට මේ වර්තමානයක, මේ දැන්, මේ මොහොත විතරක් වෙනවා.

ඒ නිසා අපි කියමු, ඒක රථ වශයෙන් ගත්තොත්: ගහක් හදන, පොල්ගහක් හදන බීජයට, පොල් ගෙඩියට අපි සමුප්පාද යි කියලා කිව්වා නේ. ඒ වගේ පෙර ජීවිතයේ අවිද්‍යාවෙන් කළ කුසල අකුසල ධර්ම මරණාසන්න මොහොතේදී ඉදිරිපත් වෙලා, වෙච්චි අවස්ථාව පෙර ජීවිතයේ දී කළ අවිද්‍යා කම් කියන මෙන්න මේ ටික පටිච්චසමුප්පාදයක් වුණොත් - මම මේ එකින් එක ගන්නේ නැතුව ඔක්කෝම එකතු කරලා කියන්නේ.

අපේ අද මේ ජීවිතය පටිච්චසමුප්පන්නයක්. මේ ජීවිතය කියලා කියන කොට මේ සවිඤ්ඤාණක කය: ඇහැ-කන-දිව-නාසය-ශරීරය ඊට අනුගත වූ සිත කියන කොට මේ රූප පෙනෙන, ශබ්ද ඇහෙන, මේ පෙනෙන ඇහෙන මේ මට්ටම යි. අවිද්‍යා සංඛාර ටික සමුප්පාද වූ පොල් ගෙඩිය වගෙයි. එයින් හටගත්ත පොල් ගහ වගෙයි මොකක් ද, විඤ්ඤාණ, ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණය නිසාමේ නාම-රූප වෙලා, ආයතන ටික හැදිලා, සවිඤ්ඤාණක ආයතන, චක්ඛායතනයට රූප, සෝතායතනයට ශබ්ද, නාසයට ගන්ධ, දිවට රස, මේ ස්පර්ශ වෙලා අරමුණු විඳින්න අරමුණු පෙනෙන ඇහෙන ටික හම්බ වෙන, ඒවා විඳින්න හම්බවෙන ටිකට කියනවා එලයක් කියලා. තව පැත්තකින් ගත්තොත් විඤ්ඤාණ-නාමරූප-සළායතන-එස්ස-වේදනා කියලා ගත්තහම, කෙටි කරලා දරන්න ආධ්‍යාත්මික පැත්තේ මේ කය හදගෙන, කය සවිඤ්ඤාණක කරලා, බාහිර අරමුණු පෙනෙන මට්ටමට හැදුණු ටික, මේ 'ගහ' කියලා කියන ටිකට, පොල්ගහ කියන පැත්තට, සමුප්පන්න කියන පැත්තට අයිතිය මොකක් ද, මේ කය හදන, තව පැත්තකින් මේ ඇහැ-කන-දිව-නාසය-ශරීරය කියන

මේ ආයතන ටික හැදිලා මෙහෙම ලෝකය හම්බවෙන තැන ගත්තහම එලයක්. පෙර අවිද්‍යා කමී ටික සමුප්පාද යි.

මේ ස්පඨී ආයතන හය කියන කොට, ස්පඨී ආයතනයක් කියලා නම් කරන කොට හොඳට මතක තබා ගන්න, වෙනම ආයතනයේ අන්තර්ගතය මතක් කරන්නට ඕනේ නෑ.

- ඒ කිව්වේ, චක්ඛුසම්ප්ප්ප ආයතනය කියන කොට, ආයතනය කියලා නම් කරන කොට එස්සායතනය කියලා නම් කරන කොට ඒ වචනය තුළ ඇහැත් තියෙනවා, රූපයත් තියෙනවා, චක්ඛු විඤ්ඤාණයත් තියෙනවා, එයින් උපන්න වේදනා සංඥ කියන ධර්මා ඔක්කෝම අඩංගු කරලා යි එස්සායතනය කියලා කියන්නේ. ආයතනය කියලා වෙනම කියන්න පුළුවන්. එස්සය කියලා වෙනම කියන්න පුළුවන්. එස්සායතනය කියලා කියන කොට මේ ධර්මා ටික ඔක්කෝම කෙටි කරලා කැටි කරලා තනි වචනයකින් කියන්නේ.
- සෝත සම්ප්ප්ප ආයතනය කියලා කියන කොට ස්පඨියට අයිති ආයතනත්, ආයතනයට අයිති ස්පඨීත් ඔක්කෝම තියෙයි. කනත් තියෙනවා, ශබ්දයත් තියෙනවා. ඊට අනුගතව උපන්න සෝත විඤ්ඤාණයත් තියෙ යි. ඒ තුන්දෙනාගේ ස්පඨියෙන් හටගත්ත ධර්මාත් අන්තර්ගත කරලා යි, සෝත සම්ප්ප්ප ආයතනය කියලා කියන්නේ.
- ඝාණ සම්ප්ප්ප ආයතනය කියලා කියන කොටත් තියෙන්නේ මොනවා ද? නාසය, ගන්ධය, ඝාන විඤ්ඤාණය එයින් උපන්න ධර්මායි.
- ජීව්හා සම්ප්ප්ප ආයතනය කියන කොට දිව, රස, ජීව්හා විඤ්ඤාණය, එයින් හටගත් ධර්මා යි.
- කාය සම්ප්ප්ප ආයතනය කියන කොට කය, කයට ගැටෙන දේ, ථොට්ඨබ්බය, කාය විඤ්ඤාණය, එයින් උපන්න ධර්මා.

- මනෝ සම්ප්‍රේෂණ ආයතනය කියන කොට මනස, ධර්මාරම්භය, මනෝ විඤ්ඤාණය, එයින් උපන් ධර්මය.

සම්ප්‍රේෂණ ආයතනයක් කියන කොට අපි දන යුතුයි, එතකොට ඇහැ අර්ථ දැක්විය යුතු, රූප, චක්ඛු විඤ්ඤාණය වෙන වෙන ම අර්ථ දැක්විය යුතු නෑ.

ආයතනය කියලා විතරක් නම් කළොත්, ඒකේ දී ආයතනය කියලා කියන්නේ මොකක් ද කියලා වෙන වෙනම කිවයුතුයි - ඇහැ කන දිව නාසය ඒවා, නැත්නම් බාහිර රූප ශබ්ද මේවා. ස්පර්ශ කියන කොට මේ තුන් දෙනාගේ එකතුව කියලා පෙන්විය යුතුයි.

සම්ප්‍රේෂණ ආයතනය කියලා කියන කොට මේ ඔක්කෝ ම අන්තර්ගත ආයතන යි. එතකොට මේ ස්පර්ශ ආයතන හය කියලා කියන කොට චක්ඛු-සෞත-සාණ-ජීවිත-කාය-මන කියන මේ ස්පර්ශ ආයතන හය යි. එතකොට අර්ථ දැක්විය යුතු නෑ ආපච්ඡ රූපයක් තියෙනවා එතැන, ශබ්දයක් ගන්ධයක් තියෙනවා, ඇහැ-කන-දිව-නාසය තියෙනවා, විඤ්ඤාණය තියෙනවා කියලා වෙන වෙනම අර්ථ දැක්වන්න ඕන නෑ මේ වචනය ඉගෙන ගත්තහම.

ඒ කියන්නේ චක්ඛු සම්ප්‍රේෂණ ආයතනය කියන කොට එයාට පෙනෙනවා පෙනීමට අවශ්‍ය සියලු ධර්මය අඩංගු අවස්ථාව යි. පෙනෙන දේ දැනගන්න දේ නෙවෙයි, පෙනෙන්න යි. පෙනෙන්න අවශ්‍ය සියලු දේ තියෙනවා. පෙනෙනවා.

සෞතසම්ප්‍රේෂණ ආයතනය කියන කොට ඇහෙන්න අවශ්‍ය සියලු දේ ඒකරාශී වී ඇහෙන්න අවශ්‍ය සියලු දේ තියෙනවා.

එතකොට පෙර ජීවිතයේ අවිද්‍යා සංස්කාර දෙක පටිච්චසමුප්පාද යි. මේ ස්පර්ශ ආයතන හයට කියනවා පටිච්චසමුප්පන්නයි. ස්පර්ශ ආයතන හය කියන කොට තේරෙනවා නේ දැන්.

උපමාව ගත්තොත් : අවිද්‍යා-සංඛාර පොල් ගෙඩිය වගෙයි, සමුප්පාදය වගෙ යි. මේ ස්පඨ්ඵ ආයතන හය පොල්ගහ වගෙයි. සමුප්පන්නය වගෙයි. අවිද්‍යා-සංස්කාර සමුප්පාදයි, විඤ්ඤාණ-නාමරූප-සළායතන-ඵස්ස-වේදනා සමුප්පන්න යි.

අමතක කරන්න එපා මම මේ පින්වතුන්ට තේරෙන්නයි මේ පරියායකින් කියන්නේ. නැත්නම් එක එක අංගයක් සමුප්පාද ද සමුප්පන්න ද වෙන ධර්මයක් තියනවා. මම මතක් කළේ මුලින් ම. අවිද්‍යාව සමුප්පාද ද සමුප්පන්න ද වෙනවා. සංඛාරය සමුප්පාද ද සමුප්පන්න ද වෙනවා. මේ අතර මේ පින්වතුන්ට තේරුම් ගැනීම පිණිස මේ සසරෙන් එතෙර වෙන්න තියෙන්නේ මෙන්න මෙහෙම සිද්ධියකින් කියලා පෙන්නන්න රඵ මට්ටමට, අද්ධාන වශයෙන්, කාල වශයෙන්, පෙන්නන්න ගත්ත එක පරියායක් මේ මම. සියලුම පටිච්චසමුප්පාද පෙන්නන න්‍යාය මේක නෙවෙයි. මේක එක්තරා පැහැදිලි කරන්න ගත්ත ක්‍රමෝපායක් විතරයි. එහෙම නැතිනම් අවිද්‍යා-සංඛාරය තුළ ද සමුප්පාද සමුප්පන්න බව තියෙයි. මේ ස්පඨ්ඵ ආයතන තුළ ද සමුප්පාද සමුප්පන්න බව තියෙ යි.

නමුත් ඒ ධර්මතා අතර මෙහෙමත්, මේ සමුප්පාද සමුප්පන්න බව අද්ධාන වශයෙන් පෙන්විය හැකි යි. මම මුලින් මතක් කළේ මේ ලෝකය පෙන්නන්න පුළුවන් අද්ධාන වශයෙන්, කාල වශයෙන්, සමය වශයෙන්, ඤාණ වශයෙන්, මුහුත්ත වශයෙන් කියලා. ඒකේ අද්ධාන, නැත්නම් කාල වශයෙන් පෙන්විය හැකි යි, සමුප්පාද සමුප්පන්න බව. ඊට පස්සේ සිහිනුවණ දියුණු වෙන කොට ඊට වඩා තව ටිකක් සියුම්ව බලාගත හැකි යි. තව

සිහිනුවණ දියුණුවෙන කොට දියුණුවෙන කොට තව ටිකක් බලාගත හැකි යි. ඉගෙනුම වැඩිවෙන්න වැඩිවෙන්න එකම විෂය ගණිතය, ඉස්කෝලේ දෙකේ තුනේ ළමයාට උගන්වන දේට වඩා ටිකක් ගැඹුරුයි ඒ විෂය ම පහ හයට. ඊට වඩා ටිකක් ගැඹුරුයි හත අටට. ඊට වඩා ගැඹුරුයි සාමාන්‍ය පෙල. ඊට වඩා ගැඹුරුයි උසස් පෙල. ඊට වඩා ගැඹුරුයි සමහර විට උසස් අධ්‍යාපනය. එකම විෂය. ඒ වාගේ අනුක්‍රමයෙන් ගැඹුරු වෙනවා.

මේකත් එක්තරා ඉගැන්වීම් ක්‍රමයක්. පටිච්චසමුප්පාදය. මේකත් අනුක්‍රමයෙන් ගැඹුරු වෙනවා.

එතකොට අපි දැක්කා සමුප්පාදය සමුප්පන්නයක් වෙලා සමුප්පන්නය සමුප්පාදයක් වෙනවා නම් මේකට යි පැවැත්ම කියලා කියන්නේ. ගෙඩිය නිසා ගහක් හැදෙනවා. ගහේ ආපසු ගෙඩි හැදෙනවා. ගෙඩියෙන් ආයෙ ගහක් හැදෙනවා. ගහේ ආපසු ගෙඩියක් එනවා. මේකේ කෙළවරක් නෑ. මෙන්න මේ සිද්ධිය යි බුදුරජාණන් වහන්සේ ඔය පාලි නම් වලින් මතක් කරන්නේ සමුප්පාද, සමුප්පන්න කියන එක.

ඒ වගේ මේ සංසාර පැවැත්ම සත්ත්වයාගේ පැවැත්ම, අපි සත්ත්වයා කියලා ව්‍යවහාර කරන තැන පැවැත්ම, දුකේ පැවැත්ම ද තියෙන්නේ සමුප්පාද, සමුප්පන්න කියන අර්ථයකින්, සමුප්පන්නය සමුප්පාද වෙච්චි. ඒක තේරුම් ගත්තොත් තමයි අපට සමුප්පාදයෙන් සමුප්පන්නයක් වුනහම සමුප්පන්නය සමුප්පාදයක් නොවෙන විදියට කටයුතු කරගත හැක්කේ. එතකොට අවිද්‍යා-සංස්කාරයට කිව්වා සමුප්පාද යි. ස්පඨ්ඵ ආයතන හයට කිව්වා සමුප්පන්නයි කියලා. එතකොට පටිච්චසමුප්පාද ධර්මයක් වූ අවිජ්ජා-සංඛාරය, තව පැත්තකින් ගත්තාම හේතු, පටිච්චසමුප්පන්න ස්පඨ්ඵ ආයතන හය එලයක්. මේ එලයට කිසි කලෙක නැවත තව ඒ වගේ පැවැත්මක් ඇතිකිරීමේ හැකියාවක් නෑ.

ඒ කියන්නේ පොල් ගෙඩිය නිසා ගහක් හැදුණොත් ගහට කිසිම හැකියාවක් නැහැ තව ගස් ඇතිකර කර යන්න. මේ ගහෙන් තව පොල් ගහක් හැදෙනවා, මේ ගහෙන් තව පොල් ගහක් හැදෙනවා දැකලා තියෙනවා ද? නැ. එහෙම වෙනවා ද? නැ. එහෙම වෙනවා නම් මේ ගස්වල, පොල්ගස්වල පැවැත්ම කවදවත් නවත්වන්න බැහැ. නමුත් හැම වෙලාවේම ගහෙන් හැදෙන බීජයකින්ම අනිත් එකක් හැදෙනවා මිසක, ගහ හේතුවෙනුයි තව බීජයක් හදන්නේ.

ඒ වගේ අවිද්‍යා සංඛාරයෙන් හටගන්න මේ ස්පඨ්ඵ ආයතන හය ගහ වගෙයි. මේ ස්පඨ්ඵ ආයතන හයෙන් කිසිම කලෙක නැවත ජරා මරණ දුක් ඇතිකරන ප්‍රතිසන්ධියක් ලැබෙන්නේ නැහැ. හොඳට මතක තබාගන්න, ඇහැ-කන-දිව-නාසය-ශරීරය-මනස කියන ඊට අනුගත වූ විපාක මනෝ විඤ්ඤාණය යි. මේ මනස කියන සපඨ්ඵ ආයතන එලයක්, ගහක්. සමුප්පන්නයක්. මේකෙන් නැවත ජරා-මරණ දුක් ඇතිකරන ප්‍රතිසන්ධිය කවදවත් ලැබෙන්නේ නැහැ. නැවත මේ වගේ දුක ඇතිකරවන්නේ නැහැ. ඒකෙන් කියනවා, මොකක් ද? මේ ස්පඨ්ඵ ආයතන හයේ රාග-ද්වේශ-මෝහ අකුසල ධර්ම කිසිවක් නෑ කියන එක කියනවා. හේතු නෑ. අලෝභ-අද්වේශ-අමෝහ කුසල කිසිවක් නෑ කියන එක කියනවා. හේතු නෑ. විපාකයි නේ. ගහේ හොඳ හෝ නරක ගෙඩි මොනවත් තියෙනවා ද ගහට අයිති ද? නැ. එතකොට මෙන්න මේ පෙර පරිච්චසමුප්පාද හේතු ටික නිසා පරිච්චසමුප්පන්න වූ ස්පඨ්ඵ ආයතන හය. මේ තමයි විපාකය - අපේ ජීවිතයේ.

පරිච්චසමුප්පන්නය, පරිච්චසමුප්පාදයක් වෙලා, ආපහු පරිච්චසමුප්පන්නයක් උපදවනවා. ඒ කියන්නේ මේ ස්පඨ්ඵ ආයතන හය හේතු වෙලා, උදව් වෙලා, වතීමාන අවිද්‍යා-සංස්කාර ඇති කරනවා. ගෙඩිය නිසා ගහක් හැදුනහම, ගහෙන් ආයෙ ගෙඩි හැදුනා නේ. පෙර අවිද්‍යා-සංස්කාරය නිසා හේතු. පරිච්චසමුප්පන්නය නිසා ස්පඨ්ඵ ආයතන හය නමැති පරිච්චසමුප්පන්නයක් වුණහම, පරිච්චසමුප්පන්නය

පටිච්චසමුප්පාදයක් වෙලා අවිද්‍යා-සංඛාර කියන මේ හේතු ටික ආයෙ පටිච්චසමුප්පන්නයක් වෙනවා.

ඒ කියන්නේ ඇහැට යම් රූපයක් පෙනෙන්නේ මේ රූප පෙනෙන අවස්ථාව - ඇහැ පටිච්චසමුප්පන්නයක්. ඒකට පටිච්චසමුප්පාදය පෙර අවිද්‍යා-සංඛාර යි. රථ වචනය යි. අවිද්‍යා-සංඛාරය නිසා පටිච්චසමුප්පන්නය, නැත්නම් පොල්ගහ වගෙයි මේ ඇහැ-රූපය-වක්බු විඤ්ඤාණය - මේ පෙනෙන බව.

ඇහැ-රූපය-වක්බු විඤ්ඤාණයේ මේ පෙනෙන බව පටිච්චසමුප්පාදයක් වෙලා. හේතුවෙලා. ඇහැ-රූපය-වක්බු විඤ්ඤාණයේ ඇත්ත නොදන්නා කමෙන් අද සිතීම-කීම-කිරීම පෙනෙන දේට සිතීම-කීම-කිරීම කරනවා නම් මේ සිතීම-කීම-කිරීම කරන්න මේ ඇත්තන්ට හේතුවෙන් මොකක් ද? පෙනෙන දේ නෙවෙයි ද? මේ පින්වතුන් පෙනෙන දේට නෙවේ ද සිතීම-කීම-කිරීම කරන්නේ? එතකොට සිතීම-කීම-කිරීම කරන්න හේතුවෙලා තියෙන්නේ මොකක් ද? පෙනෙන දේ යි.

හැබැයි පෙනෙන දේ හේතු වෙන්නේ අවිද්‍යාව හරහා යි. මේ පටිච්චසමුප්පන්නයේ ඇත්ත ඇති හැටියේ නො දැක්කොත්, මේ පෙනෙනවා කියන තැන ස්පඨ්ඤ්ඤාණය හයේ ඇත්ත ඇති හැටියේ නො දැක්කොත්, මේ සිතීම-කීම-කිරීම වතීමාන හේතුව, ඒ කියන්නේ පටිච්චසමුප්පාදය අරහයා උපදින සමුප්පන්න ධර්මයක්. ඒ කියන්නේ ඇහැ-රූපය-වක්බු විඤ්ඤාණය කියන ටික හේතු කරගෙන වර්තමාන හටගන්න ධර්මතාවයක් තමයි, සමුප්පන්නයක් තමයි, අවිද්‍යා-සංඛාර. මේ අවිද්‍යා-සංඛාරය පටිච්චසමුප්පාදයක් වෙලා ආපනු මේ වගේ ම ස්පඨ්ඤ්ඤාණය හයක් හදනවා. මේ ස්පඨ්ඤ්ඤාණය හය යි, අපි ඉපදෙනවා කියලා කියන්නේ මේ ස්පඨ්ඤ්ඤාණය හයේ පහළවීමට යි. හොඳට මතක තබාගන්න, කෙනෙක් උපන්නා කියලා කියන්නේ, ජීවත්වුනා කියලා කියන්නේ ඇහැ-කත-දිව-නාසය-ශරීරය-මනස කියන මේ ස්පඨ්ඤ්ඤාණය හයේ පහළවීමට යි, පැවැත්මට යි. මේ ස්පඨ්ඤ්ඤාණය

ආයතන හය යි, තව තැනක ලබන ස්පඨී ආයතන හය යි, අතර කිසි කලෙක සම්බන්ධයක් නැහැ.

මේ එල දෙකක්, සමුප්පන්න දෙකක්. මේ ස්පඨී ආයතන හය සමුප්පාද වෙලා හටගන්නා සමුප්පන්න වූ අවිද්‍යා-සංඛාරය (මම තේරෙන විදියට කිව්වොත්, මේක තේරෙන්නේ නැතිවුණොත්) පොල් ගස් දෙකක් අතර කිසිම සම්බන්ධතාවයක් නැහැ. මේ පොල්ගහයි, තව පොල්ගහකුයි, අතර උත්පත්තියට කරුණු නැහැ. මේ පොල්ගහෙන් කිසිවක් අනෙක් පොල්ගහ ගන්නේ නැහැ, අනෙක් පොල්ගහ මේ පොල්ගහෙන් කිසිවක් ගත්තේ නැහැ. මේ පොල්ගහෙන් කිසිවක් අනෙක් පොල්ගහට ගියෙත් නැහැ. හැම වෙලාවෙ ම මේ පොල්ගහ හේතුවුණා පොල් ගෙඩියක් හදන්න. මේ පොල් ගෙඩිය නිසා මේ පොල් ගහ හටගන්නා මිසක, මේ පොල් ගස් දෙකේ සෘජු සම්බන්ධතාවයක් කිසි දවසක තිබුණා ද, තියෙනවා ද? තියෙන්න පුළුවන් ද? මේ පොල් ගහ යි, අනික් පොල් ගහ යි දෙක අල්ලලා කතා කිරීම සුදුසු ද? මේ පොල් ගහෙන් මොනවා හරි එහා පොල් ගහට ගියා ද? යනවා ද? යන්නත් පුළුවන් ද, නැතිවෙන්නත් පුළුවන් ද කියලා අහන එක සුදුසු ද? මේ පොල්ගහෙන් තව පොල් ගහක් හදනවා කියලා කිව්වොත් හරි ද? හදන්නේ නෑ කිව්වොත්? එහෙමවත්, හදන්නේ නෑ කියන්නවත් අයිතියක් නෑ නේ ද. එහෙම හදන්නේ නෑ කියන කොටත් එයා වෙන සිද්ධිය දන්නේ නෑ කියන එක තියෙනවා. මේ පොල්ගහෙන් තව පොල්ගහක් හැදෙන්නත් පුළුවන්, නැතිවෙන්නත් පුළුවන් කියන කොට යථාර්ථය දන්නේ නෑ කියන එක කියනවා නේ ද? මේ පොල් ගහෙන් තව පොල් ගහක් හැදෙන්නෙත් නෑ, නැත්තෙත් නෑ කියලා කිව්වොත්? ඒත් මේ ගස් දෙකක් හැදෙන්නේ කොහොමද කියන එක ගැන අනවබෝධය කියන එක තියෙනවා කියලා තේරෙනවා නේ ද?

නමුත් එයා දන්නවා නම් මේ පොල්ගහ නිසා පොල්ගහ සමුප්පාදයක් කරගෙන පොල් ගෙඩියක් හැදෙනවා සමුප්පන්නව, ඒ පොල්ගෙඩිය සමුප්පාදයක් වෙලා සමුප්පන්නව මේ පොල්ගහ

හැදෙනවා. එතකොට මේ පොල්ගහ හැදුනේ පොල් ගෙඩියෙන් මිසක, අර ගහට කිසිදු සම්බන්ධයක් තියෙයි ද? නෑ.

ඒ වාගේ මේ ස්පඨ්ඵ ආයතන හය, අද අපේ ජීවිතය මේ පොල්ගහ වගේ නම්, අපි කොතැනක හරි ඉපදුනොත්, ඒ කියන්නේ තව ස්පඨ්ඵ ආයතන හයක් හැදුණොත්, ඒ කියන්නේ තව පොල්ගහක්. මේ පොල්ගහෙන් අර පොල්ගහට කිසිවක් ගියේ නැත්නම්, මේ ජීවිතයෙන් අර ජීවිතයට කිසිවක් ගිහිල්ලා තියෙනවා ද? නෑ. ඒ ජීවිතය මේ ජීවිතයෙන් කිසිවක් අරන් තියෙනවා ද? නෑ. එහෙනම් අපි මැරිලා, මත්තේ උපදී ද කියලා අහන්න සුදුසු ද? නෑ. (මේ දැන් අහන්නේ ගස් දෙකක් අතර ප්‍රශ්නයක්.) අපි මැරිලා උපදින්නේ නෑ කියලා අහන්න සුදුසු ද? උපදින්නත් පුළුවන්, නැතිවෙන්නත් පුළුවන් කියලා අහන්න සුදුසු ද? මේ ගස් දෙක අතර ප්‍රශ්න අහන්න සුදුසු ද? එයා දන්නවා නම්, පටිච්චසමුප්පන්න හා පටිච්චසමුප්පාදයන් ගේ වෙනස, ඔය ප්‍රශ්න අහන්නේ නැහැ. මේ ස්පඨ්ඵ ආයතන හය හේතූයි මොකට ද, මේ ස්පඨ්ඵ ආයතන හය සමුප්පාදයි මොකට ද? වතීමාන ආපච්ඡ අවිද්‍යා-සංඛාරයට. ගෙඩි හදන්න. අද හදන අවිද්‍යා-සංඛාරය නිසා ආයෙත් විඤ්ඤාණ-නාමරූප-සළායතන-එස්ස-වේදනා කියලා ආයෙත් මේ වාගේ ස්පඨ්ඵ ආයතන හයක් හදයි. එතකොට මේ ස්පඨ්ඵ ආයතන හයෙන් කිසිවක් අර ස්පඨ්ඵ ආයතන හයට ගියෙත් නෑ. ඒ ස්පඨ්ඵ ආයතන හය මේ ස්පඨ්ඵ ආයතන හයෙන් කිසිවක් ගත්තෙත් නෑ. එසේ නො ගෙන ම, එසේ නො ගොස් ම, නමුත් මේ විඤ්ඤාණය නිසා නාම-රූප වෙනවා කියන ධර්මයකට වෙනවා. ඒ මේ පටිච්චසමුප්පාදයක් හරහා යි.

එතකොට, හොඳට මතක තබා ගන්න, අපේ මේ ඇහැ-කන-දිව-නාසය-ශරීරය-මනස කියන ස්පඨ්ඵ ආයතන හයට කියනවා පටිච්චසමුප්පන්න ධර්මයක් කියලා. මේකට පටිච්චසමුප්පන්න කියන නම ලැබුණේ, අවිද්‍යා-සංඛාර පටිච්චසමුප්පාද යි කියන ධර්මයකට හිත තබලා යි.

දැන් මේ ස්පඨී ආයතන හය පටිච්චසමුප්පාදයක් වෙන්නට නො දුන්නොත්, - පොල්ගහට එන්නතක් කළොත් ගෙඩි හැදෙන්නේ නැතිවෙන්න, ගහ අවුරුදු පණහක්, සියක්, එකසිය පණහක් තියෙනකම් තිබ්ලා ගහ නැතිවෙයි. කලම යි ගෙඩි, තව ගස් හදන බීජ නතර කළේ, පොල් කතාව ඉවර යි.

මේ ස්පඨී ආයතන හයට එන්නතක් එන්නත් කළොත්, අවිද්‍යා-සංඛාර නමැති සමුප්පන්නයක් නො හදන විදියට, එන්නත් කරලා, අවුරුදු පණහක් හරි සියක් හරි මේ ස්පඨී ආයතන හය තියෙයි. කලමයි නැවත ස්පඨී ආයතන හයක් හදන්න තියෙන බීජ ටික, හේතු ටික නැති කළේ. ඒ අවුරුදු පණහකින් හරි හැටකින් හරි මේ ගහේ ආයු සන්තතිය ඉවර වුණහම ඒක නැතිවෙනවා වගේ, මේ ස්පඨී ආයතන හයේ තියෙන ආයු සන්තතිය ඉවරවෙච්චි දවසට *නිබ්බන්ති ධීරා යථා යං පදීපො* - ඒ ධීරයන් වහන්සේ නිවෙනවා පහණක් නිවුණා වගේ. පෙන්නන්නේ...

*බිණං පුරාණං නවං නන්දි සම්භවං,
විරත්තචිත්තා ආයතිකෙ භවස්මිං,
නෙ බිණබිජා අවිරුළ්භිච්ඡජු,
නිබ්බන්ති ධීරා යථා යං පදීපො කියලා යි.*

නෙ බිණබිජා කියලා කිව්වේ, පුරාණ කමිය ඤය වෙලා. ඒ කියන්නේ පොල්ගහේ ආයුෂත් ඉවරයි. පොල්ගහේ ආයුෂත් ඉවරවෙනවා. නැවත භවයකට ඇලෙන, නැවත භවයක්, ගහක් හදන ගෙඩිත් නෑ, කල ම. කල් තියා ම යි ඒකත් නැති කළේ. ඒ ගහ නිරුද්ධවුණා යන ගණයට යනවා.

මේ ස්පඨී ආයතන හයේ ඇත්ත ඇති හැටිය, සම්මා දිට්ඨිය නමැති එන්නත එන්නත් කළොත්, මේ ස්පඨී ආයතන හයට, ස්පඨී ආයතන හයේ ඇත්ත දකිනවා කියන සම්මා දිට්ඨිය නමැති එන්නත එන්නත් කළොත්, අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් හටගන්න සංස්කාර කියන ටිකට ඉඩ නෑ. ඒ සම්මාදිට්ඨිය කියන කොට

අවිද්‍යාව නැත්නම්, අවිද්‍යාවෙන් උපදින සංස්කාර තියෙයි ද? නැ. එහෙම වුණොත් මේ වාගේ ස්පඨ්ඵ ආයතන හයක් නැවත හදන්නේ නැහැ. මේ වාගේ ගහක් හැදෙන්නේ නැහැ. මේ ස්පඨ්ඵ ආයතන හය අවුරුදු පණහක්, හැටක් තියෙයි. එයින් පස්සේ මේ ස්පඨ්ඵ ආයතන හයේ ආයු සන්තතිය නැතිවෙන කොට ඒකත් නැතිවෙනවා. මේ සියළුම දුක නිරුද්ධ වෙලා යනවා. ස්පඨ්ඵ ආයතන හය, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ, හම නැති එළඳෙනක් වගේ කියලා යි. ස්පඨ්ඵ ආයතන හය කියන්නේ දුක යි.

මේ ස්පඨ්ඵ ආයතන හය නිසා උරුම වුණේ, උරුම වෙන්නේ දුක යි. මේ දැන් පෙනෙන ස්පඨ්ඵ ආයතනයටත් ඇයි දුක කියන්නේ? මේ අරමුණ දුක නො වුණාට, දුක පිණිස මේ පින්වතුන් සසර තබාගන්නට මෙයා උපකාර යි. මේ පින්වතුන්ට සතර අපා දුක ගෙනැත් දෙන්න නැදැකම් කියනවා මේ උපේක්‍ෂාවෙන් යුක්ත මේ මොහොතේ තියෙන මේ ස්පඨ්ඵ ආයතනය. මේ පින්වතුන්ට ජරා මරණ දුක, මව්-පිය-සහෝදරයින් මැරිලා අඩන දුක අනාගතයේ ගෙනැත් දෙන්න නැදැකම් කියනවා මේ දුකක් නො වුණු මේ ස්පඨ්ඵ ආයතනය දැන්. මේ පින්වතුන් මේ ලෝකයේ මේ පින්වතුන් මේ සසර තබාගන්නවා. මෙයා නිමිණය කරනවා, උපේක්‍ෂාවෙන් ඉඳගෙන හෝ සමුප්පාදයක් වෙලා මෙයා, මහා ගිනිගෙන දූවෙන, අපායේ උපදින්න තියෙන හේතු ටික හදන තැනට නැදැකම් කියනවා.

ඒ නිසා මේ ස්පඨ්ඵ ආයතන හය ඒකාන්තයෙන් අමිත්‍රයෙක්. හතුරෙක්. වධකයෙක් ගේ කෘත්‍යයම යි කරන්නේ, අපට නො තේරුණාට. මේ ස්පඨ්ඵ ආයතන හය නිබඳව ම, නිරන්තරව ම, අපේ දුක පිණිස ඉදිරිපත්වෙලා තියෙනවා, සෘජුව සහ වක්‍රාකාරව. සෘජුව එන හතුරා හඳුනාගන්න ඉතාම පහසු යි. වඩාත් ම හයානක වක්‍රව එන කෙනා යි. අනිත්ත කියලා පිහියක් ඉතේ තියාගෙන හිනා වෙවී එන මනුස්සයා දරුණු නැද්ද, බැණගෙන එන කෙනාට වඩා. බැණගෙන එක කෙනා හතුරා කියලා හොයාගන්න පහසු යි. බේරෙන්න ක්‍රම උපායයන් හොයාගත

හැකි යි. ඉඩ තියලා තිය යි. අරයා එහෙම එකටවත් අපට ඉඩ තියලා තියෙනවා ද? නෑ. වැඩිම හතුරා එහෙනම් කවුද? හිනා වෙව් එන එක්කෙනා නේ ද?

පින්වතුන් දන්නවා ද, දුක් වේදනාව වශයෙන් පින්වතුන්ට ඉදිරිපත් වෙන වේදනාව පින්වතුන්ට වඩාත් ම හිතෙනයි යි. මට ඉතාමත් ම හිතෙනයි යි. එයා හඳුනාගත හැකි යි. මෙයා අප්‍රසන්න යි, අමිහිරි යි, දුක යි කියලා. මෙයාට අනුගත වුණොත් දුක් විඳිමින් දුකට යනවා කියලා. නමුත් මහා සතර අපායේ දුකට අපව දන්න කර්ම කරවන්න පුළුවන් හේතුව හඟවාගෙන, සැප උපේක්‍ෂාව විදියට පෙනී සිටින මේ අරමුණ යි භයානක.

අර උපමාවක් කියන්නේ, අපේ ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් දවසක් අසනීපයක් වෙලා, සපීයෙක් කාලා, අනුරාධපුරේ ඉස්පිරිතාලයට අරන් ගියා. ගියා ම ඒ වාට්ටුවේ හිටියේ සපීයින් කාලා, පොළඟුන් කාලා බෙහෙත් කරන ලෙඩ්ඩු යි. එක ලෙඩෙක් කෑ ගහනවා. විලාප දෙනවා. හයියෙන් දඟලනවා. දෙස්තර කෙනෙක්වත්, මිසි කෙනෙක්වත් පලාතේ බලන්නේ නැහැ. එක මනුස්සයෙක් ඉන්නවා ඇඳට වෙලා, කිසිම ශබ්දයක් නැතුව, දෙස්තරලයි, මිසිලයි ඔක්කෝම වටවෙලා බඩ පොඩිකරනවා, පපුව පොඩිකරනවා, බලනවා. මම ඉතින් කියනවා, 'අවිචර අමාරුවට කෑ ගහන අර මනුස්සයාට බෙහෙත් කරන්නෙ නැතුව අර සද්ද නැතුව ඉන්න කෙනාට කරනවා' කියලා.

එතකොට දුන්න උත්තරය තමයි, මෙයා විෂ අඩු හින්දයි මෙයා ප්‍රතිචාරයක් දක්වන්නේ. අනික් කෙනාගේ විෂ උග්‍රයි කියන්නේ, ප්‍රතිචාරයක් දක්වන බවටත් ඔබ්බෙන් තියෙන්නේ විෂ. මෙයා ගැන භයක් නෑ. මෙයා අවදියෙන් පංචඉන්ද්‍රිය එක්ක වාසය කරනවා නේ.

ඒ වාගේ මේ සැප වේදනාවේ, උපේක්‍ෂා වේදනාවේ විෂ උග්‍රයි. පෙනෙන්නවත් නෑ අපට, දුකට හේතු ටික. දුක් වේදනාව ප්‍රකටයි මේ දුක කියලා. ඒ හින්දා කිට්ටුවෙන් නෑ අපි. නමුත් අපේ

වැඩි අවධානයක් යොමුකරන්න වෙන්තේ, යොදන්න වෙන්තේ අපට මොකේ ද? සැප සහ උපේක්ෂා කියන අරමුණු දෙකේ යි. ඒකේ තමයි විශාල වශයෙන් ම විෂ සහිත බව තියෙන්නේ. ඒ කථාවෙන් මම ජීවිතයේ මහා රාශියක්, එක කුඩා වචනයයි ඇහුනේ. නමුත් මේ කියාපු දෙය විතරක් නෙවෙයි මහා විශාල පැතිකඩවල් ටිකක් මට තේරුනා ඒකෙන්. අපේ ජීවිතයේ කොච්චර සහේතුක ද මේක කියන එක.

ඉතින් අපට පුළුවන් වුණොත් මේ ස්පඨී ආයතන හය නමැති ගහ, සම්මා දිට්ඨිය නමැති එන්නත එන්නත් කරලා, සමුප්පාදයක් කර නො ගන්න පුළුවන් නම්, සමුප්පන්නයක් වෙන්තේ නැහැ අවිද්‍යා-සංඛාර.

එතකොට එහෙම වුණොත් නැවත මේ වාගේ ස්පඨී ආයතන හයක් හැදෙන්නේ නැහැ. කොහොමද අපි ඒක කරන්නේ? එක ම එක තැන යි තියෙන්නේ: මේ ස්පඨී ආයතන හයේ ඇත්ත ඇති හැටිය දකිනවා කියන එක ම එක කරුණෙන් තමයි ස්පඨී ආයතන හය පටිච්චසමුප්පාදයක් වෙලා, අවිද්‍යා-කම් පටිච්චසමුප්පන්නයක් වන පැවැත්ම නවත්වන්න වෙන්තේ. ස්පඨී ආයතන හය පටිච්චසමුප්පාදයක් වෙලා, අවිද්‍යා-කර්ම පටිච්චසමුප්පන්නයක් වුණොත්, අනිවායථියෙන් ම අවිද්‍යා-කම් පටිච්චසමුප්පාදයක් වෙලා නැවත ස්පඨී ආයතන හය පටිච්චසමුප්පන්න වෙනවා ම යි.

ඒ කිව්වේ ඕක ආයථි භාෂාව යි. අපේ භාෂාවෙන් කිව්වොත් මේ පොල් ගහෙන්, ගහ හේතු වෙලා ගෙඩි හැදුණොත්, මේවා පොළවට කැඩුවොත්, - ගෙඩි හැදුණොත් මේවා පොළොවේ හිටවනවා ම යි. බිම හරි වැටුණොත් මේක පැළවෙනවා. පැළවුණොත් ගහක් හැදෙනවා ම යි. නවත්වන්න බැහැ.

මේ අපි පුද්ගලභාවයක් පැවැත්වුවාට දුක් සහගත මේ ස්පඨී ආයතන හය හේතු-ඵල දහමක්. හේතු ප්‍රත්‍ය යි. මොන තරම් උත්සාහයක් තිබුණත්, උචමණාවක් තිබුණත්, මේ

පටිච්චසමුප්පන්න, සමුප්පාද ධර්මතාවය තේරුම් අරගෙන, සමුප්පාද ස්වභාවය නතර කරලා, සමුප්පන්නය හට නොගන්වන ස්වභාවයට පත් නො කළොත්, මේ පරම්පරාව දිගට යනවා. රඵ, ගැඹුරු අර්ථයක් එපා, පොල්ගහේ විස්තරය ම ගන්න. පොල් කියන එක ලෝකයේ වඳ නො වී තියෙන්නේ ඇයි කියන එක. පොල් යම් කෙනෙකුගේ වත්තක හෝ නැතිනම් මොන තැනක හෝ පොල් කියන පැවැත්ම වඳ කරන්න නම්, අපට පුළුවන් ඔන්න ඔය ක්‍රමයෙන්. ගහ කපනවා කියන එකෙන් කළෙන් මොකක් ද අපි? ගෙඩි හැඳෙන ක්‍ෂත්‍රය නැවැත්වුවා කියන එක මයි. එන්නත් කළා හෝ ගහ කපනවා හෝ නැත්නම් ගහ තියෙද්දී ම බෙහෙතක් විදලා හරි, නැත්නම් ගහ විනාශ කරලා නැති කරලා හරි ඔය ටිකෙන් කළේ පොල් නැති කරන්න කියලා ගෙඩි හැඳෙන එක යි නැති කළේ. මේ පොල් ගහෙන් තව ගස් බෝවෙයි කියලා හයට නෙවෙයි. ගෙඩි හැඳෙන එකටයි හය.

ඒ වගේ අපි කොහොම ද, මේ ස්පඨ්ඵ ආයතන හය (ස්පඨ්ඵ ආයතන හය කියන නුවණ තියෙන්න ඕන එතකොට, හොඳ ද. ඇහැ-කන-දිව-නාසය-ශරීරය-මනස කියන මේ ආයතන ටික අනුගත වූ සියලු ධර්මා කෙටි වෙන, කැටි වෙන විදියට යි මේ කතා කරන්නේ ‘ස්පඨ්ඵ ආයතන’ කියලා) මේ ස්පඨ්ඵ ආයතන හයේ ඇත්ත ඇති හැටියේ දැක්ක යුතුයි. ඒ ස්පඨ්ඵ ආයතන හයෙන් ම මේ ඇත්තත් වගබලා ගන්න එක දෙයක්: රූප-ශබ්ද-ගන්ධ-රස-පොට්ඨබ්බ-ධම්ම. ඔව්වරයි අපට හම්බ වෙන්නේ. ස්පඨ්ඵ ආයතන හය ම, ඔක්කෝම ටික වැය වෙලා පෙනෙන්නේ රූප යි. වක්ඛු සම්ඵස්ස ආයතනය උපන්නා කියන්නේ රූපයක් විද්‍යමාන යි. වක්ඛු සම්ඵස්ස ආයතනය අවිද්‍යමානයි කියන්නේ රූපය අවිද්‍යමාන යි. සෝත සම්ඵස්සය උපන්නා කියන්නේ ශබ්දයක් ඇහෙ යි. රූප ශබ්දයන්ගෙන් තමයි අපට ස්පඨ්ඵ ආයතන හය දැනගන්න තියෙන්නේ. පින්වතුන් රූපයට බැඳිලා නම්, වක්ඛු සම්ඵස්ස ආයතනයට ම බැඳිලා. පින්වතුන් ශබ්දයට බැඳිලා නම්, සෝත සම්ඵස්ස ආයතනයට ම බැඳිලා. ගන්ධයට බැඳිලා නම්, ඝාත සම්ඵස්ස ආයතනයට ම බැඳිලා. රසයට බැඳිලා නම්, ජීව්හා

සම්ප්‍රදායික ආයතනයට ම බැඳිලා. ඔක්කෝට ම බැඳිලා. කයට දූනෙන පොට්ටිබිබයට බැඳිලා නම්, කාය සම්ප්‍රදායික ආයතනයට ම බැඳිලා. හිතෙන් උපන් ධර්මයන්ට බැඳිලා නම්, මනෝ සම්ප්‍රදායික ආයතනයට ම බැඳිලා.

පින්වතුන් පෙනන දේට නො බැඳුනා නම් සියළුම ධර්මයන්ගේ නො බැඳිලා. ඇහෙත් නො බැඳිලා, රූපයෙන් නො බැඳිලා, චක්ඛු විඤ්ඤාණයෙන් නො බැඳිලා, එයින් උපන් සියලු ධර්මයන්ගේ නො බැඳිලා තියෙන්නේ. මේවා ඔක්කෝම කෙටි කරලා, කැටි කරලා අපට හම්බවෙන්නේ රූපයක් පෙනෙන කම, එක්කෝ රූපයක් නො පෙනෙන කම යි. පෙනෙන රූපයට බැඳෙනවා ද, නො බැඳෙනවා ද කියන එක මතයි අනිත් ධර්මයන්ට බැඳිලා ද නැද්ද කියන එක තියෙන්නේ.

එතකොට මේ පෙනෙන රූපයේ ඇත්ත ඇති හැටියේ නො දකින තාක්, මේ පෙනෙන රූපය පටිච්චසමුප්පාදයක් වෙන්නේ අවිද්‍යාව මත යි. ශබ්දය පටිච්චසමුප්පාදයක් වෙන්නේ අවිද්‍යාව මත යි. මේ ස්පර්ශ ආයතන හය පටිච්චසමුප්පාදයක් වෙන්නේ අවිද්‍යාව මත යි. ස්පර්ශ ආයතන හය පටිච්චසමුප්පාදය කියන කොට අවිද්‍යාව අන්තර්ගත යි කියන එක දකින්න.

ස්පර්ශ ආයතන හයේ පටිච්චසමුප්පාද බව කියලා කිව්වේ සංඛාරයේ පටිච්චසමුප්පන්න බවට යි. සංඛාරය උපදින බවට යි. මේ පෙනෙන දේ ඇත්ත ඇති හැටියේ නො දකින කොට පෙනෙන දේ අරභයා අපි සිතීම-කීම-කිරීම කරනවා නේ. පෙනෙන දේ පටිච්චසමුප්පාදයක් වෙලා, සංඛාරය පටිච්චසමුප්පන්න වෙලා. සංඛාරය පටිච්චසමුප්පාදයක් වෙලා විඤ්ඤාණය පටිච්චසමුප්පන්නයක් වෙනවා. මෙහෙම යි යන්නේ.

ස්පර්ශ ආයතන හයේ පටිච්චසමුප්පාද බව ඇති කරන්නේ පෙර අවිද්‍යා-සංඛාරයට සාපේක්ෂව මේ ස්පර්ශ ආයතන හය පටිච්චසමුප්පන්න යි. ස්පර්ශ ආයතන හය පටිච්චසමුප්පාද වෙන්නේ කොහොම ද? අවිද්‍යාව මත යි. ස්පර්ශ ආයතන හය

පටිච්චසමුප්පාද නො වෙන්නේ කොහොම ද? අවිද්‍යාව නැතිවීමෙන්. විද්‍යාව ඉපදීමෙන්. මේ ඵලය හේතුවක් වෙන්නේ කුමක් මත ද? අවිද්‍යාව මත යි. ඵලය හේතුවක් නො වී ඵලය ඵල මට්ටමෙන් ම අවසන් වෙන්නේ අවිද්‍යාව නැතිවූනොත්. ඒකයි මේ තව පැත්තකින් කිව්වේ.

ඒ නිසා ඇස් ඉදිරිපිටට එන රූපයේ ඇත්ත ඇති හැටියේ දකින්න.

මොකක් ද අපි දකින රූපය? මේ පෙනෙන දේ දිවයෙ දිවයමන්න. දැකීම දැකීමක් පමණම ම යි. දැකීම දැකීමක් පමණයි කියලා කියන්නේ, මේ ඇත්තන් හිතන, කියන, කරන කිසිදු දෙයක් පෙනෙන දේට අයිති නැහැ. හැබැයි මේ හිතන, කියන, කරන දේ උපදින්නේ ම පෙනෙන දේ ඇත්ත නො දකින කමට යි. පෙනෙන දේ ඇත්ත නො දකින කම නිසා උපදින හිතන-කියන-කරන දේත් පෙනෙන දේ අනුව ම ගිහිල්ලා පවතිනවා, අනුගතව පවතිනවා.

එතකොට හිතන-කියන-කරන දේවල් පෙනෙන දේ අනුව නොයන්නත්, හිතන-කියන-කරන දේ ඇති නො වෙන්නත් මුල් වෙනවා පෙනෙන දේ තුළ තියෙන ඇත්ත ඇති හැටියේ දැකීම. සම්මාදිට්ඨි කියලා කියන්නේ වූ දේ, වූ විදියට දකින එක යි. කොහොම ද අපි වූ දේ වූ විදියට දකින්නේ? ඇස් ඉදිරිපිටට එන හැම රූපයකම යථාර්ථය එකයි.

මේ ඇත්තන් වික්‍රපටි දකලා තියෙනවා නේ. සිනමා ශාලාවල්වල තියෙන අර තිරය මත දිස්වෙන රූප, එහෙම නැත්නම් රූපවාහිණියක් වගේ විදුරු තිරයක් මත දිස්වෙන රූප, ගත්තහම ඔය ඇත්තන්ට හිතෙනවා ද, ඒ රූප ඇතුලේ සත්ත්වයින්, පුද්ගලයින් ඉන්නවා කියලා? පැහැදිලියි නේ ද ඔය ඇත්තන්ට, ඒ රූපවල සත්ත්ව, පුද්ගල, ආත්ම වූ කිසිවක් නැති අනාත්ම වූ රූප ටිකක් තියෙන බව? නමුත් හොඳට බලන්න, එබඳු රූපයකත් අපට සත්ත්වයෙක් පුද්ගලයෙක් කියන හැඟීම් ටික ඇතිවෙනවා නේ ද?

ඒ රූප ටිකටත් අපේ කැමැත්ත, අකැමැත්ත, පුද්ගලයෙක් ගැන කැමැත්ත අකැමැත්ත ඇතිවෙනවා නේ ද? එනකොට මේ රූපයේ සත්ත්ව-පුද්ගල නො වන කම හිතට දැනෙන මට්ටමට නිවරණ ධර්ම අපේ අඩුවෙන් ඕන. අඩුවුණොත්, ඇත්තට ම රූප පැත්තේ කෙනෙක් නැති බව තේරුණොත් තමයි කෙනෙක් ඇති බවට හිතන-කියන-කරන දේ මනස පිළිබඳව යි කියලා තේරෙන්නේ අපට.

ඒ කියන්නේ රූපයේ පැත්ත රූපවාහිණියේ හෝ සිනමා ශාලාවේ හෝ රූපයේ කෙනෙක් කොච්චර නෑ කියලා අපි දැනගෙන හිටියත්, ඒ රූප ඇස් ඉදිරිපිටට එනකොට අපේ හිතේ, ඒ රූපයේ ඇත්ත නො දන්නා කම නිසා හිතේ ඒ රූප අභවල් කෙනා, පුද්ගලයා, දේවල් කියලා විස්තරත් ඇතිකරවලා, ඒ ඇති කරපු විස්තරය ඒ රූපයට අනුව ගිහිල්ලාත් ඉවරයි. ගිහිල්ලා ඒ රූප අරභයා ඇලෙන ගැටෙන මට්ටමට පත්වෙලා සැප දුක් විඳිමින් ඉන්නේ අපි. රූපය ආත්ම නිසා නෙවෙයි. රූපය ආත්ම යි කියලා මනසේ තියෙන ගතිය ඊට අනුව ගිය එකෙයි දෝෂය.

එහෙම වෙන්නේ ඇයි? අපට මේ ඇස් ඉදිරිපිටට එන රූපය, අපි නිකමට කියමු: කවදවත් දෑකලා නැති, දැන් මේ අලුතෙන් උපදින ළමයෙක් කියන්න. කවදවත් දෑකලා නැහැ. නමුත් චිත්‍රපටියක් ගියොත් ඒ චිත්‍රපටියට, 'පුතේ, ඔය විජය කුමාරතුංග' කියලා අපි කිව්වොත් රූපවාහිණිය වැහුවාම, ඒ රූපයත් නැතිවෙයි. නමුත් මේ ළමයාගේ මතකයේ අර සටහන තියෙයි එහෙම ම 'විජය කුමාරතුංග' කියලා. ඇස් ඉදිරිපිටට හම්බවෙනකොට වත් කෙනෙක් ගේ රූපය හම්බවුණා නම් කමක් නෑ. හම්බ වුණොත් කෙනෙක් නො වෙන දේ යි. කෙනෙක් නො වෙන දේ දැන් ඇත්තෙන් නෑ.

බාහිර පැත්ත ධර්මයා දෙකකින් යුක්ත යි. දැන් ඒ ළමයා මේ 'විජය කුමාරතුංග' ගේ රූපය කියලා සිහිකරණ කොටත් ඒ රූපවාහිණියේ තිබුණු රූපය නිරූද්ධ යි. එකක්. ආපු වෙලාවෙදිත් කෙනෙක්ගේ නො වෙන රූපයකු යි ආවේ. නිරූද්ධයි, අනාත්ම

යි කියන ධර්මා දෙකෙන් ම, යුක්තයි රූපයේ පැත්ත. නමුත් ඒ ධර්මා දෙකෙන් ම පෙන්නන ඇත්ත අපට නමු නො වී දැන් 'ච්ඡය කුමාරතුංග' කියලා කෙනෙක් ගැන දන්නවා. එයාට කිව්වොත් 'ච්ඡය කුමාරතුංග'ගේ රූපය අඳින්න පුළුවන් ද කියලා, පුළුවන්. අඳියි මේ හිතේ තියෙන සටහන බලාගෙන මෙහේ චිත්‍රයක් අඳියි ද, නැද්ද? අඳි යි. එතකොට දැන් අඳිනවා කියන කායික ක්‍රියාව කරන්නේ එයා, හිතේ තියෙන නිමිත්තක් බලාගෙන නෙවෙයි ද? හොඳයි, 'ච්ඡය කුමාරතුංග ගැන දන්න කට්ටිය අත උස්සන්න' කියලා කිව්වොත් අත උස්සයි. 'කියන්න' කියලා කිව්වොත් කියයි. මේ හිතේ තියෙන නිමිත්ත බලාගෙන නෙවෙයි ද කියන්නේ? හිතුවොත් හිතන්නේ මේ කියන නිමිත්ත බලාගෙන නෙවෙයි ද? එතකොට 'ච්ඡය කුමාරතුංග' ගැන හිතනවා නම්, කියනවා නම්, කරනවා නම්, තමන්ගේ මනසේම නිමිත්තක් එක්ක එයා දැන් හිතනවා, කියනවා, කරනවා නෙවෙයි ද? මොකද, මේ නිමිත්ත ඇති කරගන්න තිබුණු හේතු ටික අනාත්ම යි, නිරුද්ධ යි. දැන් එහෙම එක්ක ඇත්තෙන් නෑ. ආපු වෙලාවෙදිත් අනාත්ම යි.

ඒ වගේ දැන් මේ තියෙන්නෙන් ඇස් ඉදිරිපිටට ආපු, රූපවාහිණියේ වගේ රූපයක්. මේ රූපය අනාත්ම යි. මම ගෙදර ගිහිල්ලා සිහි කරන කොටත් මේ රූප නිරුද්ධ යි. අනාත්ම යි. නිරුද්ධ යි. නමුත් සිහිකරලා 'මම ආරණ්‍යයේ ඉන්න කොට අර කෙනා මට මෙහෙම කිව්වා නේ. මම එයාට මෙහෙම කිව්වා. මම මෙහෙම කළා. මේ දේ දුන්නා' කියලා අපි සිතපු කියපු කරපු දේවල්, හිතන කොට, කියන කොට කරන කොට හෝ හිතපු, කියපු, කරපු බව හිතන කොට හිතපු බව හිතන එකට මනෝසංවේතනා, කියනවා. කියන බව හිතන එකට වච් සංවේතනා, කියනවා. කරන බව හිතන එකට කාය සංවේතනා කියනවා. මනෝ සංවේතනා, වච් සංවේතනා, කාය සංවේතනා කියලා කියන්නේ හිතන්න හිතන බව, කියන්න හිතන බව, කරන්න හිතන බවට සංවේතනා කරනවා. හිතන බව, කියන බව, කරන බවට සංඛාර කියනවා.

සංචේතනා නිසයි සංඛාර. 'මම, අද ඒ ළමයා ආවහම මෙහෙම කියනවා' කියලා මේ පින්වතුන් දෑත් වචනය අරහයා හිතන කමට කියනවා මේ පින්වතුන්ගේ මනෝ සංචේතනාවක් කියලා. ඒ සංචේතනාව තමයි මේ පින්වතුන්ට මනෝ කමීය වෙන්නේ. 'ආවොත් අද මම ඔයාට මෙහෙම කරනවා' කියලා හිතනවා නේ. ඒ ඔය ඇත්තන්ට කාය සංචේතනාවක්. ඒ කාය සංචේතනාව තමයි ඔය ඇත්තන්ට කාය කමීය වෙන්නේ. ඒ කාය සංචේතනා, ඒ වච්චි සංචේතනාව මේ අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්තු සංස්කාර නිමිති උදවුකරගෙන යි තියෙන්නේ.

ඒ කියන්නේ සමුප්පන්න ධර්මයක් කුමකින් ද? ස්පඨි ආයතන හය සමුප්පාද වෙලා හටගත්ත සමුප්පන්න ධර්මයක්. ස්පඨි ආයතන හය සමුප්පාද වුනේ, හේතු වුනේ අවිද්‍යාවෙන් කියන එක මතක තබාගන්න. ස්පඨි ආයතන හය අවිද්‍යාව නිසා හේතු කරගෙන හිතන-කියන-කරණ දේ තමයි එලය. හිතන-කියන-කරණ දේ හේතු කරගෙන විඤ්ඤාණය, ප්‍රවෘත්ති සහ ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණය තමයි එලය. විඤ්ඤාණය හේතු කරගෙන නාම-රූප තමයි එලය. නාම-රූප හේතු කරගෙන ආයතන තමයි එලය. ආයතන හේතු කරගෙන ස්පඨිය තමයි එලය. ස්පඨිය හේතු කරගෙන වේදනා-සඤ්ඤාවන් තමයි එලය. සමුප්පාද ද සමුප්පන්න ද වෙනවා. නමුත් ඒකෙන් හොඳට මතක තබාගන්න, මේ සංසාර ගමන නතර කරන්න නම් රළු වශයෙන් ගත්තහම මේ ස්පඨි ආයතන හයේ පැවැත්ම, පින්වතුන්ට පෙනුන බවේ දෙස් නෑ. පෙනෙන බවට පින්වතුන් ඇලිලත් නෑ, බැඳිලත් නෑ. පෙනෙන බව පින්වතුන්ට භානියක් නැහැ. පෙනෙන දේ පින්වතුන්ගේ පිරිහීම පිණිස පවතින්නේත් නැහැ. පින්වතුන්ගේ වැඩිම පිණිස පවතින්නේත් නැහැ.

පෙනෙන දේ අරහයා පවත්වන මනස යි පිරිහීම පිණිස හෝ වැඩිම පිණිස පවතින්නේ. පිරිහීම පිණිස ද, වැඩිම පිණිස ද, මිදීම පිණිස ද, කියලා මේ මනස කොටස් තුනකට බෙදිය හැකි යි. පෙනෙන දේ අරහයා ලෝභ-ද්වේශ-මෝහ ඇතිවෙන විදියට ඔය

ඇත්තන් හිතයි නම්, ඇහැ අහකට යන කොට, රූපය අහකට යන කොට පෙනෙන දේට ඔය ඇත්තන් හිතපු, ලෝභ ද්වේශ විදියට හිතපු ටිකත් එකතු කරලා මේ පෙනෙන දේ නිමිත්ත ඔය ඇත්තන්ගේ මනසට අරගෙන දෙයි. එය මනස තුළ හැපි හැපි පැවතිලා ඔය ඇත්තන්ට හීන ධාතුවේ විඤ්ඤාණය පිහිටන්න ස්පඨී ආයතන හය හදලා දෙන්න හේතු වෙයි. ස්පඨී ආයතන හය කියන්නේ සතර අපාය යි. ඒකට කියනවා ඔය ඇත්තන්ට පිරිහීම පිණිස පවතියි කියලා.

පෙනෙන දේට මේ පින්වතුන් කුසල සහගතව, අලෝභ-අද්වේශ-අමෝහ කියන කුසල සහගතව හිතුවොත්, ඇහැ අහකට යයි, රූපය අහකට යයි. මේ පෙනුන දේ මේ පින්වතුන් හිතපු-කියපු-කරපු දේත් එකතු කරලා මනසේ නිමිත්තක් ඔබට හදයි. ඒ නිමිත්ත මනසේ හැපි හැපි පවතියි.

ඒ නිමිත්ත මුල් කාරණාව කරගෙන ප්‍රණීත ධාතුවේ මේ විඤ්ඤාණය පිහිට පින්වතුන් නැවත මනුෂ්‍යයෙක්, පින්වතුන් නැවත දෙවියෙක්, පින්වතුන් නැවත බ්‍රහ්මයෙක් වෙයි. එතකොට මේ නැවත ප්‍රණීත ධාතුවේ ස්පඨී ආයතන හය හටගනියි. ධර්මතා. එතකොට වැඩීම පිණිස පවතියි.

පින්වතුන්ට මේ පෙනෙන දේ අරහයා වූ දේ වූ විදියට හිතුවොත්, මම කුමන විදියකට හෝ හිතුවොත් මේ ඇහැ අහකට යනකොට, පෙනෙන දේ අහකට යන කොට, මේ හිතපු දේ ඒ ආකාරයෙන් ම අරගෙන මම හිතපු දේත් එකතු කරලා මේ නිමිත්ත මගේ මනසේ හැපි හැපි හිටියි නේ ද කියලා වූ දේ වූ විදියට මේ පින්වතුන් සිහි කළොත්, පින්වතුන් සිහි කරන කොට දන්නවා මේ දකින කොට තිබුණු දේ නෙවෙයි සිහිකරන්නේ, මේ හිතපු දේත් එකතු කරලා අල්ලාගත්තු දේ කියලා. පින්වතුන් සිහිකරන දේ බාහිරයට අයිතියි කියලා දකින්නේ නැහැ. බාහිර තියෙනවා කියලා දකින්නේ නැහැ. ඇස් ඉදිරිපිටට ආවේ අනාත්ම දෙයක්. දැන් මේ සිහිවෙන්නේ ආත්ම යි කියලා සිහි කරන දේ බාහිර තිබුණේ නැති බව සිහි කරණ කොට බාහිර තිබුණු ඇත්ත ඇති

හැටියේ පෙන්නනවා නම්, එතැන ඇත්තක් තියෙන තැනක දැන් සිහිවෙන්නේ මෙහෙම දෙයක් කියලා සිහිවෙන දේත් ඇත්ත පෙන්නනවා නම් මෙන්න මේ පැවැත්ම පින්වතුන්ට මිදීම පිණිස පවතියි. පින්වතුන් පිරිහීම පිණිස පවතින්නේත් නෑ, වැඩීම පිණිස පවතින්නේත් නෑ. පින්වතුන්ට මිදීම පිණිස පවතියි.

එතකොට පිරිහීම පිණිසත්, වැඩීම පිණිසත්, මිදීම පිණිසත් හේතුවුණේ තමන්ගේ පෙනෙන දේ උදව් කරගෙන ඇතිවෙන තමන්ගේ මානසික ක්‍රියාවලිය යි.

ඒ මානසික ක්‍රියාවලියට බලපානවා, පිරිහෙන දේටත්, වැඩෙන දේටත් බලපානවා, පෙනෙන දේ ඇත්ත නො දැකීම. මිඳෙන දේට බලපානවා පෙනෙන දේ ඇත්ත දැකීම. එතකොට අපට මේ දුක් සහගත සංසාර ගමන කවදා හරි නතර කරන්න පුළුවන් වෙන්නේ පෙනෙන තැනක පෙනෙන දේ ඇත්ත ඇති හැටියට දැකපු දවසට යි, අපි හිතන-කියන-කරණ දේවල් පෙනෙන දේට අනුගත නො වෙන්නේ.

තමන් තනියම ම ජීවත්වෙන මට්ටමට ආපු දවසට යි (ඇත්තට අදටත් ජීවත් වෙන්නේ තනියම යි. ලෝකය ශුණ්‍යතාවයක්) ජාති කියන්නේ වෙන මොකුත් නෙවෙයි, මේ ලෝකය ඇත්ත කරලා පෙන්නනකමට යි ජාති කියලා කියන්නේ.

ඉතින් මෙන්න මේ ස්පඨ්ඵ ආයතන හයේ ඇත්ත ඇති හැටියේ වූ පරිදි දැක්කොත් විතරම ම යි මිඳෙන්නේ. පෙනෙන දේට අනිත්‍යයි කියලා කියනවා නම්, ඇයි අනිත්‍යයි කියන්නේ කියන එකේ තේරුම දැනගෙන තියෙන්න ඕනේ. අනිත්‍යයි කියන්නේ ඇයි කියන එක යි. නිකම් වචනය හරියන්නේ නැහැ. පෙනෙන දේට දුක යි, මේ ස්පඨ්ඵ ආයතන හයට දුක යි කියලා කියනවා නම්, ඇයි දුක යි කියන්නේ කියන තේරුම තියෙන්න ඕනේ. ස්පඨ්ඵ ආයතන හයට අනාත්ම යි කියලා කියනවා නම් අනාත්ම යි කියලා කියන්නේ ඇයි කියන එක තියෙන්න ඕනේ. ඒ ටික එහෙම කියන කොට, ස්පඨ්ඵ ආයතන හයට, තව පැත්තකින්

ගත්තොත් මේ සමුප්පන්න ධර්මා ටිකට යි අනිත්‍යයි-දුක්ඛයි-අනාත්මයි කියන වචන ටික අයිති හැම වෙලාවේම සමුප්පන්න පැත්තට යි. නිත්‍යයි-සැපයි-ආත්මයි කියන ටික අයිති සමුප්පාද පැත්තට යි.

විපාකය තුළත් සමුප්පන්න සමුප්පාදයක් වෙනවා. නමුත් මම මේ අද්ධාන වශයෙන් කතා කරන්නේ. මම කිව්වේ අවිද්‍යා-සංඛාර සමුප්පාද යි, විඤ්ඤාණ-නාමරූප-සලායතන-ඵස්ස-වේදනා මේ ටික සමුප්පන්න යි කියලා. මේ පරියායේ දී යි.

හේතු-ඵල දහමක් ගැන කථා කළ හැකි යි, ඵලය තුළත් හේතු-ඵල දහමක් තියෙයි. හේතුව තුළත් හේතු-ඵල දහමක් තියෙයි. නමුත් මේ අතර හේතු-ඵල දහම කියලා කමී විපාක හැටියට, සමුප්පාද සමුප්පන්න අර්ථයෙන් හේතු-ඵල දහම පෙන්විය හැකි යි. සමුප්පන්නය තුළ තියෙන හේතු ප්‍රත්‍යය භාවය නෙවෙයි.

එතකොට හැම වෙලාවේ ම අනිත්‍යයි-දුක්ඛයි-අනාත්මයි කියන වචන ටිකේ අර්ථය අයිති මොන පැත්තට ද? සමුප්පන්න ධර්මයන්ට යි. ඵලයක් තමයි, හේතූන්ගෙන් හටගත්ත නිස යි, නැතිවෙන නිස යි, ඵලයට අනිත්‍ය යි කියලා කියන්නේ. හේතු නැතිවුණොත් නැතිවෙන නිස යි ඵලය දුක් යි කියලා කියන්නේ. හේතූන්ගෙන් හටගත්තු දෙයක් නිසා, හේතුව අනාත්ම නිසයි ඵලය අනාත්ම යි කියලා කියන්නේ. එබඳු අනිත්‍ය වූ, දුක් වූ, අනාත්ම වූ ධර්මයන්ගේ ඒ ස්වභාවය නො දන්නා කම නිසා ඒක නිත්‍යයි-සැපයි-ආත්ම යි කියලා දූනෙන මට්ටම තමයි සමුප්පාද යි කියලා කියන්නේ. කමී. නිත්‍යයි-සැපයි-ආත්ම යි කියලා කියන්නේ හේතු යි, කමී යි ආපහු. ඒක සමුප්පාදය යි. අර ටික සමුප්පන්න යි.

එතකොට ස්පඨි ආයතන හය අනිත්‍යයි-දුක්ඛයි-අනාත්මයි. ස්පඨි ආයතන හයේ අනිත්‍ය බව, දුක් බව, අනාත්ම බව, නො දන්නා කම නිසා අපේ මනස තුළ නිත්‍යයි-සැපයි-ආත්මයි කියන ගති ටික යි තියෙන්නේ. මේ නිත්‍යයි-සැපයි-ආත්මයි කියන ගති ටික

හේතු වෙනවා නැවත මෙන් මේ ස්පර්ශී ආයතන හය ඇතිකරන්න. ඇතිවෙච්චි ස්පර්ශී ආයතන හය ආයෙත් හේතු ප්‍රත්‍ය නිසා ආයෙත් අනිත්‍යයි-දූකයි-අනාත්මයි. ඒ බව නො දන්නාකම නිසා ආයෙත් නිත්‍යයි-සැපයි-ආත්මයි. හැම වෙලාවේම මේ කෙලේසය යි. ඒ නිසා මෙන් මේ නිත්‍යයි-සැපයි-ආත්මයි කියන කෙලෙස් ගෙවාගන්න තියෙන්නේ අනාත්ම ස්වභාවය යි.

ඒ ටික කරන්න පුළුවන්, මේ අනාත්මය අවබෝධ කරගන්න තියෙන්නේ එක ම එක ක්‍රමයකට යි. මොකක් ද? අපට හම්බුවෙන හැම අරමුණක් ම, සිහිකරන්න පුළුවන් හැම අරමුණක් ම අද දවසෙදී ආත්ම යි. මේ ආත්මීයව සිහිවෙන අරමුණු විමසීමකට ලක්කරලා, විමර්ශනයකට ලක්කරලා, මේ අරමුණ ආපු තැන පවතින ඇත්ත පෙන්විය යුතු යි. එහෙම පෙන්න කොට තමයි ආත්ම සහ අනාත්ම කියන මේ ධර්මය දෙක හම්බවෙන්නේ අපට. රූපවාහිණියේ තියෙන රූපය අනාත්ම යි. මට දන් සිහිකරන්න පුළුවන් නිමිත්ත ආත්ම යි. එතකොට මම කෙනෙක්ව සිහි කරන කොටත් මෙහෙම කෙනෙක් සිහි කරන්න පුළුවන්කම ඇතිකරපු රූපයේ ඇත්ත හොඳට පෙන්න කොට යි තේරෙන්නේ මම තනියම යි මේ අදහස දරාගෙන ඉන්නේ කියන එක. එහෙම නැතිවුණොත් හිතෙන්නේ මම හිතපු කෙනා හිතන දේ බාහිර ඉන්නවා කියලා යි. ඒ තාක් බාහිරේ හොයාගෙන යනවා. අර නුවණ අනික් පැත්තට වැටුණොත්, මම හිතන කොටත් හිතන කෙනා මනස පිළිබඳව වුවක්, බාහිරය අනාත්ම යි කියලා නුවණ මුහුකුරන්න මුහුකරන්න, තමන්ගේ දෘෂ්ඨිය නිසා තමන් හිතන-කියන-කරණ එක ගැන කලකිරෙන දවසක් එනවා. තමන්ගේ දෘෂ්ඨිය මත, තමන් පුද්ගලභාවයකින් හිතලා කියලා කරලා දුක් විඳින පැවැත්ම ගැනත් තමන් කලකිරෙන දවසක් එනවා. ඒ මේ නුවණ, මේ කලකිරීමේ නුවණ, පිටිපස්සේ ම පන්නන කෙනාට යි.

ඉතින් අපි මේ දුක් සහගත සංසාරයෙන් එතෙරවෙනවා නම් තියෙන්නේ ඔන්න ඔය චක්‍රය නතරකිරීම මිසක, වෙන ක්‍රමයක්

ඇත්තේ ම නැහැ. ලෝකයේ පොල්ගස් නතර කරන්න තියෙන්නේ එක ක්‍රමය යි. ගහ කපලා හෝ ගස් විනාශ කිරීමෙන් කළේ මොකක් ද? එල දරන එක නැතිකරන එක යි. ගෙඩි හැදුණොත් ගස් හැදෙනවාම යි. ඒ නිසා දූක කියන එක නැතිකරන්න තියෙන්නේ මේ වාගේ ස්පඨ්ඵ ආයතන හය නැවත උපදින හේතුව නැතිකරන එක යි. මේ වාගේ ස්පඨ්ඵ ආයතන හයක් උපන්නොත් දූක උපන්නා වෙනවා. පෙර කමියට උපන්න දූකට කරන්න දෙයක් නෑ දැන් දූක් විඳින්න වෙනවා. හැබැයි මෙතැනත් මානසික දූක් නතර කළ හැකි යි. නමුත් කායික දූක් ටික විඳින්න වෙනවා. නමුත් මේ වාගේ ස්පඨ්ඵ ආයතන හයක් හදගෙන ශීත-ඌෂ්ණ-මැසි-මදුරු-අවු-සුලං-බඩගින්න-පිපාසය, කය කෙළවර කොට ඇතිවෙන දූක් වේදනා ටික මතු නූපදවන්න පුළුවන්. මානසික පැත්තකින් තැබේවා. සතර අපායක උපන්නහම මේ කාය සම්පස්සයෙන් උපදින දූක ම ඇති. මේ ඡ එස්ස ආයතන කියලා නිරයක් තියෙනවා. ස්පඨ්ඵ ආයතන හය ම දූක් වූ නිරයක්. මහණෙනි, මෙන්න මේ නිස යි මම නුඹලාට සසර දූකයි කියන්නේ කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නවා. ඕවා බොරු එහෙම නෙවෙයි.

හොඳයි දැන් ඔය කතා කරපු ටිකට අනුව පොඩ්ඩක් සිල් රකින්නකෝ. පොඩ්ඩක් සිල් රකින්න කියන්නේ, පහක් නිදගත්තොත් පහක් අවදියෙන් ඉන්නවා. ඔය ඇත්තන් තීරණය කරන්න, මම කොයි පස් දෙනා ද නැගිටිටවාගෙන ඉන්නේ. කොයි පස් දෙනා ද නිදි කරවා ගන්නේ කියන එක තීරණය කරගන්න ඔය පින්වතුන්. මම ඉතින් ක්‍රමය කියලා දුන්නා.

සිල් කැඩෙන පස්දෙනා පෙන්නුවා, කාම වස්තු ගැන හිත හිතා ඉන්නවා නම්, අප්‍රිය අමනාප බවට හිතනවා නම් නිදිමතට, කම්මැලිකමට අනුගත වෙලා ඉන්නවා නම්, හිතේ හිතේ ඒ කතා කරණ බවට ඉඩ දීලා තියෙනවා නම් කෙසේද කෙසේද යන පැවැත්ම ඇතිවෙන විදියට, උපකාර වෙන විදියට කටයුතු කරලා තියේ නම්, ඔන්න නිවරණ ධර්මයා පහ. ඒ පහ අවදියෙන්

නියාගත්තොත් සිල්වත් බව තියෙන්නේ නැහැ. දුශ්ශීල බව ඇති වෙන පැත්ත අවදියෙන් තියා ගෙන සිල් අරගෙන ඉන්නවා. සිල් කැඩෙන බව, සිල් කඩන බව අවදියෙන් තියාගෙන සිල් අරගෙන ඉන්නවා කියලා හිතාගන්න.

නිතර ම ශ්‍රද්ධාව ඇතිවෙන, දැන් මේ තේ ටිකක් බොන්න ගියත් හිතේ හිතේ බුදුගුණ, අගුහය, මරණය, මෙත්‍රිය - මේ වාගේ ධර්මා හිතන කොට, බුදුරජාණන් වහන්සේ ගැන ශ්‍රද්ධාව ඇතිකර ගන්නවා. එතකොට කුසල ධර්මයන් ඇතිකරගැනීම පිණිස සසර ගෙවාගන්න මම වියඝිය කරන්නට ඔතේ, මේ සසර උපන්නොත් ලෙහෙසි නෑ. ආපහු මේ වාගේ ආත්මභාවයක් ලැබෙන්නේ නෑ කියලා තමන්ට එක්කෝ වියඝිය ඇතිවෙන විදියට හිත ඇතුළෙන් මුමුණමින් ඉන්නවා. එහෙම නැතිනම් සති නිමිත්තේ සිත තබාගෙන සමථ කමටහනක් වඩන්න හෝ, නැතිනම් විදගණ්ණා ධර්මයක් මෙනෙහි කරන්න හෝ සිහිය තබාගෙන ඉන්නවා.

ඊට පස්සේ සති නිමිත්තේ සිත තබාගෙන සමථ නිමිත්තක් හෝ ආසේවනය කරමින් ඉන්නවා. නැත්නම් ඔය කියලා දුන්න විදියට විදර්ශණා හෝ කරනවා. සද්ධා-සති-විරිය. සමාධි-ප්‍රඥා කියන ටිකට අයිතියි, නුවණින් මෙනෙහි කරනවා නම් දහම් කරුණු ප්‍රඥවටත්, සති නිමිත්තේ සිත තබාගෙන ආනාපානසතිය හෝ සමථ කමටහනක් වඩනවා නම් සමාධියටත් අයිති යි. ශ්‍රද්ධාවයි-සිහියයි-විරියයි උදවුකරගෙන සමථ-විදගණ්ණා දෙක වඩනවා නම් පඤ්චේන්ද්‍රිය ධර්මා ටික එතැන තියෙයි. ඒ පහ අවදියෙන් හිටියොත් දුශ්ශීල බව ඇතිකරණ හේතු ටික නිදි. සිල්වත් බව ඇතිකරන හේතු ටික අවදියෙන් ඉන්නේ කියලා දැන් දන්නවා.

දැන් කොයි ටික අවදියෙන් තියාගෙන ද මම ඉන්නේ කියන එක දැනගෙන පින්වතුන් කටයුතු කරන්න.

මම ආපහු දනෙන් පස්සේ එන්නම්. අපි භාවනා කරන හැටිත් ටිකක් කථා කරමු. එතකං බලමු අපි දනේ වෙලාව එනකම් දැන් කට්ටිය - අනික් කට්ටියටත් බැලුව හැකියි මෙයා සිල් ගත්තාට

සිල් කැඩෙන පැත්ත අවදියෙන් තියාගන්න කැමැති කෙනෙක් ද, සිල් අරගෙන සිල් රැකෙන පැත්ත අවදියෙන් තියාගන්න කැමැති කෙනෙක් ද කියලා අනික් කට්ටියත් බලාගන්න. පැත්තකට වෙලා නිහඬව දහමක් මෙනෙහි කර කර ඉන්නවා නම් තේරෙනවා මොකක් ද? සිල් කැඩෙන නිවරණ ධර්ම පහ නිදි කරලා, සිල් රැකෙන ඉන්ද්‍රිය ධර්ම පහ අවදියෙන් තියා ගන්න කැමැති මෙයා සිල් රකින්න සුදුසු කෙනෙක් කියන එක කියනවා. තව කෙනෙක් අල්ලා ගෙන, 'ඇ බං අක්කේ, කොහොම ද අක්කේ, උඹ ගිය සතියේ හේනට ගියාද බං' කියලා පටන්ගත්තහම ඔන්න එයා දැනගත්තා අද සිල් ගත්තාට සිල් කැඩෙන ධර්ම පහ අවදියෙන් තියාගෙන, සිල් රැකෙන ධර්ම පහ නිදිකරවාගෙන ඉන්න කෙනා කල ම දෑකලා එයාගෙන් අයිත් වෙන්න. එයාට ඒක කියලා දෙන්න. හරියන්නේ නැතිනම් එයාට තනියම ඒ විදියට අවදියෙන් ඉන්න ඇරලා තමන් සිල් රැකෙන බවට අවදියෙන් ඉන්න කෙනා කෙනා උත්සාහවත් වෙන්න. ක්‍රමය හඳුන්වලා දීලා තියෙන හින්දා සිල් රකිනවා ද නැද්ද කියන එක ඔය පින්වතුන්ගේ වැඩක්.

හොඳයි තෙරුවන් සරණයි.

සටහන්

**2017-04-10 බක් පොහොය දින පස්වරුවේ පැවැත් වූ
ධර්ම දේශනය**

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස.

උදේ වරුවේ කථා කළා හේතු එල දහම ගැන. පටිච්චසමුප්පාද ධර්මයෝ, පටිච්චසමුප්පන්න ධර්මයෝ ගැන. ඒ අනුසාරයෙන් අපේ ජීවිතය ද පටිච්චසමුප්පාද පටිච්චසමුප්පන්න වන ධර්මයක් තියෙන්නේ කියලත් මතක් කළා. එතකොට පටිච්චසමුප්පාද ධර්මයක් නිසා හටගන්න පටිච්චසමුප්පන්න ධර්මයන් නැවත පටිච්චසමුප්පාදයක් වෙන්නට නො දුන්නොත්, මේ දුකේ පැවැත්ම නතර කරන්නට පුළුවන් බවත්. බාහිර භෞතික වස්තුවක තියෙන පටිච්චසමුප්පාද පටිච්චසමුප්පන්න බව වගේ ම දුකත්, අපේ ජීවිතයේ තියෙන මේ දුකත්, පටිච්චසමුප්පාද පටිච්චසමුප්පන්න වෙනවා.

අපි එක්තරා පරියායකින්, එක්තරා න්‍යායකින් කථා කළා, අවිද්‍යා-සංඛාර කියන ධර්මයෝ පෙර පටිච්චසමුප්පාද යි, පටිච්චසමුප්පන්න යි මේ ස්පඨ්ඵ ආයතන හය කියලා. තව පැත්තකින් අවිද්‍යා-සංඛාර හේතු යි, මේ ස්පඨ්ඵ ආයතන හය එලයක්. තව පැත්තකින් අවිද්‍යා-සංඛාර කම් යි, මේ ස්පඨ්ඵ ආයතන හය විපාකයක්. හේතු-එල, කම්-විපාක, පටිච්චසමුප්පාද-පටිච්චසමුප්පන්න. වචන වෙනස්, අර්ථය එක යි.

දැන් අපට අවශ්‍යයි මේ ස්පඨ්ඵ ආයතන හය පටිච්චසමුප්පාදව, කම් - නැත්නම් නැවත මේ වාගේ ස්පඨ්ඵ ආයතන හයක් හදන හේතු හටගන්න එක නවත්වන්න. ඒක කරන්න පුළුවන් කම අපට තියෙන්නේ ඉස්සෙල්ලා ම මේ ස්පඨ්ඵ ආයතන හයේ අනාත්ම ස්වභාවය හොඳට තහවුරු කරගන්න ඕන. සත්ත්‍ව නො වන, පුද්ගල නො වන, ආත්ම නො වන, ධර්මතාවයක් බව ඉස්සෙල්ලා අපි හොඳට තේරුම් කර ගන්න ඕන. එහෙම තේරුම් කර ගත්තහම අපට පුළුවන් යම් සත්ත්‍ව-පුද්ගල-ආත්ම ස්වභාවයක්

ඇතිවෙනවා නම් මේ ස්පඨ්ඵ ආයතන හය උපකාර කරගෙන, උදව් කරගෙන අපේ සන්ථානය තුළ ඇතිවෙන ධර්මතාවයක් කියන එක තේරුම්ගන්න පුළුවන් වෙනවා.

ඒ සත්ත්ව-පුද්ගල-ආත්ම ස්වභාවය අපේ සිත පිළිබඳව, මනස පිළිබඳ වූවක් කියන කාරණාව, අපට තේරුම්ගන්න පුළුවන් වෙන්නේ ම, ස්පඨ්ඵ ආයතන හයේ අනාත්ම ස්වභාවය ප්‍රකට වෙන තරමට යි. නැත්නම් අපට හිතෙන්නේ ම ස්පඨ්ඵ ආයතන හය, තව පැත්තකින් ගත්තොත් ඇහෙන්න දකින රූප පැත්තේ සත්ත්වයින්, පුද්ගලයින් ඉන්නවා. ඒ ඉන්න සත්ත්වයින්, පුද්ගලයින් ගැනයි අපට කැමැත්ත අකැමැත්ත ඇතිවෙන්නේ කියලා. සත්ත්වයින්, පුද්ගලයින්ගේ හඬ, ශබ්දවල් තියෙනවා. ඒවා අරහයා අපට කැමැත්ත අකැමැත්ත ඇතිවෙනවා වගෙයි අපට තේරෙන්නේ.

අපි ස්පඨ්ඵ ආයතන හයේ, ඒ කියන්නේ රූප-ශබ්ද-ගන්ධ පැත්තේ අනාත්ම ස්වභාවය දැක්කාහම යි, අපට තේරෙන්නේ, අපට අවබෝධ වෙන්නේ, ඒ රූප ශබ්ද පැත්තේ සත්ත්වයින්, පුද්ගලයින් ඉන්නවා කියන පුද්ගල හැඟීම පවතින්නේ අපේ මනස තුළ යි කියන කාරණාව. ඒ කාරණාව නුවණින් අවබෝධ වෙන්න වෙන්න, ස්පඨ්ඵ ආයතන හයේ අනාත්ම ස්වභාවය අවබෝධ වෙන්න වෙන්න, බාහිර සත්ත්වයින්, පුද්ගලයින් ඉන්නවා කියල හිතේ සිහි කරන ගතිය ටිකෙන් ටික, ටිකෙන් ටික අඩු වෙනවා. ගෙවිලා යනවා.

යම් දවසක් තියෙනවා ස්පඨ්ඵ ආයතන හයේ අනාත්ම ස්වභාවය ම තමන්ගේ සිත තුළ හැපී පවතින දවසක්. එදාට අපට මේ සත්ත්වයින්, පුද්ගලයින් ආත්මය වූ, වටිනා වූ දේවල් බාහිර තියෙනවා ඉන්නවා කියන ගතිය අතහැරිලා, ඒවායින් සම්පූර්ණ මිඳීමක් ඇතිවෙනවා. ඒ කියන්නේ කාම හව මට්ටමේ තියෙන සංයෝජන සම්පූර්ණයෙන් ම දුරු වෙනවා. කිසිම වෙලාවක ඉන්න පුද්ගලයින්, තියෙන දේවල් බාහිර පැත්ත බලාගෙන සිහිකරන්නේ නැහැ. බාහිර පැත්තට ඒවා භොයාගෙන යන්නේ නැහැ. ඒ

අරමුණු හම්බවුණත් ඒවායේ වටිනාකම්, ඒ අරමුණුවල ආත්ම ස්වභාවයන් අපේ මනස තුළ උපදින, සිහිවෙන ධර්මතාවයක් හැටියට එයාට පෙනෙනවා. ඒ මාගියේ දී, එළයේ දී, ඒ ස්පර්ශ ආයතන හය බලාගෙන තමන් තුළ සත්ත්ව-පුද්ගල හැඟීමක් පවතින්නේ ම නැහැ.

- ඒ මට්ටමට පත්වුණහම මේ සතරමහාධාතු රූපයත් එක්ක තියෙන ගනුදෙනුව අවසන් වෙනවා.

ඊට පස්සේ ඒ විදියට ම යි මනස පිළිබඳව උපදින ධර්මයන්ගෙන්, මේ පෙන්නාපු පරියාය ම ධර්මායතනය අනුව ගිය ධර්මා අනාත්ම යි කියලා තේරෙන්න තේරෙන්න, ඒ ධර්මායතනය අනුව ගිය ධර්මයේ ආත්මයි කියන එක පවතින්නේ ඒක අරමුණු කරගෙන උපදින සිතක යි කියන නුවණ පහළවෙනවා.

- ඒ විදියට රූප-අරූප භවයේ තියෙන සංයෝජනත් ගෙවාගන්න පුළුවන්.

එතකොට ඉස්සෙල්ලා අපි හොඳට තේරුම්ගන්න ඕනේ, මේ ස්පර්ශ ආයතන හයේ සත්ත්ව-පුද්ගල-ආත්ම නො වන ස්වභාවය. අපි ගත්තොත්, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ *චන්තාරොච මහාභුතා චතුන්ධස්සු ච මහාභුතානං උපාදය රූපං. සබ්බං රූපං* - රූප කියලා යම්තාක් දේවල් ඇද්ද, මේ රූප කියලා හම්බවෙන සියලුම දේ සතරමහාධාතු හෝ සතරමහාධාතු නිසා පවත්නා උපාදය රූප යි.

එතකොට, ඇහැට පෙනෙන රූපයක් වේවා, ශබ්දයක් වේවා, ගන්ධයක් වේවා, රසයක් වේවා, ස්පර්ශයක් වේවා, මේ හැම තැනක ම මහාභුත සහ උපාදය රූප යි තියෙන්නේ. ඒ රූප ටිකේ ඇත්ත දැක්කහම මේ තුන් භූමියේ ම ඇසුරුවෙන හැම රූපයක ම, රූපවල යථාර්ථය එයා දන්නවා. තියෙනවා නම් යම්තාක් රූප, පුද්ගලයන්ගේ රූප, මනුෂ්‍යයන්ගේ රූප, සත්ත්වයන්ගේ රූප, රන් රිදී, මුතු මැණික් වල රූප, තියෙන්න බෑ. තියෙනවා නම්

තියෙන්නේ මොනවා ද? පය්-ආපෝ-තේජෝ-වායෝ කියන සතර මහා ධාතුව හෝ ඒ නිසා පවත්නා උපාදය රූප යි. එතකොට යකුත්, පෙරේතයන්ටවත් බය නෑ එයා. ඇයි ඉතින් යකෙක්, පෙරේතයෙක් කියලා අපි හිතාගෙන ඉන්නේ යක්කු පෙරේතයෝ කියලා නේ. නමුත් එහෙම රූපයක් ආවත් ඒ රූපයේ ද අන්තර්ගත වෙන්නේ මොකක් ද? පය්-ආපෝ-තේජෝ-වායෝ යි. ඕනෑ ම කැලයක ඉන්න පුළුවන්.

එතකොට එතැන දී දැන් වර්තමාන විද්‍යාවෙන් වුණත්, දැන් ඔය භෞතික විද්‍යාවේ එහෙම පෙන්නනවා පද්ධතිය කියලා. පද්ධතියේ තියෙන්නේ මොනවා ද? සණ, ද්‍රව, තාප, වායෝ. ඕකම තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ මීට අවුරුදු දෙදහස් පන්සියයකට ඉස්සෙල්ලා මතක් කළේ පය්-ආපෝ-තේජෝ-වායෝ කියලා. සණ කියලා කිව්වේ මොකේට ද? පය්වියට යි. ද්‍රව කියලා කිව්වේ ආපෝ. තාප කියලා කිව්වේ තේජෝ. වායෝ කිව්වේ වාතය ට යි.

වර්තමාන විද්‍යාවෙන් කියනවා මේ හැම රූපයක ම භෞතික ස්වභාවය මොකක් ද? සණ-ද්‍රව-තාප-වායෝ. ඔය හතර තමයි තියෙන්නේ. ඕකම තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නුවේ හැම රූපයක ම තියෙන්නේ පය්-ආපෝ-තේජෝ-වායෝ කියලා.

ඒ නිසා ඉස්සෙල්ලා ම අපි මේ රූප ටික නුවණින් සම්මර්ශණය කරලා, මෙනෙහි කරලා, බලන්න ඕන. එහෙම දැනගන්නා කියලා කෙලෙස් ගෙවෙන්නේ නෑ. හිතට හොඳට වදින, තේරෙන විදියට රූපයේ ස්වභාවය නුවණින් බලන්න ඕන අපි. ඒ නුවණින් මෙනෙහි කරන එකට යි අපි විදර්ශණා කරනවා, විමර්ශණය කරනවා, පර්යේශණය කරනවා කියලා කියන්නේ.

දැන් අපට පෙනුනේ, අපට දැනුනේ, අපට දැනෙන්නේ, ඇහැට පෙනෙන පැත්තේ රූප ටික සත්ත්වයින්, පුද්ගලයින් කියලා නේ. ඒ නිසා එබඳු රූප ටික අපි නුවණින් මෙනෙහි කටයුතුයි.

මෙනෙහි කළහම ඒකෙදින් හැම රූපයක් ම මෙනෙහි කරන්න ගියොත් අපට ඒක ලොකු අපහසුතාවයක් වෙයි. ඒක නිසා හැම රූපයක් ම මෙනෙහි කරන්නේ නැහැ. සත්ත්ව-පුද්ගල-ආත්ම භාවයෙන් යුක්ත රූප ටික මෙනෙහි කළහම හොඳට ම ඇති. ඒ එක්කයි අපේ සංයෝජන තියෙන්නේ.

ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ හැම වෙලාවේම පෙන්නන්නේ, *අජ්ඣන්තං වා කායෙ කායානුපස්සී විහරති, ඛණිද්ධා වා කායෙ කායානුපස්සී විහරති* කියලා පෙන්නලා ආධ්‍යාත්මික කයත්, *පරසන්තානං වා පරපුග්ගලානං වා* අනික් සත්ත්වයන්ගේ, අනික් පුද්ගලයන්ගේ කයත් ගැන බලන්න කියන තැනකින් පෙන්නලා තියෙන්නේ.

එතකොට එතැන අපි මේ රූපය මෙනෙහි කළොත් අපට හොඳට පෙනෙනවා කෙස්-ලොම්-නිය-දත්-සම්-මස් ආදී පඨවි කොටස් විස්සක් තියෙනවා. පිත්-සෙම්-සැරව-ලේ ආදී ගලන වැගිරෙන ස්වභාවයෙන් යුක්ත ආපෝ කොටස් දෙළහක් තියෙනවා. දවන-තවන-දිරවන ස්වභාවයෙන් යුක්ත තේජෝ කොටස් හතරක් තියෙනවා. හමන-පිම්බෙන-හැකිලෙන ස්වභාවයෙන් යුක්ත වායෝ කොටස් හයක් තියෙනවා - අපි මේ සත්ත්වයා-පුද්ගලයා කියන මේ රූප මිටියක.

ඔය ධර්මා හතළිස් දෙක ම අනාත්ම යි. එතකොට ඇස් ඉදිරිපිටට හම්බවෙන හැම රූපයක ම තියෙන්නේ ඔන්න ඔය පඨවි-ආපෝ-තේජෝ-වායෝ කියන කොටස් හතරෙන් හැදිලා අවකාශ ධාතුව අවුරාගෙන තියෙන රූප මිටියක්. අවිඤ්ඤාණක, සවිඤ්ඤාණක හැම රූපයකම තියෙන්නේ ඔන්න ඔය ටික යි.

එතකොට ඒ සතරමහාධාතුව අවකාශධාතුවේ රාශි වෙලා තියෙන එක එක හැඩ තියෙනවා. ඒ නිසා අපේ ඇහැට ඒ සතරමහාධාතු රූපයන්ගේ නානාත්වයක් පෙනෙනවා. හැම වෙලාවේ ම මේ සතරමහාධාතුවේ ධාතු නානාත්වය මතයි සංඥා නානාත්වයක්

පහළවෙන්නේ. අපට මේ ධාතුන්ගේ ධාතු නානකය මත සංඥා නානකයක් පහළ වෙනවා. ඒ ධාතුව, නැත්නම් රූපය අනාත්ම වගේ ම අපට පෙනෙන මේ හැඩ සටහන, නැත්නම් ඒකට කියනවා රූප සංඥාව, ඒකත් අනාත්ම යි.

මේ අනාත්ම සංඥාව අරඬයා අපි බොහෝ කාලයක් අනාත්ම ස්වභාවය දන්නේ නැහැ. සත්පුරුෂ ඇසුරක් අපට තිබුණේ නැහැ. අපි ඉගෙනගෙන නැහැ. අනන්ත සංසාරයක ඉඳලා, 'රූපයක භෞතික ස්වභාවය මෙන්න මේක යි. මෙබඳු වූ පඨවි-ආපෝ-තේජෝ-වායෝ කියන ධර්මා හතරකින් අවකාශ ධාතුව අවුරාගෙන රාශිවෙච්චි රූප මිටි ටිකක් තමයි මේ තියෙන්නේ. ඇස් ඉදිරිපිටට එන්නේ එවා' ය කියලා අපි කවදවත් අහලා නැහැ. ඉගෙනගෙන නෑ. ඒ වෙනුවට අපි ඉගෙනගෙන තිබුණේ, ඉගෙන ගත්තේ, මේ එන රූප අරඬයා සත්ත්වයෙක්, පුද්ගලයෙක්, කෙනෙක්, දෙයක්, කියලා හිතන්න යි.

එතකොට එහෙම හිතුවහම වෙන්නේ මොකක් ද? අර අනාත්ම වූ සත්ත්ව-පුද්ගල නො වන ධාතුන්ගෙන් හැදුනු වස්තුව ඇස් ඉදිරිපිටට ආවත්, ඒ ආපු වස්තුව අරඬයා යම් විදියකට ද අපි හිත හසුරුවන්නේ, සත්ත්ව-පුද්ගල-ආත්ම භාවයෙන් යුක්තව ඒ පෙනෙන දේ අරඬයා හිත හසුරුවන කොට පෙනෙන දේ අහකට යන කොට වෙන්නේ අපි හිත හසුරුවපු ආකාරයත් එක්කම, අර සටහන මනෝ විඤ්ඤාණයෙන් ඔසවලා ගන්නවා, සිහිකරනවා.

එතකොට ඔය වගේ පෙනෙන හැම අරමුණකට ම කුමන කුමන ආකාරයකට හරි අපි හිතලා හිතලා ඒ එක්ක සම්බන්ධ වෙන කොට, ඒ අරමුණු, අනාත්ම අරමුණු අතහැරෙනවා, ආත්මීය අත්දැකීමක් අපේ මනසට තබලා. අන්තිමට අපට ඉතුරුවෙන්නේ, දෑකපු අහපු, සත්ත්වයින්, පුද්ගලයින් කියන හැඟීමක්.

දැන් ඒ දෑ පු හැඟීම සිහිපත්කරගන්න පුළුවන් හැම වෙලාවක ම, සිහිවෙන හැම වෙලාවක ම, අපි ආපසු මේ අරමුණේ උඩු අතට යා යුතුයි. මුල් පැත්තට යා යුතුයි. ඒ කියන්නේ මේ ඵලය ආපසු හේතුවක් නො වෙන්න නම් කරන්න තියෙන දේ, එකම දේ. වෙන ක්‍රමයක් නෑ. අපි හිතන පුද්ගලයා කොතැන ද ඉන්නේ, කොහෙද ඉන්නේ කියලා විමර්ශනය කටයුතුයි. අපි හිතාගෙන ඉන්නවා නම්, දැන් කඩයකට වුණත් අපි බඩුවක් ගන්න ගියහම ගන්න ඉස්සෙල්ලා ඒක ගන්න සුදුසු ද, නො සුදුසු ද කියලා පරීක්ෂා කරලා බලනවා නේ, නේ ද? ඒ වගේ අපේ සිතටත් යම් කෙනෙක් හෝ දෙයක් සිහිවුණහම, සිහිවෙන දේ කැමැත්තෙන් ගන්නවා ද, අකැමැත්තක් ඇතිකරගන්නවා ද කියන කාරණාව කරන්න කලින් අරමුණ විමසලා බැලිය යුතු යි. අපි කැමැත්ත ඇතිකරගන්න, අකැමැත්ත ඇතිකරගන්න දේ තතු දනගෙන සිටිය යුතුයි. කැමැත්ත ඇතිකරගන්න ඕන නම් කැමැත්ත ඇති කරගන්න. අකැමැත්ත ඇතිකරගන්නවා නම් අකැමැත්ත ඇති කරගන්න. නමුත් කැමැති වුනේ, අකැමැති වුනේ මොන වගේ දේකට ද කියන එක.

අපට සිහි කරන්න පුළුවන් පුද්ගලයෙක්ව සිහිපත් වුණොත්, ඒ අරමුණේ ඇලෙන්නේ, ගැටෙන්නේ නැතුව මෙහෙම සිහිකරගන්න පුළුවන් දැනුමක් ඇතිවුනේ කොහොම ද කියලා ඒ අරමුණ මෙනෙහි කටයුතුයි. එහෙම මෙනෙහි කරන්නේ කොහොම ද? අපට සිහිපත් වෙන කෙනා මුලින් ම හම්බවෙව්ව තැනට අපි සිහි නුවණ අරගෙන යා යුතුයි. ගිහිල්ලා ඒ රූපයේ භෞතික ස්වභාවය හොඳට පෙනන්නට ඕන. ඒක ඒ විදියට හිතන්න ම වෙනවා. පය්ට්-ආපෝ-තේජෝ-වායෝ කියන ධර්මා හතර, බාහිර ධර්මයන්ට ආදේශ කර කර පෙනන්න ඕන. කළුගලක් ගත්තොත්, ගහක් ගත්තොත්, වැලක් ගත්තොත්, මේවායේ පය්ට් ධාතුවක් තියෙයි. ඒ පය්ට් ධාතුව සත්ත්වයෙක්, පුද්ගලයෙක් නෙවෙයි.

- ඒ වගේම මට කෙනා කියලා හිතෙන මේ රූපයේ තියෙන පය්ට් ධාතුවත් සත්ත්වයෙක්, පුද්ගලයෙක් නෙවෙයි.
- බාහිර ලිං, වැව්, පොකුණුවල තියෙන ආපෝ ස්වභාවය හොඳට සිහි කරලා, පිත්-සෙම්-සැරව කියන ස්වභාවයට ඒ ටික හොඳට ආදේශ කරලා පෙන්නන්න ඕන.
- බාහිර වස්තූන්ගේ තියෙන රස්නය, ගිනි ගොඩක හරි, සුයඹ් රශ්මියේ හරි තියෙන තේජස සම කරලා මේ ශරීරයේ තියෙන උනුසුමට පෙන්නන්නට ඕන.
- බාහිර තියෙන වායෝ ස්වභාවය මේ ශරීරයේ තියෙන වායෝ ස්වභාවයට සමකරලා පෙන්නන්නට ඕන.

පෙන්නලා මෙබඳු වූ පය්ට්-ආපෝ-තේජෝ-වායෝ කියන සතරමහාධාතුවෙන් යුක්ත, අවකාශ ධාතුව අවුරාගෙන රාශිවෙච්චි රූපයක් තමයි ඇස් ඉදිරිපිටට ආවේ.

පය්ට් ධාතුවේ තියෙනවා ද, අම්මා-තාත්තා-දුව-පුතා-අයියා-අක්කා-ස්වාමියා-බිරිඳ-නෑදෑයෝ කියන කැලි හෙම තියෙනවා ද මොකවත්? නෑ. ඒවායේ ගතිවත් තියෙනවා ද පය්ට් ධාතුවේ? නෑ. ආපෝ ධාතුවේ? නෑ. තේජෝ ධාතුවේ? නෑ. වායෝ ධාතුවේ? නෑ. එතකොට මේ රූප මිටිය ම අවකාශ ධාතුව අවුරාගෙන රාශි වෙලා නම් තියෙන්නේ ඒ රූපය දරුවෙක් හෝ, අම්මා හෝ, තාත්තා හෝ, බිරින්දෑ හෝ ඒ රූප මිටියේ එහෙම ගති මොකවත් තිබ්ලා තියෙනවා ද? නෑ.

ඔන්න ඔය බඳු රූපයක් තමයි අපි හැමදෙනාගේ ම ඇස් ඉදිරිපිටට ඇවිල්ලා තියෙන්නේ. කිසිදු ජීවී ගතියක් ඒ රූපය තුළ නෑ. ජීවී ගතියක් කියන්නේ ආත්මීය ස්වභාවයක් නෑ. ඊට පස්සේ ඒ එකම රූප නිමිත්තට අපි කියනවා, අපි හිතනවා, ඒ රූප නිමිත්ත ඇස් ඉදිරිපිටට එන කොට, ‘අම්මා’ කියලා මම හිතුවොත් ඇහැ අහකට යයි. අර පංචමහාභූත රූපය අහකට යයි. අර හැඩය ‘අම්මා’ කියන අත්දැකීම මගේ මනස තුළ ඉතුරුවෙයි.

තව කෙනෙකුගේ ඇස් ඉදිරිපිටට ඔය සතරමහාධාතු රූපය ඔය විදියට ම ආවහම, ඒ සටහනට, 'මේ අපේ ආච්චි නේ' කියලා හිතුවොත්, එයාගේ ඇස් ඉදිරිපිටින් ඒ රූපය අහකට යයි. සතරමහාධාතු රූපය, 'මේ අපේ ආච්චිගේ හැඩේ නේ' කියන දැනුමක් එයාට ඉතුරුවෙයි.

ඔය හැඩ සටහන ම තව කෙනෙකුගේ ඇස් ඉදිරිපිටට එනකොට ඒ සංඥාවට, 'මේ අහවල් නැන්දු නේ' කියලා හිතුවොත්, ඒ සංඥාව 'අහවල් නැන්දු'යි කියන අත්දැකීම එයාට පවරයි. අර රූපය අයින් වෙයි.

ඔය රූප මිටිය ම තව කෙනෙකුගේ ඇස් ඉදිරිපිටට ආවොත් ඒ රූප නිමිත්ත දිහා බලාගෙන, 'අක්කා' කියලා හිතුවොත්, ඒ හැඩය 'අක්කා' කියන අත්දැකීම හිතට තබලා සතරමහාධාතු රූපය නිරුද්ධවෙයි.

තව කෙනෙකුගේ ඇස් ඉදිරිපිටට මේ හැඩය ආවොත්, 'නංගී' කියලා ඒ හැඩයට හිතන කොට මේ හැඩය 'නංගීගේ' කියන අත්දැකීම ඒ හිතට දීලා සතරමහාධාතු රූපය නිරුද්ධ වෙයි.

එකම රූප මිටිය තියාගෙන අපි දහදෙනෙක් වටවෙලා රූපය දිහා බැලුවොත්, දහ දෙනාට එකම රූපය දැන් හැඩ පෙනෙනවා. කෙනා කෙනා හිතන විදියට මම 'අම්මා' කියලා හිතුවහම, මේ හැඩය 'අම්මා' කියන දැනගැනීමක් මා තුළ ඇතිවෙලා. සිතීමෙන් ආරම්භ වෙච්චි දැනගැනිල්ලක් මිසක මම ගාව තියෙන්නේ, පෙනෙන දෙයින් එන දැනගැනිල්ලක් නෙවෙයි. දිව්‍යේ දිව්‍යමත්තං කියන්නේ පෙනෙන දේට හිතන්න උදව්වෙලා තියෙනවා. එව්වරයි. පෙනෙන දේ හිතන්න උදව්වෙලා තියෙනවා. ඒකත් අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන්. හිතපු විදියට දැනගන්නවා. එතකොට එකම අවකාශ ධාතුව අවුරාගෙන රාශිවෙලා තියෙන පට්ඨි-ආපෝ-තේජෝ-වායෝ එකම රූප මිටිය වටකරගෙන දහදෙනෙක් හිටියොත් දහදෙනා ම දැක්කොත් එකම හැඩය පෙනෙන්නේ. ඒ පෙනෙන දහදෙනා දහ ආකාරයකට හිතුවොත්

කෙනා කෙනා හිතන පරියායෙන් කෙනා කෙනා දැනගන්නවා. කිසිම කෙනෙක් තියෙන දේ දැනගන්නවා නෙවෙයි. තියෙන්නේ පට්ටි-ආපෝ-තේජෝ-වායෝ කියන සතරමහාධාතුව යි.

එතකොට, ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ ධාතු නානාත්වය නිසා සංඥා නානාත්වයක් පහළවෙනවා. සංඥා නානාත්වය නිසා සංකප්පයාගේ නානාත්වයක් වෙනවා. චක්ඛුධාතු, රූපධාතු, චක්ඛුවිඤ්ඤාණධාතූන්ගේ නානාත්වය නිසා ඔන්න මේ හැඩසටහන්වල පෙනෙන නානාත්වයක් තියෙනවා. සංඥාවේ හැඩසටහන්වල පෙනෙන බවක්. සංඥාවේ නානාත්වය මත සංකප්පයාගේ නානාත්වයක් තියෙනවා. කෙනා කෙනාට පෙනෙන විදියට කෙනා කෙනා වෙනස්ව යි හිතන්නේ. මම 'අම්මා' කියලා හිතුවා, තව කෙනෙක් 'නංගී' කියලා හිතුවා, තව කෙනෙක් 'අක්කා' කියලා හිතුවා, තව කෙනෙක් 'නැන්ද' කියලා හිතුවා, තව කෙනෙක් 'ආච්චි' කියලා හිතුවා. සංකප්පයාගේ නානාත්වය මත ඡන්දයාගේ නානාත්වය යි.

දැන් මම 'අම්මා' කියලා හිතපුවහම, ඒ හිතන ගති ටිකත් එක්කම, කැමැත්ත කියන එක යෙදෙනවා මගේ මනසේ 'අම්මා' කියන කෙනෙකුට සෙනෙහස ආදරය කියන ගති ඇතුළත්වෙන විදියේ ගති ටිකක් ඒ හිතීමත් එක්කම ලෝභ වෛරසිකයේ එක්තරා මට්ටමක ආකාරයකට යෙදෙනවා සිතේ ඒ 'අම්මා' කියන නිමිත්තත් එක්ක. ඊට පස්සේ එකම ලෝභ වෛරසිකය යි. නමුත් ඒකේ ගති වෙනස්. 'නංගී' කියලා හිතන කොට එයාගේ සිතේ ඒ නිමිත්තත් එක්ක ලෝභ කියන වෛරසිකය යෙදෙනවා එක්තරා ආකාරයකට. 'අක්කා' කියලා හිතන කොට හිතපු කෙනාගේ ඒ නිමිත්තත් එක්ක ලෝභ කියන වෛරසිකය යෙදෙනවා. එතකොට දැන් තමන් කැමැති 'අම්මා, අක්කා, නංගී, නැන්ද, ආච්චි' කියලා සිහි කරන්න පුළුවන් ගති ටිකක් තියෙනවා කෙනා කෙනාගේ මනස තුළ.

මෙහෙම සිහි කරන කොටත්, මේ සිහි කරන දේට අයිති පුද්ගලයෙක් හෝ කෙනෙක් භෞතිකය තුළ කොහේවත් නෑ.

නමුත් අපි මේ සිහිකරන්නේ ඇස් ඉදිරිපිටට ආපු අනාත්ම රූප නිමිත්ත අරභයා අපි හිතපු ආකාරයට දූනගත්ත දේ නේ ද කියලා, ඇත්ත ඇති හැටියේ දන්නේ නැතිවුණහම අපට තේරෙන්නේ අපි සිහි කරන්නේ බාහිර ඇස් ඉදිරිපිටට ආපු වස්තුව ගැනයි කියලයි හිතන්නේ. අපි සිහි කරණ දේ බාහිර ඇහැට ඔබ්බෙන් බාහිර රූප මිටිය තුළ රූප ලෝකයේ තියෙනවා කියලයි අපට හිතෙන්නේ. මේ හිතේ තියෙන ගති ටික උදව් කරගෙන මේ ගති ටික ඇතිකරගන්න හේතු වෙච්චි අනාත්ම වූ ස්පශ්ඨය තියෙන තැනට අපි ආපහු යනවා. මේ ගති ටික හේතුවෙන්නේ මට ආපහු ‘අම්මා’ බලන්න නෙවෙයි. ‘අම්මා’ කියලා මම ගාව වැරද්ද හදන්න හේතුවෙච්චි අනාත්ම ස්පශ්ඨයක් තියෙයි. ඒ ස්පශ්ඨ ආයතනය ආපහු හදගන්නවා. හදගන්න කොට අවකාශ ධාතුව අවුරාගෙන ඒ හැඩයට ම රාශිවෙච්චි ඒ රූප මිටිය ආයෙත් ඇස් ඉදිරිපිටට එනවා. එනකොට අර මම ‘අම්මා’ කියලා හිතේ හිතේ හදගෙන පෝෂණය කරගත්තු අදහස් ටික ඤාණිකව ආපහු සිහිපත් කරගන්නවා. හැමදම දකින කොටත්, දක්කායින් පස්සෙත්, අපේ හිතේ තියෙන ගතිය ම අපි නැවත නැවත සිහිපත් කරගන්නවා. කිසි කලෙකත් මේ ස්පශ්ඨ ආයතන හය පැත්තට අයිති නෑ. ස්පශ්ඨ ආයතන හය එක්ක ගනුදෙනු කරලා නෑ. නමුත් මෝඩකමක් පවතිනවා ‘හරි, මේ අම්මා බලන්න ආවා. දැන් අම්මා හම්බ වුණා’ වගේ තමයි අපට පෙනෙන්නේ.

ඉතින් මෙතැන දී මුල් වෙන්නේ මෙන්න මේ වූ දේ වූ විදියට නො පෙනෙන කම යි තියෙන්නේ. විදර්ශනාව කියන්නේ වෙන අලුතෙන් දෙයක් නිර්මාණය කරලා, හදලා බලන එක නෙවෙයි. පවතින ස්වභාවය, පවතින ආකාරයට ටික ටික, ටික ටික සිතට අල්ලලා දිය යුතුයි. පවතින දේ, පවතින ස්වභාවය, පවතින ආකාරයට, ටික ටික අල්ලලා දිය යුතු යි.

එහෙම කළහම කාලයක් යන කොට එයාට ටික ටික, ටික ටික නුවණ වැඩෙනවා, පෙර පසු ධර්මා කෙරෙහි. තමන්ට යමක්

සිහිකරගන්න, පුද්ගලයෙක්ව සිහිකරගන්න පුළුවන් වෙන කොට සිහිකරගන්න පුළුවන් අරමුණ ඇතිවෙච්ච තැන මුලට ගිහිල්ලා එතැන රූපයේ සැබෑ ම ස්වභාවය පෙන්නලා, අනාත්ම වූ රූපයක් ඇස් ඉදිරිපිටට එනකොට ඒ රූප නිමිත්ත අරඬයා තමන් හිත හසුරුවපු ආකාරයට යි ඊට පස්සේ දෑනගැනිල්ල ඇතිවෙන්නේ කියලා දන්නවා අපි දැන්.

ඊට පස්සේ දෑනගත්ත දේ අපට ඕන තරම් හිතට හිතන්න පුළුවන්. සිහි කරන්න පුළුවන් ඕන තරම්. ඒක හිතේ හැකියාවක්. ඒ සිහිකරගත්ත දේ බලන්න පුළුවන් කියන මෝඩකම තිබුණොත් ආපහු අනික් පැත්තට යනවා අපි. අපි සිහිකරගත්ත දේ බලන්න කියලා ගියොත්, ආපහු වෙන්නේ සතරමහාධාතු අවකාශධාතුව අවුරාගෙන තියෙන රූප මිටිය ඇස් ඉදිරිපිටට එයි. එනකොට මේ දැන් හිතේ සිහිකරගන්න පුළුවන් ගති ටික එදාටත් රූපය දකින කොට ආපහු සිහිකරගන්නවා නේ ද කියලා මෙනෙහි කටයුතු යි.

ඔන්න ඔය ටිකට කියනවා සම්මර්ශණ ඥානය කියලා, මේ ස්කන්ධයන්ගේ උදය වැය දන්නා නුවණට කලින් අතීත-වර්තමාන-අනාගත කියන තුන් කාලයෙන් අරමුණු විදර්ශණා කටයුතුයි. ඕකට කියනවා සම්මර්ශණ ඥානය කියලා.

ඒ විදියට කාලයක් කරන කොට සිහි වෙන අරමුණේ දෙපැත්තට, අරමුණ හම්බවෙච්චි පැත්තෙන් රූපය අනාත්ම යි. සිහි කරන්න පුළුවන් ආත්මව, නමුත් බලන්න ගියහමත් අනාත්ම යි. මේ විදියට පෙන්නන කොට, පෙන්නන කොට එයාගේ නුවණ වැඩෙනවා. එයාට වර්තමානයේ උදය-වැය බලන්න පුළුවන් තැනකට එනවා. ඒ කියන්නේ සිහි කරණ කොට ම, 'මේ සිහිකරගත්ත දේ ස්පර්ශ නැතිවෙන කොට ම නැතිවෙනවා' කියන තැනකට නුවණක් එනවා එයාට. එතකොට ඒ නුවණට සම්බන්ධ වෙලා තියෙනවා 'මම සිහිකරන දේ දෑකපු පැත්තටත්, දකින්න යන පැත්තටත් අයිති නෑ' කියන එක.

- එහෙම නැතුව දකපු පැත්ත පිරිසිඳ දැක්කෙන් නැතුව, දකින්න යන පැත්ත පිරිසිඳ දකින්නෙන් නැතුව, 'සිහිවෙන දේ නැතිවෙනවා' කියලා අනිත්‍යය බැලුවාට හරියන්නේ නැහැ. එතකොට මෝඩකම එහෙමම තියෙනවා.

ඔන්න ඔය විදියට මෙනෙහි කළොත් මේ ස්පඨී ආයතන හයේ අනාත්ම ස්වභාවය ටික ටික, ටික, ටික එයාට තේරෙනවා. ස්පඨී ආයතන හයේ අනාත්ම ස්වභාවය තේරෙන කොට එයාට නුවණක් එනවා, 'අපි ඇලෙන්නෙ ගැටෙන්නේ, ඇලෙන්න ගැටෙන්න සුදුසු පුද්ගල නිමිත්තක් තමන් ම හදගෙන, ඒ නිමිත්ත එක්ක ඇලෙනවා ගැටෙනවා මිසක, ඇස් ඉදිරිපිටට ආපු දෙයක් එක්ක කවදවත් ඇලිලා ගැටිලා නෑ' කියන එක එයාට හොඳට තේරෙනවා.

දැන් අපි කිව්වොත්, ඇස් ඉදිරිපිටට රූපවාහිණියක, ඔන්න අපට චිත්‍රයක් හම්බවුණා. ඒ චිත්‍රය අරබයා, 'මේ අභවල් හින්දි නළුවා, මේ අභවල් හින්දි නිළිය' කියලා, ඇස් දෙකෙන් කවදවත් දකලාත් නෑ. අපි හිතනවා. හිතුවහම, දැන් රූපවාහිණි දර්ශණයෙන් ඇහැ අහකට යන කොට, ඇහෙන් ඒ රූපය අහකට ගියත්, 'අර හැඩය අපට අභවල් නළුවාගේ, අභවල් නිළියගේ' කියලා සිහි කරන්න පුළුවන්. සිහිකරලා, 'අනේ මට මෙයා දකින්න තව එක සැරයක් තියෙනවා නම්, බලන්න එක සැරයක් තියෙනවා නම්', කියලා හිතෙන්නත් පුළුවන්.

- මේ හිතේ හිතේ නැවත නැවත හිතන කොට, පළමුවෙනි වාරයේ හිතනවාට වඩා තණ්හා වෛතසිකය ටිකක් බලවත්ව ඒ අරමුණ ම මනසේ දෙවනුවට උපදින්නේ.

ඕකට කියනවා ආසේවන ප්‍රත්‍යය කියලා. ඒ අරමුණ ආපහු සිහිවෙන කොට තව ටිකක් ඒකේ ලෝභ වෛතසිකය බලවත්. තව ටිකක් ඒ අරමුණ සිහිවෙන කොට ඒ ලෝභ වෛතසිකය තවත් බලවත්.

මේ බිත්තියක එක පාරක් අපි හුණු ගැවොත් සුදු පාටයි. දෙවෙනි පාරට හුණු ගැවොත් අර ඉස්සෙල්ලා එකේ උදව්ව ගන්නවා මෙයා. තව ටිකක් දීප්තිමත්. තුන්වෙනි පාරත් ගැවොත් ඊටත් වඩා දීප්තිමත්. ඕකට කියනවා ආසේවන ප්‍රත්‍යය කියලා. කලින් කලින්, කලින් කලින් ඒක එකපාරයි අපි දැන් ගාන්නේ. නමුත් අනික් කෙනාගේ උදව්ව ලබනවා එයා. අපි මේකේ හතර පස් සැරයක් ගැවොත් තිත්ත, මොන තරම් දීප්තිමත් වෙයි ද? වෙන්තේ නැති වෙයි ද? එහෙම වුණෙත් අන්තිම පාරේ එකෙන් ද? එහෙනම් දෙවෙනි එකෙන් ද? එහෙනම් තුන්වෙනි සැරේ එකෙන් ද මේ පාට? මුල් ම එකෙන් ද? එකකින් විතරක් කියන්න බැහැ. නමුත් එක සැරේකට එකක් ගැවාට ඒක නැවත නැවත ගාන කොට ආසේවන ප්‍රත්‍යය කියලා කියන්නේ කලින් කෙනාගේ ඇසුර ලබනවා මෙයා.

ඒ වාගේ ඔය නිළිය සිහිකරලා පළමුවෙනි වතාවේ උපද්දපු එකට වඩා කැමැත්තේ ගතිය බලවත් දෙවෙනියට උපදින එකේ. හිතේ ම යි. තුන්වෙනියට උපදින එක ඊටත් වඩා බලවත්. මේ පළමුවෙනි හිත කියන එකේ ලෝභ ගතිය හොයන්නත් බැහැ. දෙවෙනි එකේ හොයන්නත් බැහැ. මේ තරම් දීප්තිය කීවෙනි පාර ගාපු එකට ද අයිති කියලා ඇහුවොත් එහෙම කියන්න පුළුවන් ද? බෑ. අන්තිමට ම ගාපු එක හින්දයි මෙව්වර පාට කියලා කියන්නත් බැහැ. පළමුවෙනි එක හින්දය කියලා කියන්නත් බැහැ. හතර පාරකට යි ගැවේ. නමුත් හතරේ ම උදව්ව ලබලා තියෙනවා නේ ද?

ඒ වාගේ දැන් දකපු අරමුණ නිරුද්ධ ම යි. නමුත් ඒ අරමුණ හිතේ හතර පස් සැරයක් සිහි කළොත් ලොකු කැමැත්තක් ඇතිවෙලා ඇති. 'මට මෙයා බලන්නේ නැතුව ඉන්න බෑ නේ' කියනවා වගේ තැනකින් හිතට දූනෙයි. 'ඒ හින්දා බලන්න යනවා' කියලා ආපහු යනවා දැන්. යන්නේ අහවල් නිළිය බලන්න යි. ගියාම වෙන්තේ ආයෙත් පය්වි-ආපෝ-තේජෝ-වායෝ කියන සතරමහාධාතුවෙන් හැදුණු, අවකාශ ධාතුව අවුරාගෙන තියෙන

රූප මිටිය. නැත්නම් රූපවාහිණිය යන්ත්‍රය දූෂිතම ඔන්න ඒකේ අර දර්ශණ රාමුව ආයෙන් මතු වෙයි. මතු වෙන කොට අර හතර පස් සැරයක් සිහිකරලා ඇතිකරගත්ත කැමැත්තෙන් යුක්ත නිමිත්ත එහෙමම යෙදෙනවා. යෙදෙන කොට අපට පෙනෙන්නේ හරියට ඉන්න කෙනාට කැමැත්ත වගෙයි. මේ හිතේ තියෙන ගති ටික නිසා රූපය පැත්තට පනිනවා. අල්ලාගන්නවා රූපය. ඉතින් රූපවාහිණිය යන්ත්‍රය නම් අල්ලාගන්න බැහැ. ඒක තේරෙනවා. නමුත් වෙන්වේ ආපහු බලන්න ගියහමත් රූපවාහිණියේ තියෙන අනාත්ම රූපය දකින කොට ම අර තමන් සිහිකරපු ගති ටික සිහිකරගන්නවා.

සැබැවට ම වෙලා තියෙන්නේ ඔන්න ඕක යි. යම් වෙලාවක දී කවද හරි දවසක මේක තේරුණොත් තමයි ටික ටික හරි ලජ්ජා වෙන තත්ත්වයට පත්වෙන්නේ. හැමදම අපි රූපයට පැනලා තියෙන්නේ හිතේ තියෙන ගතියේ ප්‍රබලකමට යි කියන එක යි. ඒ කියන්නේ තණ්හාව සිතේ සිතේ ආසේවනය වෙච්චි නිසා තණ්හාව වැඩිව්චි නිසයි මේ රූපයට යන්නේ. තණ්හාව වැඩෙන්න හේතුව මොකක් ද? මේ තණ්හාව ඇතිවෙන ආකාරය නො දන්නා කමයි, අවිද්‍යාව. ඒක යි අවිද්‍යා, භවතණ්හා කියන කෙලෙස් දෙකට කියනවා මූලක්ලේශ කියලා. අවිජ්ජා, භවතණ්හා කියන කෙලෙස් දෙක මූල්වෙලයි, ලෝභ-ද්වේශ-මෝහ කියන අකුසල මුලුත්, නිත්‍යයි-සැපයි-ආත්මයි-ශුභයි කියන විපල්ලාසත් කියන මේ වැරැදි ඔක්කෝම වෙන්වේ අවිජ්ජා-භවතණ්හා කියන මේ මූලක්ලේශ, කෙලෙස්වලට මුල්වෙන ධර්මා දෙක නිසයි.

තණ්හාව කවදවත් ම නැතිකරන්න බැහැ, තණ්හාව ඇතිවෙන, ඇතිවුන ආකාරය හඳුනා නො ගෙන. තණ්හාව ඇතිවෙච්චි ආකාරය හඳුනාගැනීම ම තණ්හාව නැතිවෙන්න හේතුවක් මිසක, තණ්හාව ඇතිවෙන වස්තුව කඩලා බිඳලා දලා තණ්හාව නැතිකරන්න බැහැ. අපි තණ්හාව නැතිකරන්න කියලා බාහිර වස්තුව කඩලා බිඳලා දූම්මාට කුඩුකරලා විමර්ශණය කළාට තණ්හාව නැතිකරන්න බැහැ, තණ්හාව ඇතිවුනේ ඒකෙන්

නෙවේ නිසා. තණ්හාව ඇතිවුනේ මේ අවිද්‍යාව මුල්වෙලයි. ඒ කියන්නේ මේ වූ දේ, වෙන දේ ඒ විදියට නො පෙන්නාපු සිද්ධියයි තණ්හාව ඇතිවෙන්න තියෙන්නේ. කිසිම දෙයක් කඩන්න, බිඳින්න, අයිත් කරන්න ඕන නැහැ, වූ දේ වූ විදියට පෙන්නන්න පුළුවන් නම්.

දැන්, චිත්‍රපටයක, රූපවාහිණි තිරයක දිස්වෙන රූපය කඩලා, බිඳලාවත් බලන්න පුළුවන් ද කියලා බලන්නකෝ. රූප කලාපවත් බලන්න පුළුවන් ද? බෑ. ඔන්න ඒකේ වීදුරුව හරි, කන්ඩෙන්සර් ටික, ප්ලාස්ටික් කැලි නම් තව තිබුණා නම් කඩලා බිඳලාවත් බලන්න පුළුවන්. එතකොට ඒ රූපය වෙලාවට විද්‍යමාන වෙලා නිරුද්ධ වෙලා යන එකක් මිසක, එබඳු වූ තැනෙකිනුයි අපට මේ නිමිති ඇතිවෙලා තියෙන්නේ. අවශ්‍ය වුනේ අපට පුද්ගල නිමිත්තක්, තණ්හාව ඇතිවෙන නිමිත්තක් ඇතිවුනේ මෙහෙම නේද කියලා නො දන්නා කම යි, තණ්හාවේ වැඩිමට ඉඩ තියෙන්නේ.

අර අහවල් නිළිය කියලා පළමුවෙනි සිත උපදින කොට ම ඇත්ත පෙන්නන්න පුළුවන් නම්, ඒ නිළිය සිහි කරගෙන දෙවනුවට අර ලෝභ චෛතසිකය බලවත් වෙන විදියට සිත උපදින්නේ නැහැ. දෙවෙනි සිත පෙන්නන්න පුළුවන් නම්, තුන්වෙනි සිත උපදින්නේ නැහැ. නමුත් එහෙම සිත් පහක් හයක් ගියොත් බාහිරේ ඉන්න කෙනා බලන්නේ නැතුව ඉන්න බැරි තත්ත්වයකට පත්වෙනවා.

එකයි දැන්, දරුවා සිහි කරනවා, ලෝභ චෛතසිකය දෙවැනි වතාවටත් දරුවා සිහි කරනවා, තව ටිකක් ඒ සිහිවිල්ල ආසේවන ප්‍රත්‍යය ලබනවා. බලවත්. තුන හතර පහ සිහිකරන කොට හොඳට ම අපහසුයි. 'අනේ මට ළමයා බලන්න, ළමයාගේ මුන බලන්නේ නැතුව නම් ඉන්න බෑ ම යි. මම බලන්න යන්න ම ඕන' කියලා ඔන්න ලැහැස්ති වෙලා යනවා. ගියාම මේ සිතේ තියෙන බලවත් කමක්. ලෝභ චෛතසිකයේ ආසේවන ප්‍රත්‍යය

ලබලා මේ තියෙන්නේ දැන්. අර තුන් හතර පාරක් හුනු ගැවහම ඒක හොඳට ඔපවත් වෙලා තියෙන්නේ.

ඊට පස්සේ දැන් දරුවා බලන්න කියලා ගියහම වෙන්නේ මොකක් ද? කෙස්-ලොම්-නිය-දත්-සම්-මස් කියන පඨවි කොටස් විස්සෙන්, පිත්-සෙම්-සැරව කියන ආපෝ කොටස් දෙළහෙන්, තේජෝ කොටස් හතරයි, වායෝ කොටස් හයයි, අවකාශ ධාතුව අවුරාගෙන තියෙන රූපයක හැඩ සටහන ඇස් ඉදිරිපිටට එයි. එන කොට හත් අට වතාවක් සිහිකරලා බලවත් වෙච්චි ලෝභ චෛතසිකය දකින කොට ම සිහි වෙනවා නම්, එතකොට මොකක් වෙයි ද? දරුවා දක්කා වගේ ම යි. 'අනේ පුතේ' කියලා මේ හිතේ තියෙන ගති ටිකෙන් සතරමහාධාතු රූපය පැත්තට පැනලා, රූපය බදගන්නවා, 'පුතේ' කියලා.

එතකොට අපි හැම වෙලාවෙම අර අලියා අන්දර කටු කන කතාව ම තමයි මේකෙදින් කරන්නේ. වේදනාවට වගේම මේ රූපයට, වේදනාවට, සංඥාවට, සංඛාරයට ඔය ධර්මා හතරට ම ඔය අලියාගේ කතාව කරනවා අපි. අන්දර කටු අත්තක් කඩලා අරගෙන අලියා හපන කොට ඒකේ කටු ටික කටේ ඇතිලා ලේ රහ එනවා. අලියා හිතනවා මේ රහ එන්නේ අන්දර අත්තෙන් තමයි කියලා තව ලොකු අත්තක් කඩලා ගන්නවා. දැන් කටු ටිකක් වැඩිපුර ඇනෙනවා. වැඩිපුර ඇනෙන කොට දැන් දූනෙන රහත් වැඩිපුර වැඩියි. ඊට පස්සේ තව අත්තක් කඩනවා. මේ පැත්තේ ස්පර්ශය දකින්න දකින්න මෝඩකම යන්නේ මේ සැපය එන්නේ බාහිරෙන් කියල යි. ඉතින් අලියා කටු කනවා.

ඉතින් ඒ වාගේ ම යි මේ පැත්තේ මේ තණ්හා චෛතසිකය බලවත් වෙන්න, වෙන්න අපි හිතන්නේ මෙබඳු ගතියක් එන්නේ සතරමහාධාතුවෙන් කියලා සතරමහාධාතුවේ බැඳෙන ගතිය වැඩිවෙනවා. ඊට පස්සේ අපට මේ තරම් ආශ්වාදයක් ලැබෙන සතරමහාධාතුව රකින්න කඩු අරගෙන, පොලු අරගෙන, තුවක්කු අරගෙන ඉතින් රකිනවා අපි.

ඒ වාගේම ඒ සතරමහාධාතුව විපරිණාම වෙච්චි දවසට, 'මේ තරම් සැනසිල්ලක් ආපු වස්තුව නැතිවුණා' කියලා දුක් විඳිනවා අපි. ඉතින් මෙතෙක්දී මතක් කරන්න ඕන දේ තමයි, මේ ස්පර්ශ ආයතන හය අනාත්ම යි කියලා තේරුණු දවසට යි නැවත කමී ඇති කරණ පුණ්‍යාභිසංඛාර, අපුණ්‍යාභිසංඛාර, ආනෙඤ්ඤාභිසංඛාර කියන හේතු නැති වෙන්නේ. ඒ හේතු නැතිවෙන්න ස්පර්ශ ආයතන හයේ අනාත්ම ස්වභාවය හොඳට පැහැදිලි වෙන්නට ඕනේ. පැහැදිලි වෙන්න අනාත්ම ස්වභාවයේ රූප ටික හොඳට විමර්ශණය කරලා පෙන්නන්න ඕනේ. එබඳු රූප ස්පර්ශයෙන් උපදින වේදනාව ද අනාත්ම බව පෙන්නන්න ඕනේ. අනාත්ම රූප ස්පර්ශයන් උපදින හැම හැඩ සටහනක් ම, සංඥාවක් ම අනාත්ම බව පෙන්නන්න ඕනේ. එහෙම පෙන්නුවහම යි තමන්ට තේරෙන්නේ මේ අනාත්ම වූ ධර්මයෝ අරඬයා රූපය පිළිබඳව, වේදනාව පිළිබඳව, සංඥා පිළිබඳව, සංඛාරය පිළිබඳව ආත්ම ස්වභාවයක් තමන්ගේ මනසේ යි තියෙන්නේ කියන ටික තේරෙන්නේ. එදට යි තමන්ගේ මේ කෙලෙස් ගතිය නිසා සතරමහාධාතුවේ බැඳිලා විඳින දුකේ කලකිරීමක් ඇතිවෙන්නේ.

ඔන්න ඔය විදියට යි අපට කවදම හරි දවසක මේ සසර නිමා කරගන්න වෙන්නේ.

එක දෙයක් මතක් කරනවා: තණ්හාව නැතිකරන්න කවදවත් ම පුළුවන්කමක් නැහැ, තණ්හාව ඇතිවෙච්චි හැටි, ඇතිවුණ ආකාරය, තේරුම් නො ගෙන. අවිද්‍යාව දුරු නො කොට කවදවත් ම නිවන් දකින්න බැහැ. ඉතින් ඒ නිසා ඒකයි සම්මා දිට්ඨි කියලා කියන්නේ මේ ඇත්ත ඇති හැටියේ දැක්කහම එයාට අවබෝධ වෙන්නේ තණ්හාවගේ ක්‍ෂය බවක්. තණ්හාව නැති කරණ, නැති වෙන ආකාරය යි.

අද දවසේදී අපට බොහෝ වේලාවට හිතෙන්නේ අපි දන්නවා තණ්හාව අපි ගාව යි කියලා. නමුත් තණ්හාවට අනුවෙන වස්තුව තියෙන්නේ බාහිරයි කියලා නේ අපි හිතන්නේ. අපි කියමු දැන්

අම්මා ඉන්නවා. ඇත්ත. අම්මාට ආදරේ කම, ආසා කම, කැමැති කම, තණ්හාව මගේ හිතේ තමයි. පිළිගන්නවා අපි. නමුත් අම්මාට තියෙන ආදරය මගේ හිතේ තිබුණාට අම්මා ඉන්නවා නේ. ඉන්න අම්මාට මගේ ආදරය යි කියලා නේ හිතෙන්නේ අපට. එතකොට අම්මා ඉන්නවා නේ කියන තැන තණ්හා අනුශය යි තියෙන්නේ. පෙනෙන්නේ නැහැ. තණ්හාව කියන තැන පරිශුච්ඡාය යි. කෙලේසය යි. නමුත් අපට තේරුණොත්, සතරමහාධාතුව තියෙන තැනක අපි අම්මාත් හදගෙනයි අම්මාට තණ්හා කරලා තියෙන්නේ කියලා. ඒ කියන්නේ බාහිර තියෙන දේකට නම් තව තණ්හා කළත් කමක් නැහැ. අපට තණ්හාව යෙදෙන්නේ අපි හදගත්ත නිමිත්තක් අනුව මිසක, බාහිර තියෙන නිමිත්තකට නෙවෙයි. දැන් අපි 'අම්මා' කියන නිමිත්ත රූපවාහිණි තිරය තුළ දැක්කොත් අපට ඒ විදියට ම ආශාව, කැමැත්ත එන්නේ නැති වෙයි ද? ආදරය කියන එක එන්නේ නැති වෙයි ද?

හොඳයි, අපි හිතුවොත්, 'හරි තණ්හාව කියන එක මා ගාව තමයි තියෙන්නේ, අම්මාට කැමැත්ත මා ගාව තමයි. නමුත් අම්මා බාහිරයේ ඉන්නවානේ' කියලා හිතුවොත් හරි ද ඒක? දැන් ඒ රූපය දකලා නේ අපට තණ්හාව ඇතිවෙන්නේ නේද? නමුත් ඇත්ත ම දේ ගත්තොත්, සත්ත්ව පුද්ගල නො වන ධර්මාත්මයක් තියෙන තැනක මම මෙහෙම දකින, 'අම්මා' කියලා ඒ රූපය දකිනකම ම වැරදි නැද්ද? වැරදි යි.

ඒ වගේ 'අම්මා' කියලා තණ්හාව ඇති වෙන්නේ, අම්මාට තණ්හාව ඇතිවෙන්නේ, අම්මා කියලා මේ රූපය දකින වැරද්ද නිසා යි. ඒ වැරද්ද ඇතිවෙන්නේ මේ අනාත්ම සංඥාව අරඹයා අම්මා කියලා හිතලා මේ විදියම හදගත්ත සංඥාවක් තියෙනවා. ඒ කියන්නේ සංඥා දෙකක් තියෙන්නේ. මේ පඨවි-ආපෝ-තේජෝ-වායෝ කියන සතරමහාධාතුවේ හැඩය, මේ රූපය අනාත්ම යි, ඒ නිසා පෙනෙන හැඩසටහනත් අනාත්ම යි. මේ හැඩසටහනට මම හිතුවොත් 'කැළුම්' කියලා, ඔන්න දැන් මේ මගේ මනසේ හිටිනවා නිමිත්තක් මේ හැඩය ම 'කැළුම්' ය කියලා. දැන් මම

සිහිකරගන්න නිමිත්ත ආත්ම සංඥාවක්. ඇස් ඉදිරිපිටට එන්නේ අනාත්ම සංඥාවක්. මම මේ දෙක ම එකයි කියලා හිතන හින්දා යි මට මේ නිත්‍ය සංඥාව තියෙන්නේ. මම දන යුතුයි, මම මෙහෙම සිහි කරන කොටත් බාහිර රූප සංඥාව අනාත්ම යි. මම ඇස් දෙකෙන් බැලුවහම ඇස් ඉදිරිපිටට එන්නේත් අනාත්ම සංඥාවක්. අනාත්ම සංඥාව දකින කොට මේ ආත්ම සංඥාව ආපහු සිහිවෙනවා.

ඔන්න ඇත්ත ඕක යි. ඕක ගැඹුරුයි. ඔය ටික දෑන ගන්න. දැනගෙන ඒක පැත්තකින් තබන්න. ඔතැන්ට තවම යන්න බැහැ. අමාරුයි අපට.

ඊට පස්සේ අපි කටයුතුයි ඊට මෙහා වැඩ පිළිවෙළක්. ඒ තමයි තමන් කෙනා කෙනා හුරුපුරුදු කරගන්න එක කමටහනක්. හොඳම දේ, බොහොම ගැඹුරු දෙයක් නෙවෙයි. අපි කියමු, මෙමිත්‍රීකමටහන කියන්නකෝ. මම අද දවස පුරාවට මේ කමටහන තුළ ම ඉන්නවා පුළුවන් තරම්. අමතක වෙලා ගියත් මතක් කරනවා. මගේ මොන වැඩ කටයුත්තකට යෙදුණත්, වැඩේ අවසන් වෙච්චි ගමන් හෝ වැඩේ කරන අතරතුර විටින් විට හෝ මම මේක සිහිකරනවා කියලා හිත දැඩි කරගෙන, ඔන්න කමටහනක් තබාගන්නවා.

එයා උදේ ම නැගිටිට වෙලේ ඉඳලා, මුහුණ හෝදන්න යන ටිකේත්, වැසිකිළි කැසිකිළි යන ටිකේත්, ආහාර පාන ගන්න ටිකේත්, හැම වෙලාවේ ම හිත රැකගන්නවා. මහා රාශියක් නෙවෙයි, 'සියළු සත්ත්වයින් නිදුක් වෙත්වා, නිරෝගී වෙත්වා, සුවපත් වෙත්වා, දුකෙන් මිදෙත්වා' - ඔය මෙමිත්‍රී කමටහන් රාශියක් තියෙනවා. නමුත් වෙන මොකුත් බැරිනම් ඒ ටික. 'සියළු සත්ත්වයින් නිදුක් වෙත්වා, නිරෝගී වෙත්වා, සුවපත් වෙත්වා, දුකෙන් මිදෙත්වා' කියන ටික දවස පුරාම මුමුණ මුමුණ ඉන්නවා. ගමනක් යන කොටත් එහෙම යි, වැඩ කටයුත්තකට යන කොටත් එහෙම යි. අත නො හැර ම, දවස පුරාව ම, අද දවසේ ඉන්නවා

කියලා හිතාගන්නවා. මොනවා හරි වැඩ කටයුත්තක් යෙදුණහම ඒකට අනුගතව වැඩ කටයුතු ටික කරනවා.

ඒ වේලාවෙදි සමහර විට අපි දුබල නිසා අමතක වෙන්න පුළුවන්. විටින් විටත් මතක් කරලා ගන්නවා. වැඩේ ඉවරවුණහමත් ආපහු මතක් කරලා ගන්නවා. නිකුට යන කල්ම, නිදගන්න කොටත් 'සියළු සත්තියින් නිදුක් වෙත්වා, නිරෝගී වෙත්වා, සුවපත් වෙත්වා, දුකෙන් මිදෙත්වා' කියලා හිතනවා.

මෙහෙම හිතන එකෙන් මහා විශාල ආනිශංසයක් තියෙයි. අළුතෙන් ලෝභ-ද්වේශ-මෝහ අකුසල ධර්ම එකතුවෙන්න දීලා නැහැ. තව පැත්තකින්, ඔය ඇත්තන්ගේ ඇස් ඉදිරිපිටට එන රූප නිමිති ටිකට අනුගතව හිත නැඹුරුවෙලා, අළුතෙන් නිත්‍ය-සැප-ආත්ම කියන නිමිති මතසට එන වේගය බොහෝ ම අඩුවෙලා. මම දැන් මෙතේ බැලුවත්, වැඩක් කෙරුවත් හිත ඇතුළෙන් 'සියළු සත්තියින් නිදුක් වෙත්වා, නිරෝගී වෙත්වා, සුවපත් වෙත්වා, දුකෙන් මිදෙත්වා' කියලා හිත හිතයි මේ යන්නේ එන්නේ. එහෙම හිත ඇතුළේ රැඳෙන්න උපායක් කරගෙන නැත්නම් අපට ඉබේ ම පෙනෙන දේ මත පතිතවෙලායි ජීවත් වෙන්න තියෙන්නේ. අහන දේ මත පතිතවෙලායි ජීවත් වෙන්න තියෙන්නේ. එතකොට, ඒ මත පතිතවෙලා ජීවත් වෙන කොට ඒ අරමුණ, ඒ නිමිත්ත අතහැරෙන කොට, අපි අර හිත හසුරවාපු ආකාරය එහෙමම අරගෙන අර නිමිත්ත අපේ මනසෙ පවතිනවා. නමුත් මේ වගේ උපායක් කළහම, හැම වෙලාවෙම මේ ස්පඨ්ඵ ආයතන හය අපි ඇසුරු කරන්නේ තමන්ගේ හිතේ තියෙන ගතියෙන්.

ඒකෙදී අපට ඕනේ උත්සාහයක්: එක්තරා දවසක් බමුණෙක් ඇවිල්ලා ආනන්ද භාමුදුරුවන්ගෙන් අහනවා, *කිමඤ්චංනුබො හොබො ආනන්ද, සමනෙ ගොතමෙ බ්‍රහ්මචරියං වසතිති.* කුමන අර්ථයක් සඳහා ද, පින්වත් ආනන්දයන් වහන්ස, මේ ශ්‍රමණ භවත් ගෞතමයන් කෙරෙහි වාසය කරන්නේ? ශ්‍රමණ භවත් ගෞතමයන් ලඟ වාසය කරන්නේ මොන අර්ථයක් සඳහා ද

කියලා අහනවා. ඊට පස්සේ කියනවා, ඡන්දස්ස පහානඤ්ඤානො බ්‍රහ්මචරියං වසතීති. මේ ඡන්දය ප්‍රභාණය කිරීම සඳහා, කැමැත්ත දුරු කර ගැනීම සඳහා, මම ශ්‍රමණ භවත් ගෞතමයින් ලග බ්‍රහ්මචරියාවේ හැසිරෙනවා කියලා. ඊට පස්සේ මේ බමුණා අහනවා, 'ඒකට මගක් තියෙනවා ද?' කියලා. 'එහෙම කැමැත්ත නැතිකිරීම සඳහා මගක් තියෙනවා ද?' කියලා අහනවා. 'ඔව්, මගක් තියෙනවා' කියනවා. 'මොකක් ද මග?'

- ඡන්ද සමාධි සමන්තාගත, ඡන්ද සමාධි පධාන සමන්තාගත සෘද්ධිපාදය වඩනවා නම්,
- විරිය සමාධි පධාන සංස්කාර සමන්තාගත සෘද්ධිපාදය වඩනවා නම්,
- චිත්ත සමාධි පධාන සංස්කාර සමන්තාගත සෘද්ධිපාදය වඩනවා නම්,
- විමංසා සමාධි පධාන සංස්කාර සමන්තාගත සෘද්ධිපාදය වඩනවා නම්,

මෙන්න මේක මගයි කියලා පෙන්නවා.

ඊට පස්සේ බමුණා කියනවා, 'මේක වෙන්න පුළුවන් එකක් ද? නො වෙන එකක් ද? මම හිතන්නේ නැහැ ඡන්දයෙන් ඡන්දය දුරුකරන්න පුළුවන් කියලා. ඡන්දය දුරුකරන්න යි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ලග ඉන්නේ කිව්වා. ඡන්ද සමන්තාගත සෘද්ධිපාදය වඩනවා කියලා කිව්වා. ඉතින් කැමැත්ත නැතිකරන්න, කැමැත්තෙන් යුක්ත ධර්මයක් වඩලා කොහොම ද?' කියලා අහනවා. 'කැමැත්ත නැතිකරන්න, කැමැත්තෙන් යුක්ත ධර්මයක් වඩන්නේ කොහොම ද?' කියලා අහනවා.

ඊට පස්සේ ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ උත්තරයක් දෙනවා, 'හොඳයි, ඔබට පෙර ආරාමයට එන්න ඕනේ කියලා, යන්න ඕනේ කියලා කැමැත්තක් ඇතිවුණා ද, නැද්ද?' කියලා අහනවා. 'කැමැත්තක් ඇතිවුණා'. 'ආරාමයට ආවාට පස්සේ ඒ කැමැත්ත

නැතිවුණා ද, නැද්ද?’ ‘නැතිවුණා’. ‘ඉතින් කැමැත්ත මුල්කරගෙන ඒ කැමැත්ත නැතිවුනේ නැද්ද?’ ‘නැතිවුණා’. ‘ඔබට මම ආරාමයට යන්න ඕනෑ කියලා උත්සාහයක්, වියඝයක් තිබුණේ නැද්ද?’ කියලා අහනවා. ‘තිබුණා’ කියනවා. ‘ඒ නිසා ඔබ ඒ උත්සාහයෙන් ආරාමයට ගියාට පස්සේ ඒ උත්සාහය තියෙනවා ද තවම?’ ‘නෑ’. ‘ඔබට ආරාමයට යන්න ඕනෑ කියලා හිතක් ඇතිවුණා ද?’ ‘ඔව්’. ‘ඒ හිත නිසා ඔබ ආරාමය ගියාට පස්සේ ඒ සිත තියෙනවා ද?’ ‘නෑ, සන්සිඳුනා’. ‘ඔබට ආරාමයට යන්න ඕනෑ කියලා යම් විමංසාවක් ඇතිවුනා නම් ඔබ ආරාමයට ගියහම ඒ විමංසාව සන්සිඳෙන්නේ නැද් ද?’ ‘සන්සිඳෙනවා’.

මෙන්න මේ වගේ නිවන් දකින්න කියලත් කැමැත්තක් ඇතිකරගත්තහම, රහත් වෙච්චි දවසට ඒ කැමැත්ත ඉතුරුවෙන්නේ නැහැ. රහත්වෙන්න කියලා ආයෙ කැමැත්තක් ඉතුරුවෙන්නේ නැහැ. රහත්වෙන්න කියලා වියඝය කළොත්, රහත් වෙච්චි දවසට වියඝය කියන එක ඉතුරුවෙන්නේ නැහැ. රහත්වෙන්න කියලා සිතක් ඇතිකරගත්තොත් රහත් වෙච්චි දවසට සිත පවතින්නේ නැහැ. රහත්වීම පිණිස විමංසාවක් ඇතිකර ගත්තොත්, රහත් වුනාට පස්සේ ඒ විමංසාව තියෙන්නේ නැහැ කියලා පෙනේනුවා. එතකොට මොකක් ද, ඡන්ද සමාධි පටාන සංස්කාර සමන්තාගත සාද්ධිපාදය කියලා කියන්නේ? ඡන්දය කියලා කියන්නේ කැමැත්ත යි. ඡන්දය නිසා යම් සිතේ එකඟකමක් ඇතිකරගන්නවා නම්, යම් සමාධියක් ඇතිකරගන්නවා නම්, එකඟකමක් ඇතිකරගන්නවා නම්, මේකට කියනවා ඡන්දසමාධි සියලා.

පටාන සංස්කාර කියලා කියන්නේ මොකක් ද? පටාන සංස්කාරය කියලා කියන්නේ වියඝය කිරීමට තියෙන සංස්කාරය මොකක් ද? උපන් අකුසල ධර්ම දුරු කරලා, නූපන් අකුසල ධර්ම නූපදවනවා, නූපන් කුසල් උපදවලා, උපන් කුසල් වැඩි දියුණු කරනවා කියන එක තමයි වියඝයට සංස්කාරය, භාවනාවට සංස්කාරය. මේ කැමැත්ත, මේ සමාධිය, මේ ඡන්ද සමාධිය. මේ සමාධිය

උදව්කරගෙන, මේ සමාධිය වඩ වඩා මේ සතර සමයක් ප්‍රධාන වියඕයෙන් කටයුතු කරනවා නම්, යුක්ත නම්, ඒකට කියනවා ඡන්ද සමාධි පධාන සංස්කාරයෙන් යුක්තයි කියලා.

එතකොට කෙනෙක්. 'පරණ මේ මගේ සිතේ තිබෙන මේ ධර්මයෝ අරඹයා, දේපොල-වස්තුව-හරකාබාන-මිලමුදල් කියන මේවා ගැන වටිනාකමක් මගේ සිතේ තියෙනවා නම් මේවා දියවේවා! අලුතෙන් වටිනාකම් මගේ මනසට නො ඒවා! කියන අදහස් ඇතුව යම්තාක් සිහිනුවණ තියෙයි නම්, උපන් සිහිනුවණ වැඩිදියුණු වේවා, නූපන් සිහිනුවණ උපදිවා' කියන අදහස් ඇතුව කෙනෙකුට කැමැත්ත ඇතිකරගෙන ඔය වාගේ කමටහනක දවස පුරාවට ම සිටිය හැකියි. එයා එතකොට ඡන්ද සමන්තාගත සාධිපාදය වඩන කෙනෙක්. මෙත් සිත වඩනවා උදේ ඉඳලා ම. හැබැයි එයා මේ විදියට කරන්නේ මොකට ද? එයා දන්නවා අම්මා-තාත්තා-දුව-පුතා-අයියා-අක්කා-රන්-රිදි-මුතු-මැණික් කියන මේ වටිනාකම් දූනෙනකම තමන්ගේ මනසට මේ උපන් අකුසල ධර්මයෝ තමන්ගේ මනසේ, මේ වටිනාකම්.

මම යම් හිත නො රකින බවක හිටියොත්, කමටහනක හිත තබා නො ගත්තොත්, අලුතෙන් අලුතෙන් මේ වටිනාකම් තව එකතුවෙයි මට. එයා උපන් අකුසලයට, නූපන් අකුසල උපදින එකට බයයි. එයා කැමැතියි, උපන් අකුසලය දුරුවෙන්න. මොකක් ද? මේ ගෙවල්-දෙරවල්-යාන-වාහන-ඉඩකඩම්-මිල-මුදල්-රන්-රිදි කියලා මේ දූනෙන වටිනාකම් මනසේ ටික ටික අඩුවෙනවා නම් ඒකට කැමැතියි. අලුතෙන් වටිනාකම එකතු නො වෙනවාට කැමැතියි. ඒ හින්දා එයා මේ ධර්මා හතර ම එකකින් කරනවා. පධාන සංස්කාරය වඩනවා ඡන්ද සමාධියකින්. කැමැත්ත ඇතිකරගන්නවා මේ සමාධි නිමිත්තට, අන්න අර පධාන සංස්කාරයට හිත තබලා. අර ධර්මා හතරට හිත තබලා.

ඒ නිසා එයා දවස පුරාවට ම ඔන්න අගුහ කමටහන, එක්කෝ මෙෙත්‍රී කමටහන වඩනවා. ඒක ප්‍රතිපදාවක් කරගන්නවා අතනොහැර ම. අමතක වෙලා ගියොත් මතක් කරලා ගන්නවා.

දෙවෙනි දවසේ බලනවා, ඊයේ දවස පුරාවට ම මේ කමටහනෙන් සිටියාට වඩා මට අද දවසේ ටිකක් හරි ඉන්න පුළුවන් ද? දෙවැනි දවසේත් උදෙන්ම 'සියළු සත්ත්වයින් නිදුක් වෙත්වා, නිරෝගී වෙත්වා, සුවපත් වෙත්වා, දුකෙන් මිදෙත්වා' කියලා විතරයි හිතන්නේ. හැබැයි එයා දන්නවා මම මෙහෙම හිතන්නේ ඇයි කියන එක. පටාන සංස්කාරය නිසා.

මේ හැම දේක ම තියෙන උපන් වටිනාකම මනසේ ගෙවෙන්න, නූපන් වටිනාකම නූපදින්න කරන්න තියෙන්නේ එක ම දෙය යි මට. මේ වාගේ උපායක් නො කළොත් මේ වටිනාකම එන්න එන්න වැඩි දියුණු වෙනවා. නූපන් වටිනාකම එකින් එක එකින් එක එකතුවෙනවා කියලා දන්නවා. ඒ කියන්නේ ටිකෙන් ටික ටිකෙන් ටික නිවනින් දුරට යනවා කියලා දන්නවා. ඒ නිසා එයා දවස පුරාවට ම හිත රැකගන්නවා මේ වාගේ පොඩි දෙයකින්. ඉතාම කුඩා දෙයක්, මහා විශාල අර්ථයක් කරනවා.

එතකොට ඊගාව දවසේ එයාට මනින්න පුළුවන් එයාව. මට ඊයේ දවසට වඩා මේ කමටහනත් එක්ක ජීවිතය ගෙවන්න පුළුවන් වුනා. දෙවැනි දවසේ තව ටිකක් වියඪය ඇතිකරගන්නවා. සිහිය ඇතිකරගන්නවා. එයාට තේරෙනවා මුලින් දවසටත්, දෙවැනි දවසටත් වඩා අද දවසේ වැඩකටයුතුත් එක්ක මට මේ කමටහන අත නො හැර කරන එක තව ටිකක් පුළුවන්.

ඔහොම පුරුද්දක් හැටියට දවස පුරාවට ම එක කමටහනක ඉන්න හදගන්න ක්‍රමයක් හිතෙන්න. මහා ගැඹුරක් ඕන නෑ. බොහෝ දේ ඕනෑ නෑ. 'සියළු සත්ත්වයින් නිදුක් වෙත්වා, නිරෝගී වෙත්වා, සුවපත් වෙත්වා, දුකෙන් මිදෙත්වා' කියලා හිතන ටික බොහෝ ම ගැඹුරු ද? කරන්න අපහසු ද? නො කරන කම මිසක බැරිකම නෙවෙයි නේ ද? ඒ ටික කරන්න. සිහිය නිතරම ඒකට යි. ඡන්ද්‍රය ඒක පවත්වන්න යි. වියඪය ඒක පවත්වන්න යි. සිත ඒ ගතිය පවත්වන්න යි. විමංසාව ඒ ගතිය පවත්වන්න යි. ඡන්ද්‍ර, චිත්ත, චිරිය, විමංසා කියන ගති හතරෙන් මේ කමටහනට අනුග්‍රහය ලබන්න, පටාන සංස්කාරයේ පිහිටලා.

පධාන සංස්කාරය කියලා කිව්වේ? ඒක වචනය නෙවෙයි, තමන්ගේ අර්ථය ගන්න. මට අම්මා ගැන, තාත්තා ගැන, දරුවන් ගැන, වස්තු ගැන, දේපොල ගැන තවම මගේ හිත බැඳිලා. හිතේ ආශාව බොහෝම තියෙනවා. මේක මගේ හිතේ උපන්න කිව්වක්. එයා දන්නවා ඒක. මම ඒ මත ම හිටියොත් තව තව, මේ තියෙන කිව්ව වැඩිවෙනවා විතරක් නෙවෙයි, අලුතෙන් අලුතෙන් කැමැත්ත යුක්ත රූප-ශබ්ද අරමුණු මගේ ජීවිතයට එකතුවෙනවා. අලුතෙන් එකතු නො වෙන්න, එකතු වෙව්ව් දේ මැකෙන්න, තියෙන එක ම උපාය තමයි මම මේ කැමැත්තෙන්, විරියයෙන් හිත දැඩි කරගෙන, විමංසාවෙන් යුක්තව මෙන්න මේ කමටහන තුළ ඉන්නවා කියලා ඉන්න එක.

- එතකොට තව කෙනෙකුට පුළුවන් දවස පුරාවට ම තමන්ගේ කය පැත්තට හිත තබාගන්නා. මේ කයේ හිත හසුරුවන්න: කෙස්-ලොම්-නිය-දත්, කුණප ස්වභාවය ම, ආදීතව ස්වභාවය ම, බලනවා.
- තව කෙනෙකුට පුළුවන්, එක එක පරියායන්ගෙන් බුදුගුණ මෙනෙහි කරන්න පුළුවන්. දවස පුරාවට ම එයා මොන වැඩක් කෙරුවත්, හිත ඇතුළේ ඕක විතරක් කරනවා. විශාල වශයෙන් බැරි නම්, බුදුරජාණන් වහන්සේගේ එක බුදුගුණයක් හරි අරගෙන ‘සො භගවා ඉතිපි අරහං’ - බුදුරජාණන් වහන්සේ අරහං වන සේක, බුදුරජාණන් වහන්සේ අරහං වන සේක කිය කියා හරි හිත හිතා හරි ඉන්න. මහා රාශියක් ඕන නැහැ. එක දෙයක් විතරයි ඕන හැම වෙලාවේම.

හැබැයි තමන් මනින්න ඕන. අද දවසේ මම මේක කළාට, වැඩකටයුතු වලට හිත ගිය ගතිය වැඩියි. මේ කමටහනේ මගේ හිත තිබුණු ගතිය අඩුයි.

ඊගාව දවසේ පටන්ගන්න, ‘මම ඊයේ තරම් දුබල නම් වෙන්නේ නැහැ. අද දවස පුරාවට ම මම කොහොම හරි මේ කුසල

නිමිත්තේ'. තමන් කෙනා කෙනා තෝරාගන්න තමන්ට හොඳ පරියායක්. ඒ කියන්නේ හිත ටිකක් හරි හසුවෙන්නේ බුදුගුණ හිතන කොට ද, මෙත් සිත වඩන කොට ද, අශූභ භාවනා කරණ කොට ද, මරණය සිහි කරන කොටද, ඕන විදියකට හදගන්න.

ඒ එක පරියායක් ජීවිතය කරගන්න. වැඩ කටයුතු කළත්, වැඩට ගියත්, ගොවිතැනක් කළත්, ඇඳුම් පැළඳුම් හේදුවත්, උයන පිහන කටයුත්තක් කළත්, අමතක වෙලා යනවා, මතක් කරනවා. හිත ඇතුළෙන් මුමුණ මුමුණ ඉන්න. කෙනෙක් එක්ක කතා කරන කොටත් තමන් ඇතුළෙන් අරක මුමුණ මුමුණ යි ඉන්නේ. අදල දේට ම අනුගත වුනා, අනිත් වෙලාවට මෙහෙම. ඔය බාහිර 'භොයපන්, බලපන්, අහපන්' කිය කියා හිත ඇතුළේ කැකැරි, කැකැරි, කැකැරි, කැකැරි පිටතට දුවන්න යන ගතිය ඉබේ ම ටිකක් දවස් යන කොට සන්සිඳෙයි. මෙන්න මේ ගතිය අඩුකරගත්තහම ඔය ඇත්තන්ට 'අම්මා' කියලා සිහිවෙන කොටම, සිහිවෙන එක මනස පිළිබඳ වූවක් කියලා හඳුනාගන්න එතකොට පුළුවන්. එහෙම හඳුනාගත්තොත් තමයි ඔය ඇත්තන්ට අරමුණේ මුලට යන්න පුළුවන්. නමුත් අද දවසේ එහෙම බැහැ, සිහි වෙන කොට මබාහිරයට හිත නැඹුරු වෙලා, ඇත්තත් වෙලා, එක්කෝ අඩන අරමුණේ අඩලා, හිනාවෙන අරමුණේ හිනාවෙලත් ඉවරයි.

මම අර මුලින් කිව්වේ ධර්මතාවය. මෙන්න මේ තැනට ගිහිල්ලා තමයි බෙදන්න වෙන්නේ. නමුත් ඒ ගතිය අද මේ මානසික මට්ටමෙන් අල්ලන්න බෑ. ඔය ඇත්තන්ට දැන් 'යාළුවෙක්' කියලා සිහිවෙන කොට මේ යාළුවා කියලා සිහිවෙන්නේ හිතට නේ ද කියලා අල්ලාගන්න ඕන නම්, පුළුවන් නම් මෙහෙම භාවනා කරන්නත් ඕන නෑ නේ. බැරි හින්දා නේ එන්නේ.

ඉතින් කාරණාව දැනගන්න. මේක කවදා හරි කරන්න වෙන්නේ මෙහෙම නේ ද කියලා. ඇත්ත දැකිය යුතුයි කියලා. නමුත් එතැනට යන්න මේ වාගේ සරළ උපායක් ජීවිතයේ කරගන්න වෙනවා. මේ ජීවිතය වටාවට ගෙතිවිච්ච වටිනාකම වෙහෙසක් නැතිව ගෙවෙන ක්‍රමයට එන්න. අලුතෙන් වටිනාකම, මේ

ලෝකයේ වටිනාකම ජීවිතයට එකතු නො වෙන ක්‍රමයක ඉන්න. ඒකට මහා රාශියක් දේ ඕන නැහැ. මහා රාශියක් ගැඹුරු දේ ඕන නැහැ. කැමැත්ත, උත්සාහය, සිත, විමංසාව ඇතිකරගන්න සරළ දේ වුනත් ඒ තුළින් ඇතිකරගන්න සමාධිය බලාගන්නට. ඡන්දය මුල් කරගෙන ඇතිවෙන සමාධිය ඡන්ද සමාධි යි. වියාය මුල්කරගෙන ඇතිවෙන සමාධිය විරිය සමාධිය, චිත්තය මුල් කරගෙන ඇතිවෙන සමාධියට චිත්තසමාධිය, විමංසාව මුල්කරගෙන ඇතිවෙන සමාධියට විමංසා සමාධිය කියනවා. ඒ කොයි සමාධියත් පධාන සංස්කාරය බලාගෙන යි තියෙන්නේ.

එතකොට මෙන්න මේ කාරණාවෙන් ඔය ඇත්තන්ට පුළුවන් අපහසුවකින් තොරව මේ සසරෙන් එතෙරවෙන්න. අපට අපහසු, අපට අම්හිරි, අපි බණ අහන වෙලාවෙදී ඒ ටික විතරයි. බණ ටිකක් හිතන වෙලාවෙදීත් ඒ ටික විතරයි. එතකොට කුසලයක් කරණ වෙලාවෙදී ඒ ටික විතරයි. අත නො හැර කරනවා කියන එකක් අපේ නැති නිසා අනුසය, යටට කිඳු බහින්නේ නැහැ හිත. හැම වෙලාවේ ම උඩින් වතුරේ පාවෙන තෙල් තට්ටුවක් වගේ උඩින් උඩින් යන ටිකක් මිසක අපේ සිතේ ඇතුළේ තියෙන ටික ඇවිස්සිලා එන්නේ නැහැ.

ඒ නිසා මතක් කරන්නේ, මේ උපාය කරගන්නහම බොහෝම පහසුයි. දෑත් ඔය ඉස්සර පිණ්ඩපාතේ වඩින ස්වාමීන් වහන්සේලා කමටහන අත නොහැර යනවා. කෙනෙක් කතා කළොත් කමටහන අතහැරෙයි කියලා කට්ටි වතුර ටිකක් හෝ තියාගෙන යනවා. නැතිනම් අතේ කෝටු කැල්ලක් අරගෙන යනවා. මොකද ඒක තියෙන කල් තමන්ට කමටහන අමතක වුණොත් මේක දකින කොට මම මේක ගත්තේ මේක දකින වාරයක් ගානේ කමටහන මතක් වෙන්න යි. උන්වහන්සේ ඒ කෝටු කැල්ල අතේ තියාගෙන වඩිනවා. හදිසියේ අමතක වෙලා වෙන දෙයක් මොනවා හරි සිහි වෙව් යනවා. කෝටු කැල්ල දකින කොට මේ කෝටු කැල්ල අතට ගත්තේ මම කමටහන මතක්වෙන්නයි කියන

එකට යි. එතකොට ම මතක් වෙනවා කමටහන. එතකොට කමටහන. ඒ වාගේ උපායශීලී කරගන්න පුළුවන් අපට වැඩ.

ඔන්න ඔය විදියට බුදුගුණ, අගුහය, මරණය, මෙෙත්‍රිය, මේ කුමන හෝ එක කමටහනක් අරගෙන එක සතියක් විතර කරලා බලන්න. දවස පුරාවට ම කරන්න. දෙවෙනි දවසේ තමන් මනින්න, ඊයේ දවසට වඩා මම ටිකක් හරි වැඩිපුර මේ කමටහන තුළ සම්පූර්ණ අද දවස තුළ ඉන්නවා. ඊගාව දවසේදී තව ටිකක් වැඩිපුර ඉන්නවා. එහෙම හිත එකඟවෙන්න, එකඟවෙන්න, හැබැයි තමන් දන්නවා මේ ටික කළේ නූපන් අකුසල ධර්ම, ඒ කියන්නේ උපන් වටිනාකම ගෙවෙන්න අළුතෙන් වටිනාකම, මේ වස්තූන්ගේ මේ ලෝකයේ තියෙන වටිනාකම මනසට එකතු නො වෙන්න යි මේක කරන්නේ.

එහෙම ගෙවන්න ගෙවෙන්න තමන්ගේ සිතේ එකඟකමක් ඇති වෙනවා. ඒ එකඟකම ඇතිකරගන්නේ මොකට ද? මේ ස්පඨ්ඵ ආයතන හයේ ඇත්ත දකින්න යි. තමන් සිහිකරන දේ ස්පඨ්ඵ ආයතන හයට අයිති නෑ කියන එක බලන්න. සිහිකරන්නේ ආත්ම යි; හම්බවෙන්නේ අනාත්ම යි. මේ ධර්මා දෙක අවබෝධ කර ගැනීම සඳහා යි, නැත්නම්, තණ්හාව ඇතිවෙව්වි හේතුව අවබෝධ කරගැනීම සඳහා යි මේ සමාධිය. අම්මාට තණ්හාව ඇතිවුනේ කොහොමද කියන එක අවබෝධ කරගන්න යි. කොහොමද තණ්හාව ඇතිවුනේ කියන එක අවබෝධ කරගන්න ගියහම තමන්ට තේරෙනවා, ඇස් ඉදිරිපිටට ආවේ අනාත්ම වූ පංචමහාභූත රූපය යි. ඔය රූපයට මම 'අම්මා' කියලා හිතන කොට මේ හැඩය අම්මා කියන හැඟීම මගේ මනස තුළ ඇතිවුනා. අර රූපය නිරුද්ධ යි. ඒ අරමුණ දෙපාරක් හිතුවොත් ඒ අරමුණේ කැමැත්ත ගතිය තව වුට්ටක් වැඩියි. ඒ අරමුණ තුන්පාරක් හිතුවොත් තව ටිකක් කැමැත්ත ගතිය වැඩියි. මෙහෙම අම්මා කියලා මගේ හිතෙන් හදගත්ත නිමිත්ත සිය සැරයක් විතර සිහි කෙරුවොත් ඒ නිමිත්ත සිහි කරන කොට හිතේ බලවත්, ඒ සිතේ ම යෙදෙනවා වෛතසිකය බලවත්ය. ලෝභ වෛතසිකය

බලවත්ව. මට හිතෙන්නේ මම අම්මාට ඉතාම ආදරෙයි වාගේ යි. එතකොට හිතෙන්නේ මේ ගති ටික ඔක්කෝ ම බාහිර රූපයට අයිතියි කියලා බැන්දෙත්, බාහිර රූපයේ වටිනාකමක් තේරෙයි බොහෝම මට. එතකොට බලන්න කියලා ගියහමත් තණ්හාවේ ආසේවන ප්‍රත්‍යය යෙදිව්ව සිත උපදින කොට දකින කොට ම මෙහෙම නේ ද තණ්හාවෙන් මම සතරමහාධාතු රූපයට බැඳුනේ කියන එක තේරෙනවා. ඒකමයි මේ රූපයට 'මම' කියලා ජීවිත ආශාව හැදිලා තියෙන්නෙන් ඔහොම ම යි.

ඔය ටික පෙනෙන්නේ සමාධියක් තිබුණොත් විතරයි. සමාධිය ඇතිවෙන්න නම් ඡන්ද සමන්තාගත පටාන සංස්කාරය වැඩිය යුතු යි. පටාන සංස්කාරයේදී තමන්ට උපන් අකුසලය දුරුකරනවා. නූපන් අකුසලය නූපදවනවා කියන කොට අමුතුවෙන් අකුසල විතර්ක හිතන්න ඕන නැහැ. ඔය ඇත්තත් එක දෙයක් තේරුම්ගන්න: අම්මා-තාත්තා-දුව-පුතා-ගෙවල්-දෙරවල්-රන්-රිදී-මුතු-මැණික්, නැත්නම් යම් තාක් බාහිර භෞතික වස්තූන්ගේ වටිනාකම දූනෙනකම තමන්ගේ මනසේ තියෙන කිලිටිබවක්. අකුසලයක් කියලා දකින්න. උපන් අකුසලය කියන කොට මේ ටික දකින්න.

නූපන් අකුසලයේ ඉපදීම දකින්න. මොකක් ද? වටිනාකමින් යුක්ත නිමිති තව මනසට එකින් එක එකතු වෙනවා. මේ වටිනාකමෙන් වැඩිපුර වටිනාකම දූනෙනකම ඇතිවෙනවා ටික ටික. එතකොට උපන් අකුසලය ගෙවනවා, නූපන් අකුසලය නූපදවනවා කියලා කියන්නේ මේ සිතේ තියෙන වටිනාකම දූනෙනකම ටික ටික අඩුකරනවා. අලුතෙන් වටිනාකම එකතුවෙන්න දෙන්නේ නැහැ. ඒ අර්ථය සම්පාදනය වෙන විදියට යි කරන්න යි මේ කමටහනට හිත තබාගන්නේ. ඒක වෙන්නේ දවස පුරාවට ම ඒ පැත්තට ආහාර නො දී, මේ වාගේ කමටහනක හිටියොත්.

ඔය ඇත්තත් නිකමට කරලා බලන්න එක පැය බාගයක්, පැයක්. 'සියළු සත්ත්වයින් නිදුක් වෙත්වා, නිරෝගී වෙත්වා, සුවපත්

වෙත්වා, දුකෙන් මිඳෙත්වා' කියලා සිත ඇතුලෙන් මුමුණ මුමුණා හිටියොත්, ගෙවල්-දෙරවල්-යානවාහන-ඉඩකඩම්-මිල-මුදල් ආදී වටිනාකමින් යුක්ත ඒවා තමන්ට සිහිපත් වෙයි ද? වටිනාකමින් යුක්ත නිමිති එකතුවෙයි ද? සිත රැකගන්නවා කියන දේ ඉබේම වෙලා. මේක නැවත නැවත, නැවත නැවත කරන කොට කිසි වෙහෙසක් නැතුව මේ දේවල්වල තියෙන වටිනාකම දියවෙනවා. වටිනාකම අඩුවෙනවා කියලා කියන්නේ සමාධිය වැඩියි. සමාධිය වැඩෙනකොට ඤාණිකව ඒ සමාධිය උදව්කරගෙන මේ ඇත්ත දැක්කහම මේ අකුසලය නූපදින ස්වභාවයට ම යනවා.

එතකොට මෙන්න මේ විදියට තමයි අපට මේ සංසාර කතරෙන් එතෙර වෙන්නට වෙන්නේ. ඒක මම මතක් කළාට, 'අනේ මේක අපට කරන්න බැහැ. මහා අමාරු බරසාර වැඩක්'ය කියලා හිතන්න එපා. මේ විදියට බැහැ. අද මේ පින්වතුන්ගේ තියෙන මේ මානසික මට්ටමට නේ ඔය හිතන්නේ.

අර කියන්නේ, 'බල්ලෙක් වුණහම බුරන්නේ කොහොමද මම' කියලා අද හිතුවොත් ඕක ප්‍රශ්නයක්. බල්ලෙක් වුනහම බුරන එක ඒතරම් ප්‍රශ්නයක් නැහැ.

නමුත් මේ ඉන්න මට්ටමට 'අනේ කොහොමද ඕක විදර්ශණා කරන්නේ. අපට පෙනෙන්නේ නෑ නේ' කියලා හිතන එක පුදුමයක් නෙවෙයි. පුළුවන් වුණොත් තමයි පුදුමය. අපේ මනස ඉතාම රළු යි. මේ කතා කරන්නේ ඉතාමත්ම සියුම් තැනක්. සියුම් තැනක දෙයක් මේ තරම් රළු තැනකින්, අපේ ඇගේ ම බරත්, අපේ බරත් කිලෝ හතක් විතර නම්, උස්සන්න තියෙන කළුගල කිලෝ පණහක් විතර නම්, බෑ තමයි ඉතින් ඒක. නමුත් අපි ලොකු මිනිහෙක් වෙච්චි දවසට අපට මේක අමාරු නැහැ.

මේ වාගේ අපි උපායශීලීව මේ ඉන්න පරිසරයෙන් ටික ටික, ටික ටික ගිහිල්ලා, මේ තියෙන වටිනාකම දියවෙන මානසික මට්ටමෙන් ටික ටික, අතමිඳෙන සරල, පුළුවන් දෙයකින්, බැරි

දෙයක් නෙවෙයි, පුළුවන් දෙයක් කරන කොට, කරලා මේ මට්ටම අනතුරියහම අන්න අර මට්ටමට පුළුවන් වෙයි.

අද බැරි එක ගැන පුද්ගලයක් එහෙම නෙවෙයි. නමුත් අද අපි මේක කරන්නේ මොකටද කියන ධර්මාචාරය දැනගන්න එපා යැ. ඒ කියන්නේ කවද හරි දවසක අපට සසරෙන් මිදෙන්න වෙන්නේ මේ ස්පර්ශ් ආයතන හයේ ඇත්ත ඇති හැටියේ දෑකලා, නැවත මේ වාගේ ස්පර්ශ් ආයතන හයක් ඇතිකරන්න තියෙන හේතු ටික නැතිකරපු දවසට යි. මේ හේතු ටික නැතිවෙන්නේ ස්පර්ශ් ආයතන හයේ ඇත්ත දෑකපු දවසට යි. ඒ ඇත්ත දෑකලා හේතු හදන්නේ නැතුව ඉන්නවා කියන එක තමයි ඇත්ත. ඒ ධර්මාචාරය අපි කතා කළා. නමුත් ඒක අද දවසේ පුළුවන් නම් අපි පන්සලට එන්න ඕන නැහැ නේ. අපි මහණ වෙන්න ඕන නැහැ නේ. ඔය ඇත්තත් සිල් ගන්න එන්න ඕන නැහැ නේ පුළුවන් නම්. කරනවා නම් ගෙදර ඉඳන්. අහගත්තත් පුළුවන් නම් ඉතින් භාවනාව කියලා එකක් නැහැ නේ.

නමුත් එහෙම බැ. බැරි නම් බැ කියලා අල්ලලා දන්න යැ?

ඒක පුළුවන් වෙන ක්‍රමයක් ඊට පස්සේ කරන්න ඕන. ඒ පුළුවන් වෙන ක්‍රමය තමයි මම කිව්ව ඔය සතර සාධිපාද වඩන්න. ඒ සාධිපාදයේ දී ඔක්කෝම අනුවෙනවා. එතකොට ඡන්ද-චිත්ත-විරිය-විමංසා කියන ටික උදව්කරගෙන සමාධිය ඇතිකර ගන්නවා පටාන සංස්කාරයන් මුල්කරගෙන. ඒක ද නූපන් අකුසල ධර්ම නූපදවනවා. උපන් අකුසල ධර්ම දුරුකරනවා කියන තැන දී, හිතේ අකුසල ධර්ම උපදිනකම් භොයන්න ඉන්න එපා. දකින්න මේ සෑම දෙයක් ම දලා යන්න බැරි, මේ මොනවා හරි දෙයක් කැඩුනහම, බිඳුනහම දුක එන්න පුළුවන්, මේවාට ඇලිලා, බැඳිලා, මේවායේ වටිනාකමක් දැනෙනකම තමයි උපන් අකුසලය, උපන් කිළ්බ මනසේ. ඔය ඇත්තන්ට මේ මොනවා හරි තියෙන දේවල් මැරුණොත්, නැතිවුණොත්, කැඩුණොත්, බිඳුණොත් දුක එන්නේ නැද්ද? එනවා. එනවා නම් එහෙම දේවල්වල වටිනාකම දැනෙනකම සිතේ කිළ්බක් නෙවෙයි ද? උපන් අකුසලයක්

නෙවෙයි ද? ඕක සිහිවෙව් ඉන්න ඕන එකක් නෙවෙයි, පවතින එකක්. උපන් අකුසලය කියන එක පවතින එකක්. නූපන් අකුසලය කියලා කියන්නේ මේ මානසික මට්ටමෙනුත් එක, දෙක, තුණ, තව නිමිතිත් එකතු වෙනවා. මේකේ ගති ටිකයි, මේ ඉන්න එකේ වටිනාකමේ ගතිත් වැඩිවෙනවා.

ඔය ටික ගෙවෙන්න උපායක් කරන්න ඕන. ඒකට, උපාය හැටියට ගැඹුරු, ගැඹුරු, පය ගහන්නත් බැරි දහම් කරුණු මෙනෙහි කිරීම නෙවෙයි ඕන. 'සියළු සත්ත්වයින් නිදුක් වෙත්වා, නිරෝගී වෙත්වා, සුවපත් වෙත්වා, දුකෙන් මිඳෙත්වා' කියලා හිතන්න.

සියළු සත්ත්වයින් ම හසුවෙන එක එක ක්‍රම, පරියායයන් තියෙනවා. එයින් පහසු ක්‍රමයක් ගන්න. පා නැති සියළු සත්ත්වයෝ, දෙපා ඇති සියළු සත්ත්වයෝ, සිවු පා ඇති සියළු සත්ත්වයෝ, බොහෝ පා ඇති සියළු සත්ත්වයින් නිදුක් වෙත්වා, නිරෝගී වෙත්වා, සුවපත් වෙත්වා, කියලා දවස පුරාම සිතිය හැකි යි. පොළොවෙහි වසන සියළු සත්ත්වයෝ, ජලයෙහි වසන සියළු සත්ත්වයෝ, අභසෙහි වසන සියළු සත්ත්වයෝ නිදුක් වෙත්වා, නිරෝගී වෙත්වා, සුවපත් වෙත්වා, දවස පුරාම සිතිය හැකි යි. පොළොවෙහි වසන සියළු සත්ත්වයෝ, නිදුක් වෙත්වා, නිරෝගී වෙත්වා, සුවපත් වෙත්වා, ජලයෙහි වසන සියළු සත්ත්වයෝ, නිදුක් වෙත්වා, නිරෝගී වෙත්වා, සුවපත් වෙත්වා, අභසෙහි වසන සියළු සත්ත්වයෝ නිදුක් වෙත්වා, නිරෝගී වෙත්වා, සුවපත් වෙත්වා, දවස පුරාම සිතිය හැකි යි.

දිග ක්‍රමයක් ගත්තොත් අපට එපා වෙනවා. ඒ හින්දා කෙටි ක්‍රමයක් අරගෙන දවස පුරාම හිත හිතා, හිත හිතා හිත හිතා ඉන්නවා. ඒක කරනකොට ඒක බෑ වගෙයි කියලා හිතෙනවා නම් පොඩ්ඩක් ඒක නතර කරලා රෙදිපිළි හෝදන ටික, කරනවා. ආපනු ඊගාවට කමටහනට යනවා.

ඔය විදියට උපායශීලීව දවස පුරාවටම හුරු කරන්න හිත ඇතුළත යම් ධර්මයකින් හිත රැකගෙන ජීවත් වෙන්න. බොහෝ ම සරල

දෙයක්. 'අරහං, අරහං, අරහං' කියන වචනය හරියට ඇති. ඒකෙන් ලොකු අර්ථයක් වෙලා තියෙනවා. එහෙම කරන්නේ මේ උපායක්. ඒ ටික කළහම රථ නීවරණ ටික අඩුවෙනවා. අඩුවනහම කෙනෙක්ව සිහිකරන කොට සිහි කරන දේ මනස පිළිබඳ වූවක්ය කියන එකට සිහි තබාගන්න පුළුවන්. මෙහෙම දැනුමක් මට ඇතිවුනේ කොහොම ද කියලා, ඒ සිහිවෙව්වි අරමුණ විමසන්න තව ඉඩ තියෙ යි. එහෙම නැති කෙනාට අරමුණ සිහිවෙන කොට ඇලෙනකම ඒ එක්කම, ගැටෙනකම ඒ එක්කම ඇවිල්ලා, ඒකට ක්‍රියාවකුත් යෙදිලාත් ඉවරයි. හිත වේගවත්. සමාධිය අඩුයි කියන්නේ ක්‍රියාවේ වේගවත්කම අඩුයි. සිහිකරලා, මෙබඳු අරමුණක් සිහිකරන්න පුළුවන්කම ඇතිවුනේ කොහොම ද, කියන නුවණ එයාට හිටිනවා. මෙබඳු අරමුණක් ඇතිවුනේ කොහොම ද කියලා විමසන්න පුළුවන් ඉඩ ලැබෙනවා මේ සමාධිය තිබුණොත්.

ඒ නිසා දැන් ඔය විදියට මේ ධර්මය තේරුම්ගන්න පුළුවන් විදියට උපායක් කරගන්න. එහෙම වුණොත් ඔය ඇත්තන්ට මේ කතා කරන දේ මීට වඩා සිය ගුණයකින් ඉක්මණට තේරෙනවා. එහෙම නැතුව දවසකට පැයක් පැය බාගයක්, භාවනා කෙරුවා කියලා නම් මේ කෙලෙස් ටික අයින් කරන්න බැහැ.

මම අර කියන්නේ හැමද්ම, අර කැලේ ඉන්න කුළු හරකෙක් ගෙනැල්ලා පැයක් විතර කනවා. පැයක් හරි දෙකක් ම බැඳලා තියමුකෝ. දෙකක් ම බැඳලා තියෙනවා. ආයෙ කැලේට ලිහලා යනවා. එතකොට තව විසිදෙකක් කැලේ. පහුවදත් ගෙනැල්ලා බැඳලා තියනවා. මේ සතාගේ කුළු ගතිය යන්න කොච්චර කල් යයි ද? එතකොට ලොකු රූපයක් තියෙන ඒ හරකාගෙන් කුළු ගතිය ලෙහෙසියකට යන්නේ නැත්නම්, ඒ වාගේ සිය දහස් ගුණයක් බලවත් කුළු වෙව්වි නාම ධර්මයක් වූ හිත, දවසකට පැයක් දෙකක් බැඳලා කුළුගතිය යයි ද? පැයක් හරි දෙකක් හරි බඳිනවා. එතකොට පැය විසිහතරක් ම නිදල්ලේ. ඉතින් කියනවා,

‘හාමුදුරුවනේ, හැමදුම භාවනා කරනවා. ඒත් හිත සමාධි වෙන්නේ නැහැ නේ.’

නමුත් කුළු හරකාගේ කුළු ගතිය යන්න මොකක් ද කරන්න ඕනේ? දිගට ම පුළුවන් තරම් බැඳලා තියන්න ඕන නේ ද? බැඳලා තියන්නත් ඕන. කන්න බොන්න දෙන එක අඩුකරන්නත් ඕන. ඒ කන්න බොන්න දෙන එක අඩු කරලා, කනුවක ටැඹක බැඳලා, ලිහන්නේ ම නැතුව තියනවා. මු පළවෙනි දවස ම බිම පහුරු ගායි. අනියි. පිඹියි. එහාට පනියි. මෙහාට පනියි. දුවයි. ආයි වේගය වූට්ටක්වත් අඩුවෙන්නේ නැහැ. දෙවෙනි දවසේ ටිකක් අඩුයි. පනින, පිඹින වේගය ටිකක් අඩුවෙයි. නමුත් නතරවෙලා නෑ. දුවයි. එහාට දුවනවා. මෙහාට දුවනවා. තුන්වෙනි දවස වෙන කොට දුවන වේගයත් අඩුයි. වේගයෙන් එහාට ඇවිදිනවා. මෙහාට ඇවිදිනවා. හතරවෙනි දවස වෙන කොට ඇවිදින එකත් අඩුයි. ටිකක් හිටගෙන ඉන්නවා. ඊට පස්සේ ඉඳගෙනියි කණුව මුල. ඊට පස්සේ කනුව මුල ම වැතිරිලා ඉදියි. අර මුලින් ම පිඹලා, පස් භාරලා, කකුලෙන් භාරලා, අංවලින් ඇනලා, පිඹපු සතා. සතියක් දෙකක් යන කොට කනුව මුල ම වැතිරිලා තියෙයි.

ඊට පස්සේ මොක ද කරන්නේ? හීලෑ සතෙක්ව අරගෙන, ඒ සතාගේ කරේ ඇඳනවා මෙයාට ඇඳගෙන යන්න බැරි, එයාට ඇඳගෙන යන්න පුළුවන් මට්ටමේ එකකුගේ කරේ ඇඳනවා. ඇඳුවහම ඔන්න දෑත් අර සතක් එක්ක හැප්පි හැප්පි, හැප්පි මේ හීලෑ සතාගේ විදියට එහාට මෙහාට ගිහිල්ලා හුරුවුණහම ටික දවසකින් ඉතින් කරත්තේ බඳින්නත් පුළුවන්. හාන්නත් පුළුවන්. මඩවන්න, පෝරුගාන්න ඕනෑ වැඩකට ගත්ත හැකියි.

ඒ වගේ, බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නුවේ, මේ හිතේ කුළු ගතිය අයින් කරන්නත් එහෙම යි. මහණෙනි, මම සතිපට්ඨානය ටැඹකට උපමා කරන්නේ. බැඳලාම තියන්න වෙනවා. ඔය වාගේ කමටහනක් අරගෙන දවස පුරාවට ම බැඳලා තියෙනවා. ඒ කියන්නේ අමතක වෙලා යනවා. ආයෙත් ගන්නවා. අමතක

වෙලා යනවා. ආයෙත් ගන්නවා. යන්න දෙන්නේ නැහැ කඩාගෙන. කෑමත් අඩුකරනවා. කෑම අඩුකරනවා කියන්නේ මොකක් ද? උපන් වටිනාකම ගෙවෙන්න, නූපන් වටිනාකම එන්න ඉඩ දෙන්නේ නැහැ අලුතෙන්. වස්තු භෝය භෝයා යන්නේ නැහැ. ඒක ඉබේම අඩුවෙනවා මේ කමටහනෙන්.

එහෙම මේ පින්වතුන් දවස පුරාම මෙතැන ඉන්න හදද්දී, පළමුවෙනි දවසේ ඉන්න ම බැහැ. කනුවේ බැඳපු ගමන් ම කුළු හරකා හීලෑ වෙනවා ද? නෑ. කැලේ කුළු ගතියේ තිබුණ වේගය ඒ විදියට ම පෙන්නයි පළමුවෙනි දවසේ. අරක හිතයි, මේක හිතයි. එහෙ පලයන්, මෙහෙ පලයන්, ගෙනෙන්. ඕවා හිතයි. ඒත් මෙයා අතහරින්නේ නැහැ කමටහන. දෙවෙනි දවසේ පොඩ්ඩක් අඩුවෙයි. ඔහොම ඔහොම, ඔහොම ඔහොම ටික දවසක් කළොත් දවස පුරාම එක සතියක් විතර යන කොට හොඳට හීලෑ වෙලා තියෙයි. තමන්ට හිතන අරමුණට හිත යොමු කරන්ට පුළුවන් හිතලා ම. ඕනෑ නැති අරමුණෙන් හිත බැහැර කර ගත්ත හැකි යි කියන තැනකට ඇවිල්ලා. බොහොම සුළු දෙකින්.

අපි ඒ විදියේ උපායක් කරන්නට අපි බලන්නේ සමහරවිට භාමුදුරුවන්ට තමයි භාර දීලා තියෙන්නේ. 'කොහොම හරි භාමුදුරුවනේ නිවන් දක්කලා දෙන්න ඕනෑ' කියනවා තැනකින්. 'හොඳ බණක් කියන්න ඕනේ භාමුදුරුවනේ, අද අපට තේරුම්ගන්න පුළුවන් විදියට. ගැඹුරු බණක් කියන්න ඕන භාමුදුරුවනේ.' හරියට පුළුවන් වගේ අළුතෙන් අළුතෙන් ගැඹුරු කරුණු භෝයන්නේ.

නමුත් මේ සරල, එදිනෙදා ජීවිතයේ කරන්න ඕන ටික කරන්නේ නෑ. ඒකෙන් වෙන්නේ මොකක් ද? අපිවත් දන්නේ නැහැ. අපට වචන සෙටි එකක් නම් හුරු වෙනවා. නමුත් ජීවිතය උඩින් උඩින්, උඩින් උඩින්. අර පාවෙන ලබු කබල් වගේ තමයි මනස යන්නේ. දුක හිතෙන අරමුණේ දුක, ඒ විදියට ම ඇතිවෙනවා. ඇලෙන අරමුණේ ඇලෙනවා. ගැටෙන අරමුණේ ගැටෙනවා.

හොඳට බණක් දන්නවා. එතකොට වෙන්තේ ජීවිතයෙනුයි පාඩමක් වුණහම.

නමුත් දන්නේ ටික වුණත්, ඒ ටික ජීවිතය වෙලා නම්, වැදිලා නම්, ඒ ටිකෙන් එයාට ඇලෙන අරමුණේ ඇලෙන්නේ නැතුව, ගැටෙන අරමුණේ ගැටෙන්නේ නැතුව, සිටිය හැකි යි. ඇලෙන අරමුණේ ඇලෙන්නේ නැතුව, ගැටෙන අරමුණේ ගැටෙන්නේ නැතුව, ඉන්න නම් අරමුණේ ඇත්ත දැක්ක යුතුයි. ඇත්ත නො දැක, ඇලෙන්නේ නැතුව, ගැටෙන්නේ නැතුව, හිටියොත් උපේක්ෂාවක, උපේක්ෂාව ද මෝහ යි. හොඳට මතක තබාගන්න, ඇලෙන අරමුණේ ඇලෙන්නේ නැතුව, ගැටෙන අරමුණේ ගැටෙන්නේ නැතුව, ඉන්න පුළුවන් පුද්ගලභාවයකින් ඉවසලා. ඒකේ නො ඇලෙන්නා ඉන්නවා, නො ගැටෙන්නා ඉන්නවා. එයා හෙට දවසේ මේ අරමුණේ නො ඇලුනාට මේ අරමුණේ නො ගැටුනාට, හෙට දවසේ දී, ඇලෙන දේ එනකම්, ගැටෙන දේ එනකම්, උපේක්ෂයි. නමුත් ඇලෙන අරමුණේ ඇලෙන්නේ, ගැටෙන අරමුණේ ගැටෙන්නේ නෑ, මොකක් නිසා ද? අරමුණේ තතු විමසලා. ඇත්ත ඇති හැටියේ දන්නා, දක්නා කම නිසා. එතකොට මේ නො ඇලීම හෝ නො ගැටීම පුද්ගලයෙක්ගේ කෙනෙක්ගේ නෙවෙයි, ඇත්ත ඇති හැටියේ දන්නා, දක්නා කම නිසයි. ඒ ධර්මතාවයක්. හෙට දවසේ ඇලෙන්න, ගැටෙන්න තියෙන අරමුණෙත් මේ දන්නා, දක්නාකම ඉදිරිපත් වෙනවා.

ඒ නිසා ඒ විදියේ ඇලෙන්නේ ගැටෙන්නේ නැතුව, අරමුණේ දන්නා දක්නාකම ඇතිකරගන්න සමාධියක් ඕනේ, ඒ සඳහා මේ පටාන සංස්කාරයෙන් යුක්තව, තම තමන්ට ආවේනික මිත්‍රයෙක් හදගන්න, කමටහනක් හදගන්න, මහා ගැඹුරකින් නො වෙයි, රළු නො වෙයි. බොහෝ ම සරල යි. නමුත් අත නො හැර කරගෙන යන්න පුළුවන් දෙයක්.

හැම දෙනාට ම මේ ජීවිතයේ දී ම අපරාමරවූ නිව්‍යාණ සම්පත්තිය අවබෝධ කරගන්නට මේ කුසල ධර්මයෝ හේතු උපනිශ්‍රය ම වේවා!!! හොඳයි එහෙනම් තෙරුවන් සරණයි.

පරිච්චසමුප්පාද, පරිච්චසමුප්පන්න ධර්මයෝ හැටියට බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, මහණෙනි,

- අවිද්‍යාව පරිච්ච සමුප්පාද ද වෙනවා, පරිච්චසමුප්පන්න ද වෙනවා.
- අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් උපදින සංස්කාරයෝ පරිච්චසමුප්පන්න ද වෙනවා, පරිච්චසමුප්පාද ද වෙනවා.
- සංඛාර ප්‍රත්‍යයෙන් උපදින විඤ්ඤාණය පරිච්චසමුප්පන්න ද වෙනවා, පරිච්චසමුප්පාද ද වෙනවාකියලා.

මේ විදියට මේ අංග දෙළහ ගැන ම එක අංගයක් සමුප්පන්න ද, සමුප්පාද ද වෙනවා කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නවා. මෙන්න මේ ටික තේරුම් ගත්තොත්, සමුප්පන්න සහ සමුප්පාද කියන ධර්මයෝ තේරුම් ගත්තොත් තමයි අපට මේ සංසාර ගමන නතර කරන්න පුළුවන් එහෙනම් මෙන්න මෙහෙම මෙනැනින්, කියන උත්තරය එන්නේ.

පරිච්චසමුප්පාද, පරිච්චසමුප්පන්න දෙකේ තේරුම මොකක් ද?

- පරිච්චසමුප්පාද කියන්නේ හේතු උපදවන ධර්මයෝ. සමුප්පාද කියන්නේ උපදවන. පරිච්චසමුප්පාද - හේතු උපදවන ධර්මයෝ.
- පරිච්චසමුප්පන්න කියන්නේ හේතූන්ගෙන් උපන් ධර්මයෝ.

හේතු හදන ධර්මයෝත්, හේතූන්ගෙන් උපන්න, හටගත්ත ධර්මයෝත් කියලයි පෙන්නුවේ.